

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему: «Управління ресурсами комерційного банку»

Виконала: студентка 6 курсу, групи ФЕУЗ-113
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

Мала В.В. (прізвище та ініціали)
Керівник Мала В.В. (прізвище та ініціали)
Рецензент Бойченко М.В. (прізвище та ініціали)

м.Запоріжжя
2018 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва)

Напрямок підготовки 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри к.е.н., доцент
Шаров С.В.
«18» жовтня 2018 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Малой Вікторії Вадимівні

1. Тема роботи: «Управління ресурсами комерційного банку»

керівник проекту роботи: Коваль Олександр Анатолійович, к.е.н., доцент,
затверджені наказом вищого навчального закладу від «16» 11 2018 року № 341

2. Строк подання студентом роботи 22.11.2018

3. Вихідні дані до роботи Звіт про фінансовий стан АТ «Сучасбанк»
за 2013-2017 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Нормативна основа ресурсної бази.

Розділ 2. Аналіз фінансових ресурсів АТ «Сучасбанк»

Розділ 3. Мисли вирішення проблем управління банківськими ресурсами.

Розділ 4. Вирішення проблем у подальшому розвитку банку.

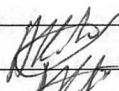
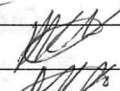
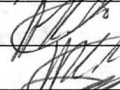
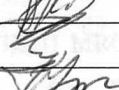
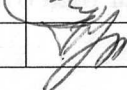
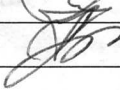
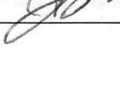
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Види 1.1. Класифікація ресурсів банку

Види 2.1. Структура банківського комерційного АТ «Сучасбанк» за 2017 рік

Таблиця 2.1. Виконання зобов'язань АТ «Сучасбанк» за 2013-2017 рр.

6. Консультанти розділів роботи

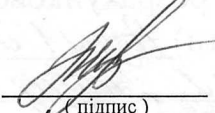
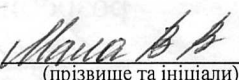
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	Коваль О.А., к.е.н., доцент		
2	Коваль О.А., к.е.н., доцент		
3	Коваль О.А., к.е.н., доцент		
4	Журавель С.М., ст. викл.		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст. викл.		

7. Дата видачі завдання 04.03.2018

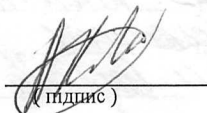
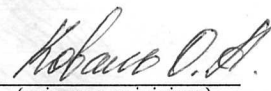
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	05.03.18 - 12.03.18	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	12.03.18 - 16.06.18	
3	Виконання теоретичної частини роботи	16.06.18 - 14.07.18	
4	Виконання графічної частини роботи	14.07.18 - 20.10.18	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	20.10.18 - 15.12.18	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	17.11.18	
7	Попередній захист роботи	15.11.18	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	18.11.18	
9	Захист роботи у ЕК	19.12.18	

Студентка

 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мала В. В. **«Управління ресурсами комерційного банку».** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. - Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2018.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та управління ресурсів банку.

Розглядаються питання сутності та структури ресурсів банків. Розглянуті методичні підходи процесу управління ресурсною базою банку. Досліджено правове забезпечення регулювання ресурсної бази банку.

Проведено загальний аналіз ресурсної бази і надано оцінку ефективності використання ресурсів.

Були запропоновані шляхи вирішення проблем формування та управління ресурсів банку.

Ключові слова: БАНКІВСЬКІ РЕСУРСИ, НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ, ФІНАНСОВА СИСТЕМА, ПАСИВИ БАНКУ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ.

ANNOTATION

Mala V. «**The resource management of a commercial bank**». – Master's degree thesis.

Master's degree thesis in speciality 072 master's degree of finance, banking and insurance. The department of finance, banking and insurance. Zaporizhzhya National Technical University, 2018.

Master's degree thesis is on the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for the formation and management of financial resources of the bank.

The questions of essence and structure of resources of banks are considered. The methodical approaches of the process of managing the resource base of the bank are considered. The legal regulation of the bank's resource base is investigated.

A general analysis of the resource base was carried out and an assessment of the effectiveness of the use of resources is provided.

Ways to solve problems of forming and management resources of banks are offered.

Key words: BANK RESOURCES, NATIONAL BANK OF UKRAINE, FINANCIAL SYSTEM, PASSIVE BANK, LIABILITY, BANK'S CAPITAL.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Мала В. В. Фінансові ресурси банку [Електронний ресурс] / В. В. Мала, О. А. Коваль // Економіка і регіон: Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://eir.pntu.edu.ua/uk/archive>.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

А	–	активи
АТ	–	акціонерне товариство
ВКБ	–	власний капітал банку
ДКЦПФР	–	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку
ЄІБ	–	Європейський інвестиційний банк
ЄС	–	Європейський Союз
ЗК	–	залучені кошти
ЗУ	–	Закон України
КМУ	–	Кабінет Міністрів України
МВФ	–	Міжнародний валютний фонд
Мк	–	мультиплікатор капіталу
НБУ	–	Національний банк України
НКЦПФР	–	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
ЧП	–	чистий прибуток
ROE	–	рентабельність капіталу
ROA	–	рентабельність активів

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ	14
1.1. Сутність ресурсів банку	14
1.2. Методичні аспекти процесу управління банківськими ресурсами	23
1.3. Правове забезпечення регулювання ресурсної бази банків	36
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АТ «ОЩАДБАНК»	44
2.1. Загальна характеристика АТ «Ощадбанк»	44
2.2. Аналіз зобов'язань АТ «Ощадбанк»	57
2.3. Аналіз власного капіталу АТ «Ощадбанк»	69
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РЕСУРСАМИ	82
3.1. Стабілізація курсу валют, як основа формування власного капіталу банку	82
3.2. Відновлення довіри клієнтів, як передумови збільшення ресурсної бази банку	93
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	112
4.1. Аналіз потенційних небезпек	112
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки	114
4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці	116
4.4. Заходи з пожежної безпеки	123
4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях	124
ВИСНОВКИ	128

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	133
ДОДАТОК А Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013 - 2017рр.	139
ДОДАТОК Б Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013 - 2017рр.	140
ДОДАТОК В Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013 - 2017рр.	141

ВСТУП

Актуальність теми. Найважливішим елементом економіки країни є банківський сектор, оскільки надає змогу тимчасово перетворювати вільні кошти у функціонуючий капітал.

Нинішній етап розвитку вітчизняної економіки характеризується підвищенням вимог до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах послідовної інтеграції у європейський та світовий економічний простір.

Банки є найбільш важливими інститутами, що сприяють мобілізації коштів фізичних та юридичних осіб для продуктивних інвестицій. Створення та робота банківської системи засновується на основі відносин між клієнтом і банком, між банківськими установами та НБУ, а також між самими банками.

Банки не тільки концентрують кошти, які перебувають на рахунках підприємств, організацій, установ, бюджетів й цільових фондів, а й задовольняють за рахунок цих коштів багатоманітні потреби підприємств, організацій, населення, тобто перетворюють їх у кредитні ресурси, які спрямовуються на розвиток економіки.

Збалансована та достатня за обсягом ресурсна база сприяє збільшенню банківських можливостей у досягненні повсякденних та інвестиційних потребах суб'єктів господарювання і домогосподарств у додаткових фінансових ресурсах.

Ціллю діяльності всіх суб'єктів ринку є отримання постійного прибутку і подальше його зростання. Разом із тим, щоб одержувати прибуток, що є головною метою діяльності будь-якого комерційного банку, він повинен розташовувати наявні у нього вільні власні та запозичені кошти у прибуткові активи.

Економічна ситуація України в 2014 році значно погіршилась.

Фінансова криза та військовий конфлікт негативно вплинули на розвиток економіки, знизивши довіру клієнтів банківського сектору. Зростання рівня безробіття, підвищення цін, коливання курсу валют, закриття банківських установ та нестабільне фінансове середовище в країні негативно вплинули на банківський сектор та економіку загалом.

Результативне управління ресурсною базою підтримує фінансову стійкість окремих банків та забезпечує стабільне функціонування банківської системи в цілому. Комерційним банкам необхідно мати сукупність ресурсів, достатніх як для кредитування клієнтів, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування певних резервів та підтримки власної ліквідності.

Успішне управління ресурсною базою комерційного банку дає змогу сформулювати доцільність залучення ресурсів та доцільне їх розміщення в активні операції у поєднанні зі стратегією зниження ризику банківської діяльності, а значить одержувати прибутки на належному рівні.

На сьогоднішній день в Україні проблеми формування та управління ресурсами банків постають дуже гостро. Вирішення даних питань вимагає вдосконалення процесу формування самих ресурсів та процесу управління базою банківських ресурсів, а значить зумовлює потребу дослідження.

Трактування вчених у галузі визначення сутності ресурсів банку мають різні погляди та висловлювання. Вклад до формування практичних та теоретичних поглядів відносно ресурсної бази банків був зроблений різними науковцями. Вагомий внесок до розвитку та дослідження банківської сфери зробили: Фурсова В. А., Капелюшна М. О., Кутідзе Л. С., Гранько О. А., Вовчак О.Д. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є дослідження сутності ресурсної бази банків, її структури, визначення проблем, що пов'язані з банківськими ресурсами, а також пошук напрямків для розвитку більш стабільного стану банків та банківської системи загалом.

Об'єктом дослідження є система управління ресурсами АТ «Ощадбанк».

Предметом дослідження є система управління ресурсами банку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- визначити сутність ресурсів банку;
- проаналізувати джерела походження ресурсів банку;
- розглянути методичні аспекти процесу управління банківськими ресурсами;
- розглянути правову базу забезпечення банківських ресурсів;
- проаналізувати структуру ресурсів банку на прикладі АТ «Ощадбанк»;
- проаналізувати процес управління ресурсами АТ «Ощадбанк»;
- запропонувати шляхи вирішення проблем управління банківськими ресурсами.

Методи дослідження: аналіз даних, метод порівняння, групування, емпіричний, графічний метод та метод абсолютних і відносних показників.

Наукова новизна одержаних результатів. Було удосконалено поняття «ресурси банку». Було удосконалено процес управління ресурсною базою банків, який убезпечував би досягнення певних стратегій і цілей фінансового менеджменту.

Знайшло подальший розвиток обґрунтування комплексної програми процесу управління ресурсною базою АТ «Ощадбанк», що забезпечить подальший ріст бізнесу банку з високим рівнем ефективності. Також ця система забезпечить усунення проблем, що були знайдені у результаті аналізу пасивів АТ «Ощадбанк».

Інформаційною базою написання дипломної роботи стали ЗУ «Про банки і банківську діяльність», ЗУ «Про акціонерні товариства», ЗУ «Про Національний банк України», інші законодавчі та нормативні акти України, матеріали Національного банку України, праці економістів, звіт про фінансові результати та статут АТ «Ощадбанк».

Магістерська робота «Управління ресурсами комерційного банку» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 141 сторінок комп'ютерного тексту, з них 98 сторінок основного тексту, 17 рисунків, 5 таблиць, 50 джерела, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ

1.1. Сутність ресурсів банку

Найважливішим елементом економіки країни є банківська система, оскільки вона дає змогу тимчасово перетворювати вільні кошти у функціонуючий капітал.

Від поточного стану ресурсної бази комерційних банків залежать важливі показники діяльності такі як ліквідність та рентабельність. Саме через це залишається актуальною проблема формування і управління ресурсною базою банків, а також вимагає подальшого дослідження та розвитку.

Банкам необхідно мати достатньо ресурсів для кредитування клієнтів і для інвестиційної діяльності, підтримки власної ліквідності.

Трактування вчених у галузі визначення сутності ресурсів банку мають різні погляди та висловлювання.

Наприклад, Фурсова В.А. та Капелюшна М.О. дають таке визначення: «Банківські ресурси – це власні кошти банку, а також кошти, залучені та запозичені на фінансовому ринку, які використовуються для здійснення активних операцій та надання послуг з метою отримання прибутку».

На думку Вовчак О.Д.: «Банківські ресурси - сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення активних та інших операцій». [10]

Згідно з дослідженнями Луців Б. Л.: «На мікрорівні ресурси акумулюються банком за допомогою емісії пайових цінних паперів або залучаються в тимчасове користування на основі зобов'язальних правовідносин з метою одержання прибутку та досягнення інших цілей. На макрорівні банківські ресурси визначаються як сукупність грошових ресурсів банківської системи країни, джерело інвестицій для економічних суб'єктів,

найважливіший важіль економічного зростання та структурної перебудови економіки».[19]

А в іншому визначенні, що надається Кутідзе Л. С. та Гранько О. А.: «Ресурси банку – це сукупність власного капіталу і залученого банком у результаті проведення пасивних і активно-пасивних операцій, а також коштів, що є в його розпорядженні і можуть бути використані для активних операцій».[18]

Так, на думку автора Міщенко В.І.: «Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Фінансові ресурси банку складаються із власних, залучених і запозичених коштів. Власні кошти складаються з акціонерного і резервного капіталу, а також нерозподіленого прибутку. До залучених і запозичених коштів належать вклади, кошти від продажу облігацій та інших боргових цінних паперів, залишки на рахунках клієнтів, кошти, одержані від національного банку в порядку підтримання ліквідності, а також міжбанківські кредити. Банківські ресурси банки використовують для проведення кредитних та інших активних операцій».[22]

Аналіз літератури, допоміг дійти висновку, що визначення «банківських ресурсів» повинно містити в собі джерела формування, такі як напрямки та мета використання.

Роблячи висновки з наведених вище визначень, враховуючи їх переваги та недоліки, можна сформулювати визначення, що: «ресурси банку» – це сукупність власних, запозичених чи залучених коштів до системи, які перебувають у повному розпорядженні банку задля здійснення активних операцій з метою отримання прибутку.

Фінансові ресурси банків мають важливе місце і роль у функціонуванні і досягненні стратегічних завдань та цілей окремого банку. Тому аналіз є невід'ємним в першу чергу для прийняття виважених управлінських рішень для досягнення цілей.

Класифікація ресурсів банку наглядно представлена на рисунку 1.1.

Рис. 1.1 Класифікація ресурсів банку

Джерело: розроблено автором на основі [10]

Класифікація визначає різноманітні джерела формування ресурсів, в результаті яких ми маємо повне відображення сутності ресурсів банку.

Фактори, що впливають на ефективність використання ресурсів комерційного банку:

- політичні;
- економічні;
- демографічні;
- екологічні;
- соціально-правові;
- територіальні;
- організаційно-технічні;
- фінансово-економічні.

Структура ресурсної бази банку має особливу своєрідність: власний капітал складає меншу частку усіх коштів, а найбільшу частину коштів складають зобов'язання. Причиною цього є особлива діяльність: банк не має можливості ефективно працювати лише на основі власних коштів, оскільки банк виконує функцію фінансового посередника приймаючи внески фізичних і юридичних осіб та розміщуючи їх в активи, які приносять дохід.[24]

Основною відмінністю власного капіталу банку від зобов'язань є той факт, що власний капітал складається з постійних ресурсів, які використовуються на протязі всього часу роботи банку. Це найстабільніша та найбільш керована складова ресурсів, які можуть бути залучені та ефективно розміщені в довгострокові інвестиційні активи.

Висока частка капіталу вказує на не повний обсяг використання банком своїх можливостей щодо роботи з запозичення та залучення коштів, а також штучного зниження рівня власних прибутків.

Незначний рівень частки власного капіталу доповідає про підвищений рівень ризику та зниження рівня фінансової стійкості. Високий рівень ризику потребує збільшення розмірів власного капіталу з боку банку.

Капітал банку являю собою грошові активи, які були внесені акціонерами, засновниками банку, а також грошові активи, отримані у процесі успішної роботи банку.

Згідно з законом України «Про банки та банківську діяльність», ці функції є визначальними:

- захисна функція пов'язана з тим, що розмір власних банківських ресурсів повинен забезпечувати захист вкладників і кредиторів шляхом виплати їм компенсацій у випадку виникнення збитків або банкрутства банку, а також підтримувати платоспроможність банку при загрозі появи збитків за рахунок створених резервів;

- оперативна функція має допоміжний характер і особливо важлива в період утворення нового комерційного банку, тому що за рахунок власного капіталу фінансується придбання (будівництво, оренда) необхідних

для банку приміщень, їх обладнання меблями, оргтехнікою і комп'ютерними системами тощо;

- регулююча функція тісно пов'язана з діяльністю НБУ щодо контролю за дотриманням обов'язкових нормативів регулювання діяльності комерційних банків, в основу розрахунку яких покладено розрахункову величину власного капіталу (регулятивний капітал). Зокрема, встановлення нормативу адекватності регулятивного капіталу (платоспроможності) має на меті не допустити надмірної мінімізації банками власного капіталу заради максимізації отримуваних доходів, знизити ризик банкрутства банків та підвищити рівень захисту інтересів вкладників і кредиторів. [2]

Резерви на покриття збитків від кредитів або резерв на позики на позики - це суми, які банки віддаляють, щоб дозволити будь-які збитки від вартості наданих ними кредитів.

Основними джерелами, з яких створюється власний капітал є: акціонерний капітал; резервний капітал та нерозподілений прибуток.

Основною складовою капіталу є статутний капітал, який складається за допомогою цінних паперів третіх осіб, коштів отриманих шляхом емісії акцій, внесків які представлені у матеріальних і нематеріальних активів.

В Україні формування статутного капіталу банку відбувається тільки у грошовій формі.

Чинним законодавством України передбачені способи реорганізації банку на добровільній основі так і у примусовому порядку, які мають пряме відношення до формування капіталу банку.

Також альтернативними способами зростання капіталу є: капіталізація дивідендів, проведення додаткової емісії цінних паперів та направлення прибутку на формування фондів та резервів банку.

Кошти субординованого боргу долучаються до капіталу банку у разі відповідності наступним критеріям:

— незабезпеченість, субординованість та повна оплаченість;

- не можливість погашення за ініціативою власника;
- можливість вільної участі у покритті збитків без пред'явлення банку вимоги щодо припинення торгових операцій;
- дозволяють відстрочення обслуговування зобов'язань щодо сплати відсотків, якщо рівень прибутковості не дозволяє банку здійснити такі виплати.

Емісія акцій як форма створення і поповнення статутного фонду комерційного банку регулюється ЗУ «Про господарські товариства», «Про цінні папери і фондову біржу».[25]

Перший випуск акцій банку має повністю складатися з простих акцій. Реєстрація і реалізація банком-емітентом першого випуску акцій звільняється від оподаткування на операції з цінними.

Подальші випуски банками акцій типу відкритих акціонерних товариств мають пройти процедуру реєстрації у ДКЦПФР. При повторній емісії банки вже можуть випускати привілейовані акції.

Резервний фонд - це сума, накопичена протягом багатьох років за рахунок нерозподіленого прибутку. Накопичення таких резервних резервів є необхідною умовою фінансової стійкості, стабільності та зростання банку виконувати спеціальні ролі, призначені їм від часу до часу Крім того, такі резерви забезпечують підтримку перед непередбаченими обставинами. В подія важкої втрати, банк може отримати гроші за рахунок резервного фонду. Резервний фонд працює як додаткова безпека для клієнтів банку.

Розмір резервного фонду та щорічного внеску установлюється зборами акціонерів та уноситься в установчих документах. Але резервний фонд не може бути меншим 25% статутного фонду, а розмір відрахувань - меншим 5% чистого прибутку.

Спеціальні фонди, що призначені для виробничого та соціального розвитку банку. Порядок формування і використання спеціального фонду з'ясовується статутними документами банку. Формуються дані фонди на основі банківського прибутку.

Нерозподілений прибуток є джерелом внутрішнього походження. Це є резерв банку, який формується після розподілу чистого прибутку, необхідного для сплати податків, формування резерву та виплати дивідендів власникам. Розподіл резерву призначається на капіталізацію, тобто на розширення та розповсюдження банківського бізнесу.

На величину капіталу банку впливають подальші чинники:

- розміри активних операцій – відштовхуючись від кола залучених клієнтів, банки повинні розраховувати власний капітал таким чином, щоб вдовольнити вимоги клієнтів у позикових коштах встановлених нормативів;

- індивідуальні особливості клієнтів банку – це переважна кількість великих підприємств серед банківських клієнтів, яка вимагає від самого банку більшого обсягу власного капіталу при наявності такого ж самого обсягу активних операцій в порівнянні з тим банком, який орієнтується на дрібних клієнтів;

- ступінь ризику активних операцій – орієнтація банку на проведення операцій, пов'язаних зі вагомим рівнем ризику потребує від банку більшого об'єму власних коштів, і, навпаки;

- розвиток ринку кредитних ресурсів і характер кредитної політики НБУ лібералізація кредитної політики при розвинутому ринку полегшує доступ банків до кредитних ресурсів і знижує їхню потребу у власних коштах. В іншому разі посилення кредитної політики в поєднанні з недостатньо розвинутим фінансовим ринком зумовлює необхідність нарощення капіталу.

Капітал банку насамперед забезпечує довіру клієнтів, підтримує фінансову стабільність установи та кредиторів банку, а також подає можливість покривати збитки, підтримувати встановлені типи та обсяги активних операцій.

Залучені кошти банку є основною та великою часткою пасивів банку, які в декілька разів перевищує власний капітал.

Тимчасово вільні кошти юридичних та фізичних осіб є основами формування залучених ресурсів. Тобто кошти на поточних банківських рахунках клієнтів, кошти підприємств та організацій, залучені у формі депозитів та кошти населення, залучені у формі вкладів.

Головними інструментами залучення ресурсів є: депозити до запитання, строкові депозити та депозитні сертифікати.

Головним нормативним документом НБУ, що регулює порядок організації депозитних операцій є Положенням «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами», затверджених постановою Правління Національного банку України N 516 від 03.12.2003 року.

Відповідно до Положення «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами», вкладна (депозитна) операція – це операція банку із залучення грошових коштів або банківських металів від юридичних і фізичних осіб на їх рахунки в банку на договірних засадах (підписання відповідного договору) або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними (депозитними) сертифікатами.

Суб'єктами депозитних операцій є банки, які виступають в якості позичальників, так і кредитори, які виступають в якості власників коштів.

Об'єктом депозитних операцій виступають кошти, отримані банком на підставах, зазначених у двосторонній угоді.

Метою проведення депозитних операцій є:

- залучення коштів для збільшення ліквідності з ціллю розрахунків за зобов'язаннями;
- залучення коштів для майбутнього впровадження до активних операцій.

Депозити до запитання мають короткостроковий характер, залишок по даним рахункам не є статичним, оскільки власники мають змогу використання своїх коштів в всякий момент часу. Такий залишок депозитів

до запитання та характер зміни важко спрогнозувати, тому цей вид ресурсів наразі є нестабільним, а висока частка якого значно знижує ліквідність банку.

Строкові депозити є більше стабільнішими, ніж депозити до запитання. За ними сплачується високий депозитний процент, рівень якого залежний від терміну та валюти. Стабільність отакого ресурсу надає перспективу банку розширювати активні операції, підвищуючи при цьому величину доходів.[12]

У разі виникнення недостатнього рівня власних та залучених коштів банку задля здійснення активних операцій, виникає необхідність у запозичених коштах.

Запозичені ресурси банку – це запозичені банком кошти у центрального банку, на міжбанківському ринку або шляхом продажу своїх боргових зобов'язань на грошовому ринку.[13]

Запозичені ресурси:

- міжбанківські кредити - продуктивне джерело залучення короткострокових коштів, але є одним із найбільш дорогих. Терміни надання - від однієї доби строком від трьох до шести місяців. Головна мета одержання міжбанківського кредиту це підтримка поточного рівня ліквідності та можливості розширення кількості активних операцій.

- кредити НБУ - одержання кредитів Національного банки України за різними механізмами рефінансування.

- випуск облігацій - банки мають право випускати облігації на суму, яка не перевищує трьох кратного розміру статутного. Також забороняється випуск облігацій з ціллю формування статутного капіталу, а також для покриття збитків від господарської діяльності.

- операції РЕПО. Угода укладена про зворотний викуп - тимчасовий продаж активів високої якості з одночасним укладенням угоди про зворотний викуп цих активів в зазначений термін у майбутньому за встановленою ціною або зі установленим прибутком.[9]

Основною відмінністю недепозитних джерел залучення ресурсів від депозитних є наявність не персонального характеру та процес залучення цих коштів відбувається за постановам самого банку. Рішення стосовно залучених ресурсів приймається самими вкладниками. Спільним для цих типів ресурсів є зобов'язання банку перед кредиторами та вкладниками.

Найбільш вагомим недоліком запозичених ресурсів у порівнянні з залученими ресурсами постає висока вартість. Отримувати переваги від виду кредитування з запозиченими ресурсами мають можливість як банки-кредитори, які отримують безпосередньо додатковий дохід від розміщення своїх коштів, так і банки-позичальники, для яких ці ресурси є джерелом підтримки ліквідності та виконання своїх зобов'язань.[28]

Запозичені ресурси також мають і свої переваги, а саме надійність повернення коштів та можливість їх залучення на короткий період часу.

Можна зробити висновок, що банківські ресурси складають сукупність грошових активів, які на деякий час або у повній мірі з знаходяться у розпорядженні банку та можуть бути використані для здійснення подальших банківських операцій з метою отримання ділової вигоди та прибутку.

Банк відіграє роль фінансового посередника між клієнтами, отже залучені кошти займають значну частину в системі ресурсної бази. Необхідність у запозичених коштах виникає у разі недостатнього рівня обсягів власних та залучених коштів для здійснення активних операцій.

1.2. Методичні аспекти процесу управління банківськими ресурсами

Під системою управління фінансовими ресурсами банку варто розуміти хід формування і наступного регулювання такої структури активів і

пасивів балансу банку, яка забезпечувала б досягнення певних стратегій і цілей фінансового менеджменту.

Сутність управління фінансовими ресурсами комерційного банку полягає в формуванні стратегій та здійснення заходів, які породжують структуру балансу у відповідність з його стратегічними програмами. Система управління фінансовими ресурсами розглядається як дії банку, спрямовані на оптимізацію структури активів і пасивів з точки зору їх терміновості, якості і цінових характеристик, а також на запобігання втрат в процесі діяльності.

Метою управління ресурсною базою банку є необхідність підтримки достатнього рівня обсягів та наявності оптимальної структури з подальшим забезпеченням фінансової стійкості банку, а також його ліквідності, надійності та рентабельності.

Ефективне використання системи наразі є головною задачею управління ресурсами. Процес забезпечення відбувається за допомогою одночасного рівномірного здійснення політик щодо активів та пасивів.

Розділяють два основні рівні управління ресурсами комерційного банку:

- державний рівень;
- рівень комерційного банку.

Розглядаючи державний рівень управління ресурсами комерційного банку, виокремлюють такі інструменти, які при цьому застосовує НБУ:

- надання кредитів комерційним банкам, які значною мірою впливають на розміри пасивів самих банків;
- операції на відкритому ринку - фінансова діяльність з купівлі-продажу державних цінних паперів, які мають змогу зменшити або збільшити розмір пасивів комерційних банків;
- встановлення економічних показників діяльності комерційних банків.

Інструменти НБУ можуть бути продуктивними тільки за умови узгодженості їх з податковою політикою та чинним законодавством.

Вилучення ресурсів НБУ для покриття бюджетного дефіциту спричиняє зменшення ресурсів банків.

Банк створює та вдосконалює механізм управління ресурсною базою за допомогою якого отримує можливість досягнення вищезазначеної мети.

Планування обсягу ресурсної бази банку - це діяльність розробки планів і розрахунку планових показників, які відображають прогностичний рівень забезпеченості банку необхідними власними та залученими ресурсами для здійснення його діяльності у плановому періоді.[28]

Процес планування ресурсної бази є складовою частиною внутрішньобанківського планування. Саме банківські ресурси захищають банк від неочікуваних ризиків. Цей процес доволі залежний від вдалого прогнозування динаміки появи ризиків, пов'язаних з діяльністю банку та обсягом банківських активних операцій. Процес планування передбачає прогнозування обсягу та структури її складових частин.

У процесі планування обсягу ресурсної бази банку використовуються наступні методи:

- економічний аналіз, який полягає у порівнянні звітних даних з плановими для виявлення відхилень, дозволяє визначити основні закономірності, тенденції в русі аналізованих показників;
- нормативний метод ґрунтується на тому, що на основі встановлених норм та економічних нормативах, визначається потреба комерційного банку в фінансових ресурсах та їх джерелах;
- балансовий полягає у взаємному балансуванні всіх розділів плану між собою, а також фінансових і виробничих показників;
- метод сценаріїв, в банку може розроблятися декілька варіантів фінансових планів (оптимістичний, песимістичний, найбільш ймовірний), кожному присвоюється імовірнісна оцінка, аналізується відхилення від середнього значення;
- прогностичний метод являє собою вироблення на тривалу перспективу змін ресурсної бази в цілому та її окремих частин.

Планування банківської ресурсної бази виконується на трьох рівнях управління: стратегічному, тактичному та оперативному.

На стратегічному рівні планування розробляється політика банку, відносно формування ресурсної бази пов'язана з вирішенням таких завдань:

- пошук джерела фінансових ресурсів з мінімальною вартістю;
- забезпечення здійснення активних операцій у фіксованих обсягах і напрямках;
- ефективне управління фінансовими ресурсами.

Ресурсна політика банку повинна бути спрямована на реалізацію поставлених цілей:

- прибутковість;
- дотримання вимог регулюючих органів;
- ліквідність;
- мінімізація витрат;
- орієнтація на обсяги і ринок.

Тактичний рівень планування базується на результатах попереднього аналізу та врахування факторів, які впливають на об'єкт управління. Відбувається розробка конкретних фінансових планів, що дозволяють визначити джерела формування ресурсів банку, напрямки їх використання, забезпечити ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість банку.

На оперативному рівні відбувається розробка короткострокових планів за всіма питаннями формування ресурсної бази.

Хід планування має бути неперервним, оскільки умови зовнішнього та внутрішнього середовища безупинно змінюються. Разом із цим змінюватимуться зовнішні та внутрішні умови та обмеження, які визначають подальший процес управління, керівництво банку повинне постійно обчислювати потреби у фінансових ресурсах і планувати комплекс заходів для їх розміщення або залучення.[14]

Аналіз фінансових ресурсів банку – це сукупність підходів, прийомів та методів визначення структури фінансових ресурсів, поточних та минулих значень окремих їх складових, динаміки зростання цих складових та фінансових ресурсів загалом, для визначення ключових показників стану фінансових ресурсів та динаміки їх зростання протягом аналізованого періоду, а також для підвищення ефективності діяльності банку в сфері мобілізації та використання його фінансових ресурсів.[29]

До аналізу ресурсної бази варто підходити комплексно, а також враховуючи особливості кожного джерела формування.

Аналіз ресурсної бази банку також здійснюється на трьох рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному.

На стратегічному рівні здійснюється аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища банку, яке відбивається на формування ресурсної бази. На даному етапі, за допомогою SWOT-аналізу, визначаються загрози і можливості для банку, які формуються на основі зовнішнього середовища, а також сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища банку.

Теж можуть застосовуватися такі методики аналізу, як GEP-аналіз (дозволяє визначити розриви між потребами та можливостями банку), PEST-аналіз (визначає тільки загрози і можливості для банку), VRIO-аналіз (має на меті аналіз ресурсів банку та визначення їх слабких та сильних сторін з врахуванням впливу зовнішнього середовища). [29]

На тактичному рівні здійснюється класичний аналіз фінансової звітності:

- горизонтальний аналіз – порівняння показників обсягу ресурсів звітного періоду з попереднім періодом або з рядом періодів;
- вертикальний – аналіз структури ресурсів банку;
- порівняльний – порівняльний аналіз ресурсного забезпечення з банками конкурентами;
- аналіз коефіцієнтів;

– інтегральний – визначення впливу факторів загалом на ресурсну базу та на окремі її елементи. [17]

Оперативний аналіз дозволяє протипоставити фактичні результати з нормативними та плановими, виконати аналіз відхилень.

Аналіз ресурсної бази розпочинається з її якісного аналізу, що дає перспективу виділити джерела її формування та структуру.

Кількісний аналіз ресурсної бази починається з розрахунку показників динаміки взагалі та динаміки елементів структури, які характеризують зміну протягом визначеного періоду.

На наступному етапі розглядається ефективність використання ресурсної бази за допомогою основних коефіцієнтів.

Ефективність діяльності банківської системи дуже залежить від рівня її капіталізації, отже, важливого значення набуває аналіз забезпечення достатності капіталу.

Достатність капіталу – це спроможність банківської установи надавати традиційний набір банківських послуг стандартної якості незалежно від можливих збитків за активними операціями.

У банківській практиці використовуються два методи поповнення капіталу:

- метод внутрішніх джерел поповнення капіталу;
- метод зовнішніх джерел поповнення капіталу.

За методом внутрішніх джерел поповнення капіталу основним способом збільшення капіталу є реінвестування прибутку, тобто використання нерозподіленого прибутку банку.

Реінвестування прибутку – найприйнятніша та порівняно дешева форма фінансування банку, який прагне розширити свою діяльність.

Такий метод до нарощування капітальної бази не розширює коло власників, а отже, дозволяє зберегти існуючу систему контролю за діяльністю банку і уникнути зниження дохідності акцій унаслідок збільшення їх кількості в обігу.

Чистий прибуток, що залишився в розпорядженні банку після виплати податків, може бути спрямований на виконання двох основних завдань:

- забезпечення певного рівня дивідендних виплат акціонерам;
- достатнє фінансування діяльності банку.

Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел можливе кількома способами:

- емісія акцій;
- емісія капітальних боргових зобов'язань (субординований борг);
- продаж активів та оренда нерухомості.

Вибір способу залучення капіталу із зовнішніх джерел має базуватися на результатах глибокого фінансового аналізу альтернативних варіантів та їх потенціального впливу на величину прибутку в розрахунку на акцію.

Найпопулярнішим зовнішнім джерелом є емісія звичайних і привілейованих акцій. Для вітчизняних банків емісія акцій – фактично єдине зовнішнє джерело поповнення капіталу.

Після планування доцільно буде виділити принципи управління у розробці напрямів вдосконалення політики управління власним капіталом. До основних принципів віднесені наступні:

- відповідність – управління власним капіталом здійснюється згідно з правилами і положеннями, розробленими банком, в основі яких лежать вимоги законодавчих актів та інструктивних документів національного банку з урахуванням особливостей стратегії розвитку, масштабів діяльності, величини активів зважених за ступенем ризику, величини філіальної мережі, рівня кваліфікації персоналу;
- комплексність – управління власним капіталом банку має здійснюватися в тісному взаємозв'язку таких підсистем, як нормативно-планова, інформаційно-аналітична і контрольна;

- обмеженість – збільшення обсягів банківських операцій, за рахунок залучення депозитних ресурсів, їх подальше розміщення в активні операції є граничним і обумовлено розміром власного капіталу;

- динамічність – збільшення обсягу та оптимізація структури власного капіталу банку, вибір форм його залучення обумовлені постійною зміною факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, в першу чергу зміною кон'юнктури ринку капіталу, що призводить до необхідності розробки ефективних управлінських рішень у кожному конкретному випадку.

Метою управління зобов'язаннями банку є залучення достатнього обсягу коштів з найменшими витратами для фінансування тих активних операцій, які має здійснити банк. Отже, у процесі формування фондів має враховувати два основні параметри управління - вартість залучених коштів та їх обсяг.

Для забезпечення бажаної структури, обсягів та рівня витрат за депозитними зобов'язаннями використовуються різні методи залучення коштів, які загалом зводяться до двох груп - цінові та нецінові методи управління залученими коштами.

Сутність цінових методів полягає у використанні відсоткової ставки за депозитами як головного важеля в конкурентній боротьбі за вільні і грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дозволяє залучати додаткові ресурси. І навпаки, банк, перенасичений ресурсами, але обмежений декількома прибутковими напрямками їх розміщення, зберігає або навіть зменшує депозитні ставки.

Нецінові методи управління залученими коштами банку базуються на використанні різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною депозитних ставок. До таких прийомів належать реклама, поліпшений рівень обслуговування, розширення спектра пропонованих банком рахунків та послуг, комплексне обслуговування, додаткові види безкоштовних послуг, розташування філій у місцях

максимально наближених до клієнтів, пристосування графіка роботи до потреб клієнтів тощо.

В умовах загострення конкурентної боротьби в банківській сфері велику увагу приділяється саме неціновим методам управління, оскільки підвищення депозитних ставок має обмеження, і не завжди такий метод управління можна застосовувати. У боротьбі за клієнтів банки вдаються до таких прийомів як проведення лотереї серед клієнтів, безкоштовне розсилання виписок з рахунків, відкриття депозитів новонародженим як подарунок від банку, обладнання безкоштовних автомобільних стоянок біля банку, розташування банкоматів у громадських місцях. Проведення безготівкових розрахунків за допомогою пластикових карток, надсилання клієнтам привітань та подарунків до свят від імені керівництва банку тощо.

Нецінові методи управління базуються на маркетингових дослідженнях того сектора ринку, який обслуговується банком, вивченні потреб клієнтури, розробці нових фінансових інструментів та операцій, що пропонуються клієнтам. У цілому застосування нецінових методів потребує деяких (іноді й значних) витрат. Тому обираючи метод управління залученими коштами, банк має порівняти витрати, пов'язані з підвищенням депозитної ставки та витрати, які супроводжуватимуть впровадження нецінових прийомів. На практиці ці методи можуть застосовуватись паралельно.

У практиці роботи українських банків перевага надається ціновим методам управління, оскільки депозитні ставки не підлягають регулюванню і встановлюються менеджментом банку самостійно залежно від потреби в залучених коштах. Депозитні ставки значно відрізняються як у динаміці, так і від банку до банку. Нецінові методи управління ще не досить популярні у вітчизняній банківській практиці, але загострення конкурентної боротьби та зниження загального рівня прибутковості спонукає банки до пошуку нових прийомів заохочення клієнтів.

У практиці роботи українських банків перевага надається ціновим методам управління, оскільки депозитні ставки не підлягають регулюванню і встановлюються менеджментом банку самостійно залежно від потреби в залучених коштах. Депозитні ставки значно відрізняються як у динаміці, так і від банку до банку. Нецінові методи управління ще не досить популярні у вітчизняній банківській практиці, але загострення конкурентної боротьби та зниження загального рівня прибутковості спонукає банки до пошуку нових прийомів заохочення клієнтів.

Банки встановлюють диференційовані ставки залежно від виду депозитного рахунка, строку розміщення коштів на депозиті та суми вкладу. Ціноутворення за депозитними зобов'язаннями банку базується на аналізі співвідношення між депозитною ставкою, яка відображає ринкову вартість залучення коштів та витратами банку, пов'язаними з обслуговуванням кожного виду депозитних рахунків. Якщо операційні витрати банку за рахунком значні, то ставка буде низькою, або взагалі відсотки не виплачуватимуться. Іноді банк покриття витрат з обслуговування депозиту перекладає на клієнта, стягуючи фіксовану комісійну винагороду або встановлюючи вартість проведення кожної операції за рахунком, і одночасно виплачує відсотки за залишок коштів на клієнтському рахунку.

На рівень депозитної ставки впливають такі чинники, як попит і пропозиція грошових коштів на ринку, рівень ліквідності банку, структура та умови вкладу, правила обліку і оподаткування доходів тощо. Але в основу формування депозитних ставок покладено визначення базової ринкової ставки, яка показує той мінімальний рівень прибутковості, що задовольнить інвестора у разі вкладення власних коштів у конкретний банк.

Наступна проблема, з якою стикається інвестор, це втрата купівельної спроможності грошових коштів протягом періоду вкладення внаслідок інфляційних процесів. Якщо гроші після повернення будуть частково знецінюватися, то інвестор з кожним новим вкладенням одержуватиме дедалі меншу реальну суму коштів і зрештою їх втратить. Отже, у процесі

визначення базової депозитної ставки необхідно враховувати також очікувані темпи інфляції. Втрата купівельної спроможності грошей стосується не лише основної суми інвестицій, а й відсоткових реальної ставки.

У практичній діяльності банки не завжди мають змогу скористатися запропонованим методом визначення депозитної ставки, оскільки для одержання достовірних результатів необхідна інформація про прогнозні значення темпів економічного росту та інфляції.

За умов нестабільного економічного розвитку, що спостерігається в Україні протягом останнього десятиріччя, передбачити рівень інфляції, визначити ризикованість банківської установи, а також спрогнозувати темпи росту, які насправді перетворилися на темпи економічної кризи (падіння), не вдається навіть на макроекономічному рівні. Тому вітчизняні банки при встановленні депозитної ставки орієнтуються на рівень облікової ставки НБУ та пропонують клієнтам плаваючу ставку, яка переглядається в разі зміни облікової ставки.

Несприятливі економічні процеси змусили банки перейти до короткострокового залучення коштів, коли депозити приймаються на такий період часу, у межах якого темпи інфляції більш-менш можуть бути передбачені. Використання облікової ставки НБУ як орієнтиру щодо пропозиції ставок за депозитними рахунками цілком обґрунтоване, оскільки в обліковій ставці очікуваний рівень інфляції вже врахований, а в Україні саме інфляція є головним чинником, що впливає на рівень банківських ставок.

Депозитна ставка банку здебільшого нижча за облікову ставку, хоча іноді такі чинники, як попит і пропозиція грошових коштів на ринку та конкурентні позиції банку, призводять до значних відхилень від цього правила.

Банки, які не мають на ринку репутації надійних та стабільних установ, змушені з метою залучення клієнтів пропонувати високі депозитні ставки.

У такому разі банк повинен точно знати напрями та обсяги можливого розміщення ресурсів та їх прибутковість. Значне підвищення депозитної ставки за відсутності високоприбуткових напрямів розміщення залучених ресурсів може призвести до появи від'ємного спреду, а отже, збиткової діяльності банку.

Одним із факторів стабілізації банківської системи є система страхування депозитів, існування якої на рівні держави дозволяє банкам знизити премію за ризик як однієї із складових базової депозитної ставки. У багатьох розвинених країнах створено державну систему страхування депозитів, яка передбачає компенсацію певної суми депозитного вкладу власникові в разі банкрутства банку.

В Україні прийнято відповідні нормативні документи щодо створення системи страхування депозитів. Це дозволяє сподіватися на вирішення високої ризикованості банківських вкладів, що сприятиме підвищенню надійності та стабільності вітчизняних банків. Одним зі шляхів зниження ризику неповернення коштів для юридичних осіб є можливість відкриття розрахункових рахунків у різних банках, завдяки чому вдається застосувати такий метод управління ризиками як диверсифікація. Досі ускладнення фінансового стану банку призводило до втрати коштів на розрахункових рахунках клієнтів, унеможливлювало проведення будь-яких господарських операцій та автоматично означало банкрутство юридичних осіб, які мали рахунок у цьому банку. За теперішніх умов досить високої ризикованості української банківської системи відкриття розрахункових рахунків у різних банках не дає гарантії уникнення ризику неповернення коштів, але дозволяє його знизити.

Таким чином, пошук оптимального рівня депозитної ставки - складне завдання, яке має вирішувати менеджмент кожного банку самостійно залежно від ринкової ситуації, власних потреб та можливостей. Занадто низький рівень ставки призводить до відпливу депозитів банку, зменшує обсяг кредитних ресурсів, а отже, звужує можливості проведення активних

операцій та отримання прибутків. Завищення депозитної ставки тягне та собою зростання відсоткових виплат за рахунками клієнтів і за відсутності високоефективних напрямів розміщення ресурсів спричинюється до зменшення маржі чи навіть завдає збитків.

Для продуктивного управління ресурсною базою необхідно також дотримуватися сукупних принципів управління:

- оптимізація ресурсної бази банку є важливим принципом управління, вона включає раціоналізацію залучення ресурсів і ефективність їх використання, підтримання оптимального для даного банку співвідношення власного і залученого капіталу; [27]

- принцип безперервності планування;

- принцип комплексності управління, полягає в тому, що процес формування та розміщення банківських ресурсів має взаємозалежати з іншими сегментами управління в банку;

- принцип безперервності управління, постійно виникають різноманітні ризики, непередбачені зовнішні та внутрішні явища, які можуть негативно вплинути на ресурсну базу та які потрібно контролювати;

- принцип економічності управління полягає в тому, що витрати банку на залучення фінансових ресурсів не повинні перевищувати суму можливих прибутків від їх розміщення;

- принцип часових та просторових меж управління: формування ресурсної бази проходить відповідно до стратегічних цілей банку, які мають свої територіальні та часові межі; [15]

- принцип достатнього ресурсного забезпечення, який полягає в розробці шляхів формування достатнього обсягу ресурсної бази.

Отже, управління ресурсною базою являє собою цілісну систему суб'єктів, об'єктів, організаційної та інформаційної бази, інструментів управління. Зокрема, процес управління ресурсною базою, полягає в

застосуванні інструментів управління, які забезпечують формування та ефективне використання ресурсів банку.

1.3. Правове забезпечення регулювання ресурсної бази банків

Формування і застосовування ресурсів банку регулює велике коло документів України.

Створення банківських установ викликали необхідність прийняття ЗУ «Про банки і банківську діяльність», ЗУ «Про акціонерні товариства», ЗУ «Про Національний банк України», Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Необхідність використання державного регулювання банківської діяльності пояснюється потребою долучення до таких відносин правового порядку, які передбачають встановлення та зміцнення правового статусу НБУ, а також його відносин з КМУ, комерційними банками та іншими кредитними установами. Також порядок створення та реалізація різного виду угод, банківських операцій стосовно фінансових операцій та роботи з цінними паперами.

Банківське законодавство - це сукупність законодавчих актів, які є формою прояву правових норм, цілеспрямованих на регулювання повноважень, обов'язків та відповідальності сторін у правовідносинах за участю банку.

ЗУ «Про банки і банківську діяльність» визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.[2]

Метою ЗУ «Про банки і банківську діяльність» є правове забезпечення сталого розвитку і діяльності банків в Україні і створення

належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника.

Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України.

Банк самостійно визначає спеціалізацію та напрями своєї діяльності за видами послуг, які буде надавати.

А НБУ визначає види спеціалізованих банків та порядок набуття банком статусу спеціалізованого. НБУ реалізує регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій.

НБУ установлює дуже важливі банки згідно розміру банку, ступеня фінансових взаємозв'язків та напрямів їх діяльності. [1]

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку.

Державний банк - це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі.

Державний банк створюється за рішенням КМУ. КМУ повинен отримати зумовлене рішення НБУ стосовно наміру заснування державного банку. Отримання такого рішення є обов'язковим також у разі реорганізації або повної ліквідації банку, окрім винятку його ліквідації у разі неплатоспроможності.

Банк має право надання банківських послуг тільки на підставі банківської ліцензії.

До банківських послуг належать:

- залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;

- відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);

- розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банківські послуги має право надавати тільки банк. Центральний депозитарій цінних паперів має право здійснювати окремі банківські операції на підставі ліцензії на здійснення окремих банківських операцій.

Банк має право надавати своїм клієнтам фінансові послуги, у тому числі шляхом укладення з юридичними особами агентських договорів. Банк зобов'язаний повідомити НБУ про укладені ним агентські договори. Національний банк веде реєстр комерційних агентів банків та встановлює вимоги до них.

Банк, крім надання фінансових послуг, має право реалізовувати діяльність щодо:

- інвестицій;
- випуску власних цінних паперів;
- випуску, розповсюдження та проведення лотерей;
- зберігання цінностей або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;
- інкасації коштів та перевезення валютних цінностей;
- ведення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім власних акцій);
- надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

Банк здійснює діяльність, надає банківські та інші фінансові послуги в національній валюті, а за наявності відповідної ліцензії НБУ - в іноземній валюті.

Банк самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги.

З метою забезпечення економічних умов стійкого функціонування національної банківської системи, захисту інтересів вкладників та кредиторів комерційних банків та відповідно до ЗУ «Про банки і банківську діяльність» Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків такі обов'язкові економічні нормативи та формування резервних фондів.

Нормативи, які встановлені для обов'язкового дотримання комерційними банками:

- достатність регулятивного капіталу банку;
- адекватності (платоспроможності) регулятивного капіталу;
- адекватності основного капіталу;
- миттєва ліквідність;
- поточна ліквідність;
- співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку;
- максимальний розмір ризику на одного позичальника;
- максимальний розмір великих кредитних ризиків;
- максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру;
- максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам;
- норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою;
- норматив загальної суми інвестування.

Порядок роботи економічних нормативів регламентує Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків». Вона побудована на основі останніх вимог Базельського комітету, що включають 25 базових принципів, якими необхідно керуватися для ефективної роботи системи банківського нагляду.

Принципи Базельського комітету є мінімальними вимоги до організації банківського нагляду, а тому в багатьох випадках існує необхідність доповнення їх іншими заходами, розробленими для конкретних умов і ризиків, властивих фінансовим системам окремих країн.

Для посилення контрольних функцій НБУ під час нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їхньої фінансової надійності, захисту інтересів їхніх вкладників та акціонерів тощо необхідно розширювати перелік економічних нормативів, які регулюють діяльність комерційних банків.

Згідно з нормативним інформаційним забезпеченням управління ресурсною базою банку, до переліку економічних нормативів відносяться:

- ЗУ «Про банки і банківську діяльність»;
- ЦКУ;
- ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»;
- ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок»;
- Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджено постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368;
- Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджено постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492;
- Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів, затверджено постановою Правління НБУ від 08.09. 2011 р. № 306;
- Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України та філій іноземних банків в Україні, затверджено постановою Правління НБУ від 16.03.2006 № 91;

– Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджено постановою Правління НБУ від 03.12.2003 № 516;

– Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України затверджена постановою від 27.12.2007 № 481;

– Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України, затверджено постановою Правління НБУ від 03.04. 2009 № 259.

Внутрішнє нормативне забезпечення затверджується керівним органом відповідного банку, його доцільно розглядати у розрізі видів звітності банку: фінансової, статистичної, управлінської та податкової.

Фінансова звітність виступає фундаментальною основою для внутрішнього інформаційного забезпечення, яке безпосередньо стосується аналізу ресурсної бази.

Аналіз фінансової звітності має на меті дати оцінку поточного і минулого фінансового стану банку, зокрема стану ресурсної бази, та основних результатів його діяльності .

Компонентами фінансової звітності, що стосуються ресурсної бази є:

– звіт про фінансовий стан який призначений для надання інформації про стан власних, залучених та запозичених коштів та їх подальше використання на звітну дату;

– звіт про прибутки і збитки що надає інформацію про доходи, витрати та фінансові результати від діяльності за аналізований період;

– звіт про рух грошових коштів призначений для надання інформації про надходження і вибуття грошових коштів унаслідок фінансової, інвестиційної та операційної діяльності за аналізований період;

– звіт про зміни у власному капіталі показує інформацію про зміни у складі власного капіталу за аналізований період.

Основними принципами інформаційного забезпечення банку є: прозорість, регулярність, оперативність, доступність, вірогідність, суттєвість та повнота, збалансованість, рівноправність, захищеність, законність.

Отже, нормативно-правовою базою для регулювання ресурсної бази банків є: ЗУ «Про банки і банківську діяльність», ЗУ «Про Національний банк України», Декрети КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність».

На основі вищевикладеного можемо зробити наступні висновки.

Банківські ресурси складають сукупність грошових активів, які на деякий час або у повній мірі з знаходяться у розпорядженні банку та можуть бути використані для здійснення подальших банківських операцій з метою отримання ділової вигоди та прибутку.

Банк відіграє роль фінансового посередника між клієнтами, отже залучені кошти займають значну частину в системі ресурсної бази. Необхідність у запозичених коштах виникає у разі недостатнього рівня обсягів власних та залучених коштів для здійснення активних операцій.

Капітал банку являю собою грошові активи, які були внесені акціонерами, засновниками банку, а також грошові активи, отримані у процесі успішної роботи банку.

Тимчасово вільні кошти юридичних та фізичних осіб є основами формування залучених ресурсів. Тобто кошти на поточних банківських рахунках клієнтів, кошти підприємств та організацій, залучені у формі депозитів та кошти населення, залучені у формі вкладів.

Запозичені ресурси банку – це запозичені банком кошти у центрального банку, на міжбанківському ринку або шляхом продажу своїх боргових зобов'язань на грошовому ринку.

Управління ресурсною базою являє собою цілісну систему суб'єктів, об'єктів, організаційної та інформаційної бази, інструментів управління. Зокрема, процес управління ресурсною базою, полягає в застосуванні

інструментів управління, які забезпечують формування та ефективне використання ресурсів банку.

Органи управління банку зобов'язані забезпечити безперебійне ефективне управління з метою поповнення ресурсної бази банку на кожному рівні управління.

Правовою базою для регулювання ресурсної бази банків є: ЗУ «Про банки і банківську діяльність», ЗУ «Про Національний банк України», Декрети КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність».

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АТ «ОЩАДБАНК»

2.1. Загальна характеристика АТ «Ощадбанк»

Відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було зареєстровано НБУ 26 травня 1999 року за № 4. [6]

АТ «Ощадбанк» працює на підставі банківської ліцензії, виданої Національним банком України. Має генеральну ліцензію НБУ на здійснення валютних операцій та ліцензію НКЦПФР на здійснення операцій із цінними паперами.

АТ «Ощадбанк» згідно своєї ліцензії має право надавати банківські послуги у вигляді:

- відкриття поточних рахунків клієнтів;
- ведення поточних рахунків клієнтів;
- залучення коштів та банківських металів на депозити від фізичних та юридичних осіб;
- розміщення залучених коштів та банківських металів на депозити та поточні рахунки від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Також банк має право здійснювати кредитні операції у вигляді:

- надання гарантій та інших зобов'язань від третіх осіб у грошовій формі;
- операції на ринку цінних паперів від свого імені;
- придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги із взяттям на себе ризику виконання таких вимог;
- лізинг.[50]

Банк не є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, оскільки усі вклади фізичних осіб гарантовано державою. На кінець 2017

року державі належали 100% акцій Банку.

АТ «Ощадбанк» є універсальною банківською установою, яка надає широкий спектр банківських послуг для фізичних та юридичних осіб, представників мікро-, малого та середнього бізнесу, корпоративних клієнтів та клієнтів преміум-сегменту та налічує понад 3 тисяч установ по всій країні.

Основна діяльність банку полягає у веденні банківських рахунків фізичних та юридичних осіб, залученні депозитів фізичних осіб та юридичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, емісії банківських платіжних карток, розвитку торгового еквайрингу та альтернативних каналів продаж, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

У 2017 році АТ «Ощадбанк» завершив реалізації стратегічного плану діяльності, в рамках якого були проведені зміни, пов'язані із забезпеченням модернізації та комерціалізації банку. [38]

Кабінетом Міністрів України 11 лютого 2016 р. було прийнято Засади стратегічного розвитку державного банківського сектору (далі - Засади), які було оновлено 21 лютого 2018 р. Відповідно до Зasad ключовими задачами банку є:

- збільшення цінності для власників за рахунок підвищення ефективності, використовуючи свою мережу для цілей сприяння загальнодоступності фінансування;
- зайняти та утримувати позицію універсального банку номер один в країні;
- підготувати банк до часткової приватизації до 2020 року. [35]

Організаційно-фінансова структура банківської установи повинна відображати основні логічні взаємозв'язки рівнів управління, розмежовувати сфери відповідальності, оптимізувати процеси інформаційного забезпечення, що дозволить досягти поставлених цілей та завдань із найбільшою економічною ефективністю.

Органами контролю і управління в банку є : наглядова рада банку;

правління банку; ревізійна комісія (рис. 2.1).

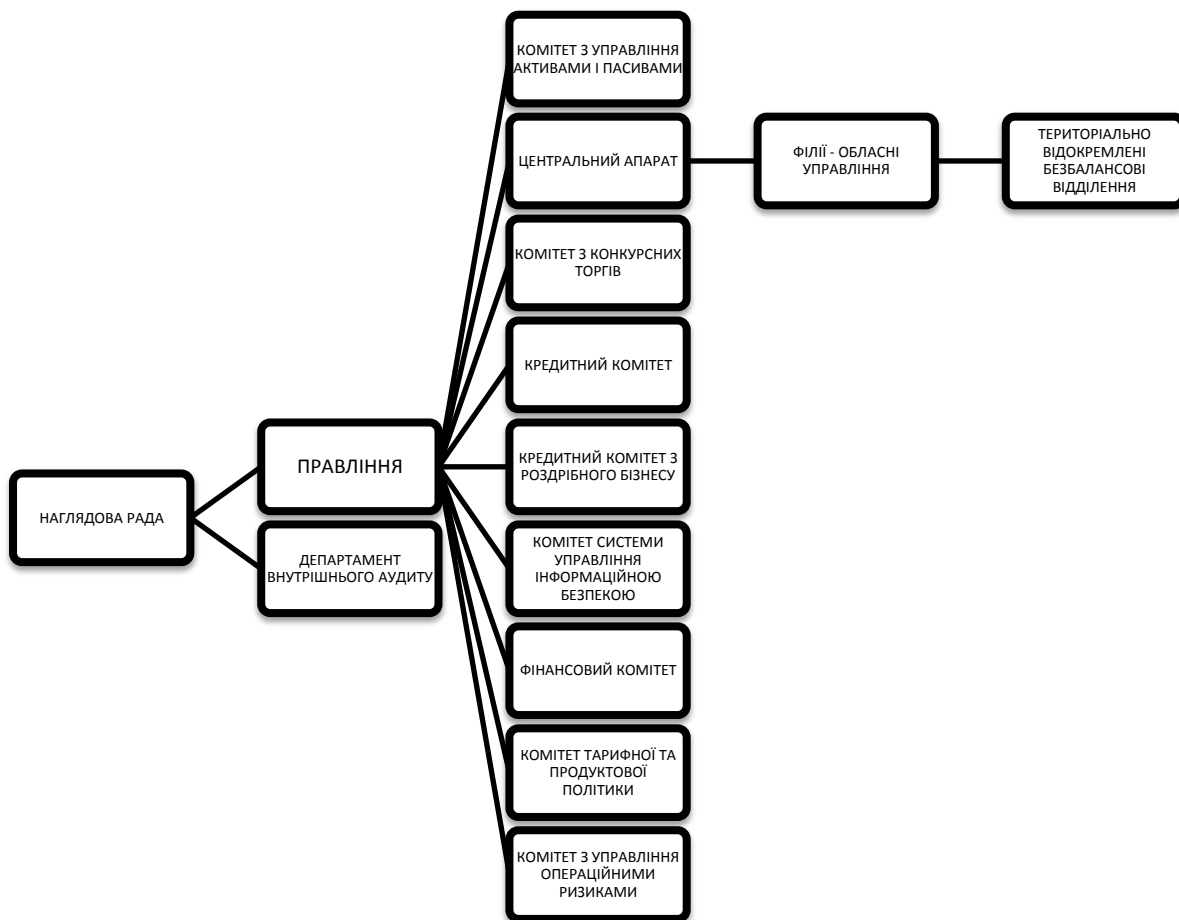

Рис. 2.1 Організаційна структура АТ «Ощадбанк»

Джерело: розроблено автором на основі [6]

Компетенція органів управління банку визначена в його статуті.

Вищим органом управління банку є наглядова рада банку, що здійснює контроль за діяльністю правління банку для збереження залучених у вклади коштів, забезпечення їх повернення вкладникам та захисту інтересів держави як акціонера банку та інші функції, визначені ЗУ «Про банки і банківську діяльність».

Наглядова рада не втручається в оперативну діяльність банку.

До виняткової компетенції наглядової ради належить прийняття рішень щодо:

- визначення основних напрямів діяльності банку;
- затвердження стратегії розвитку банку відповідно до основних

напрямів діяльності;

- затвердження річних результатів діяльності банку;
- покриття збитків та розподілу прибутку;
- затвердження розміру річних дивідендів, встановлення строків та порядку їх виплати;
- затвердження принципів корпоративного управління банку;
- затвердження положення про ревізійну комісію банку, яким визначається порядок проведення ревізій та контролю за фінансово-господарською діяльністю банку та внесення змін до нього;
- призначення персонального складу ревізійної комісії, визначення кількості її членів, дострокове припинення повноважень усього призначеного персонального складу ревізійної комісії або окремого з її членів;
- затвердження плану відновлення діяльності банку;
- призначення і звільнення голови правління банку, заступників голови правління та членів правління банку, у тому числі за поданням голови правління банку, а також керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку;
- затвердження умов оплати праці та матеріального стимулювання голови, заступників голови та членів правління банку, встановлення розміру їх винагороди, укладення з ними контрактів;
- здійснення контролю за діяльністю правління банку, внесення пропозицій щодо її вдосконалення;
- визначення планів та порядку роботи підрозділу внутрішнього аудиту і контроль за його діяльністю;
- визначення аудиторської фірми для проведення зовнішнього аудиту, затвердження умов договору, що укладається з нею, встановлення розміру оплати послуг;
- розгляду висновку зовнішнього аудиту банку та прийняття рішення щодо нього;
- контролю за усуненням недоліків, виявлених НБУ та іншими

органами державної влади та управління, які відповідно до компетенції здійснюють нагляд за діяльністю банку, підрозділом внутрішнього аудиту, а також аудиторською фірмою за результатами проведення зовнішнього аудиту;

- затвердження положення про підрозділ внутрішнього аудиту;
- затвердження умов правочинів на відчуження майна, вартість якого перевищує 10 відсотків статутного капіталу банку;
- затвердження регламенту про надання банком кредитів юридичним особам та комерційним банкам;
- затвердження положення про наглядову раду банку та внесення змін до нього;
- затвердження положення про правління банку;
- емісії акцій банку, їх розміщення, дроблення або консолідації на підставі актів КМУ;
- затвердження ліквідаційного балансу в разі припинення банку;
- вирішення питання про притягнення до матеріальної та/або дисциплінарної відповідальності голови правління банку, заступників голови правління та членів правління банку, керівника підрозділу внутрішнього аудиту у випадках, передбачених законодавством;
- управління рахунком у цінних паперах, на якому зберігаються та обліковуються акції банку, що належать державі.

До компетенції наглядової ради належить:

- затвердження бюджету банку;
- визначення і затвердження стратегії та політики управління ризиками, процедури управління ними, а також переліку ризиків, їх граничних розмірів;
- забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю банку та контролю за її ефективністю;
- здійснення контролю за ефективністю функціонування системи

управління ризиками; визначення кредитної політики банку;

- визначення організаційної структури банку, в тому числі підрозділу внутрішнього аудиту;

- прийняття рішення щодо створення дочірніх підприємств та участі в них, їх реорганізації та ліквідації, створення відокремлених підрозділів банку, затвердження їх статутів;

- забезпечення своєчасного надання банком достовірної інформації щодо його діяльності відповідно до законодавства;

- вирішення питання про участь банку у банківських групах;

- затвердження порядку здійснення операцій із пов'язаними з банком особами;

- створення дочірніх банків, філій і представництв на території інших держав після отримання дозволу Національного банку, їх реорганізації та ліквідації, затвердження їх статутів;

- інвестування у статутний капітал юридичних осіб, крім випадків отримання у власність акцій, часток, паїв у зв'язку з реалізацією права заставодержателя;

- прийняття рішення щодо участі банку або заснування банком підприємств будь-якої організаційно-правової форми і виду, придбання корпоративних прав підприємств, у тому числі акцій інших суб'єктів господарювання, крім підприємств і товариств, статутом яких передбачена повна відповідальність його власників, затвердження їх статутів;

- створення благодійних або інших неприбуткових організацій, неприбуткових спілок чи асоціацій;

- обрання оцінювача майна банку в разі збільшення статутного капіталу банку, затвердження умов договору, що укладатиметься з ним, встановлення розміру оплати його послуг;

- виконання інших функцій відповідно до законодавства.

Порядок формування наглядової ради банку та припинення

повноважень її членів, кількісний та персональний склад ради визначаються згідно із законодавством.

Наглядову раду банку очолює голова, який обирається із її складу. Голова наглядової ради має заступника, який обирається наглядовою радою за поданням її голови.

Рішення наглядової ради приймаються простою більшістю голосів від загальної кількості присутніх на її засіданні членів і мають обов'язковий характер.

Повноваження призначеного складу наглядової ради та/або кожного з її членів можуть припинятися відповідно за рішенням Верховної Ради України, Президента України і Кабінету Міністрів України щодо призначених ними осіб, але не раніше ніж через один рік з дня призначення.

Члени наглядової ради згідно із законодавством несуть відповідальність за захист інтересів держави і банку, збереження банківської таємниці та іншої конфіденційної інформації, що стала їм відома у зв'язку із здійсненням своїх повноважень. Члени наглядової ради після призначення підписують зобов'язання про збереження банківської таємниці. У разі виявлення фактів порушення зазначених вимог членом наглядової ради або допущення ним інших порушень правління банку може звернутися до наглядової ради з клопотанням про звільнення від виконання обов'язків такого члена. Після розгляду клопотання та прийняття відповідного рішення наглядова рада може звернутися відповідно до Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України щодо порушення питання про припинення повноважень призначених ними членів наглядової ради, які допустили порушення.

Постійно діючим виконавчим органом банку є правління банку.

Правління банку здійснює керівництво оперативною діяльністю банку, формуванням фондів і несе відповідальність за ефективність його роботи.

Правління діє від імені банку відповідно до компетенції, передбаченої

законодавством та статутом, на підставі положення, що затверджується наглядовою радою, і підзвітне наглядовій раді.

Строк повноважень правління банку становить п'ять років.

Правління банку очолює голова правління, який керує роботою правління банку та має право представляти банк без доручення.

Членами правління банку можуть бути тільки його працівники.

Голова правління банку має право брати участь у засіданнях наглядової ради банку. Голова правління банку не може очолювати структурні підрозділи банку.

До складу правління банку входять голова правління, заступники голови за посадою та інші члени правління. Правління банку складається з одинадцяти осіб.

До компетенції правління банку належать функції:

- організація виконання рішень наглядової ради щодо діяльності банку;
- підготовка відповідних матеріалів та пропозицій з питань, які відповідно до законодавства, статуту та рішень наглядової ради підлягають розгляду та вирішенню наглядовою радою банку;
- розгляд проектів документів банку, затвердження яких належить до компетенції наглядової ради;
- реалізація стратегії та бізнес-плану розвитку банку;
- визначення форми та встановлення порядку моніторингу діяльності банку;
- реалізація стратегії та політики управління ризиками, затвердженої наглядовою радою банку, забезпечення впровадження процедур виявлення, оцінки, контролю та моніторингу ризиків;
- вирішення питань згідно з рішенням наглядової ради про відкриття, реорганізацію та ліквідацію на території України відокремлених підрозділів банку: філій, територіально відокремлених безбалансових відділень та

представництв, затвердження положень про них;

- прийняття рішень про обслуговування клієнтів на території України поза межами приміщень банку (філії, територіально відокремленого безбалансового відділення) відповідно до законодавства;

- забезпечення безпеки інформаційних систем банку і систем, що застосовуються для зберігання активів клієнтів;

- інформування наглядової ради банку про показники діяльності банку, виявлені порушення законодавства, внутрішніх положень банку та про будь-яке погіршення фінансового стану банку або про загрозу такого погіршення, про рівень ризиків, що виникають у ході діяльності банку;

- підготовка та затвердження бюджету банку, в тому числі бюджету підрозділу внутрішнього аудиту, та бізнес-плану розвитку банку;

- усунення недоліків, виявлених НБУ та іншими органами державної влади та управління, які відповідно до компетенції здійснюють нагляд за діяльністю банку, підрозділом внутрішнього аудиту, а також аудиторською фірмою за результатами проведення зовнішнього аудиту;

- своєчасне надання банком згідно з рішенням наглядової ради достовірної інформації щодо його діяльності відповідно до законодавства;

- організація діяльності банку, обліку та звітності, забезпечення організації системи внутрішнього контролю, у тому числі внутрішньобанківського контролю за автоматизацією банківських операцій;

- затвердження правил, процедури та інших внутрішніх документів банку, крім тих, затвердження яких належить до компетенції наглядової ради;

- затвердження програми здійснення внутрішнього контролю з метою протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом;

- розгляд питань оперативної діяльності банку та його структурних підрозділів;

- затвердження організаційної структури центрального апарату та

типової структури відокремлених підрозділів банку (філій, територіально відокремлених безбалансових відділень, представництв) та її формування;

- затвердження внутрішніх положень, що регламентують діяльність структурних підрозділів банку;

- здійснення контролю за дотриманням законодавства працівниками банку;

- затвердження порядку встановлення процентних ставок за активними і пасивними операціями, розмірів комісійних та інших винагород за послуги та/або встановлення таких процентних ставок, розмірів комісійних та інших винагород;

- визначення основних засад ведення активних та пасивних операцій;

- прийняття рішень про використання фондів банку на підставі рішень наглядової ради банку;

- прийняття рішень про розміщення банком цінних паперів, крім акцій;

- прийняття рішення про викуп розміщених банком цінних паперів, крім акцій;

- визначення умов оплати праці працівників банку, крім тих, що визначаються наглядовою радою;

- затвердження умов кредитних договорів, які віднесені регламентом про надання банком кредитів юридичним особам та комерційним банкам, що затверджений наглядовою радою, до компетенції правління банку;

- прийняття рішень про вчинення правочинів на відчуження майна відповідно до законодавства та статуту на суму від 5 до 10 відсотків розміру статутного капіталу банку;

- прийняття рішень з питань соціального забезпечення і захисту та стимулювання працівників банку;

- прийняття рішень з питань надання благодійної допомоги;

- розгляд матеріалів ревізій та перевірок установ банку, звітів їх

керівників і прийняття за ними рішень;

- підготовка для подання наглядовій раді банку пропозицій з питань, які належать до її компетенції, з метою прийняття рішення;

- визначення порядку найму і звільнення працівників, форми, системи, порядку оплати праці відповідно до законодавства;

- прийняття рішень щодо відчуження отриманих у власність акцій, часток, паїв у зв'язку з реалізацією права заставодержателя;

- прийняття рішення про призначення на посаду та звільнення з посади керівників філій, представництв, структурних підрозділів центрального апарату банку та інших керівників згідно із затвердженою правлінням банку номенклатурою, а також керівників дочірніх підприємств та дочірніх банків;

- встановлення порядку призначення на посаду та звільнення з посади керівників територіально відокремлених безбалансових відділень банку;

- прийняття рішень з питань керівництва роботою філій, територіально відокремлених безбалансових відділень, представництв, дочірніх підприємств та інших структурних підрозділів банку, здійснення контролю за виконанням покладених на них завдань;

- підготовка пропозицій щодо внесення змін та доповнень статуту;

- прийняття рішення про списання безнадійних активів банку за рахунок резервів, недостачі та втрат його товарно-матеріальних цінностей, а також витрат за припиненими капітальними вкладеннями відповідно до законодавства;

- встановлення порядку списання морально застарілого та непридатного для подальшого використання обладнання і транспортних засобів;

- утворення постійно діючих робочих органів (комітетів, комісій), яким у разі потреби можуть бути делеговані окремі повноваження правління

банку;

- затвердження символіки банку;
- вирішення інших питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю банку, крім питань, що належать до компетенції наглядової ради банку, в тому числі тих, що винесені на розгляд правління банку за рішенням голови правління;
- здійснення делегованих наглядовою радою повноважень.

Голова правління банку:

- очолює правління банку, здійснює керівництво його діяльністю і несе персональну відповідальність за організацію виконання покладених на правління завдань;
- діє без доручення від імені банку, представляє інтереси банку в усіх органах державної влади, органах місцевого самоврядування, юридичних особах як в Україні, так і за її межами;
- розпоряджається майном та коштами банку відповідно до законодавства та статуту;
- подає наглядовій раді пропозиції щодо персонального складу правління, призначення на посаду та звільнення з посади заступників голови правління, інших членів правління;
- розподіляє обов'язки між заступниками голови та іншими членами правління, визначає їх функціональні обов'язки і повноваження і має право у межах своїх повноважень, делегувати окремі повноваження своїм заступникам;
- видає довіреності від імені банку, підписує від імені банку позовні заяви, укладає та підписує договори (угоди, контракти), в тому числі зовнішньоекономічні, інші правочини та документи, укладає від імені адміністрації банку колективний договір, має право встановлювати інший порядок підписання договорів (угод, контрактів) та інших зобов'язань і документів від імені банку;

- приймає рішення про вчинення правочинів на відчуження майна відповідно до законодавства та статуту на суму, що не перевищує 5 відсотків розміру статутного капіталу банку;
- видає накази та розпорядження у межах повноважень;
- затверджує правила, порядок здійснення процедур та інші внутрішні нормативні і методичні документи, затвердження яких не належить до компетенції правління;
- затверджує штатний розпис центрального апарату банку;
- приймає рішення про надання матеріальної допомоги працівникам банку;
- призначає на посаду та звільняє з посади працівників банку, встановлює посадові оклади, надбавки, застосовує заходи матеріального заохочення працівників, у разі потреби притягує їх до дисциплінарної та матеріальної відповідальності, має право покласти виконання зазначених повноважень у повному обсязі чи частково на заступника голови правління шляхом видання відповідних наказів;
- здійснює інші повноваження від імені банку.

Організаційна структура банку складається з центрального апарату, філій банку на окремому балансі, територіально відокремлених безбалансових відділень, представництв.

Філії, територіально відокремлені безбалансові відділення та представництва банку не являються юридичними особами і діють від імені банку на підставі положень, якими визначаються їх компетенція, функції, інші питання діяльності та підпорядкування.

Філії та територіально відокремлені безбалансові відділення банку мають право від імені банку надавати банківські та інші фінансові послуги, а також провадити іншу діяльність, передбачену положенням про таку установу, у межах отриманих банком банківської ліцензії та генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій.[6]

2.2. Аналіз зобов'язань АТ «Ощадбанк»

Ресурсна основа банку сформована у наслідку проведення пасивних операцій, які в сукупності використовуються банком для реалізації активних операцій.

Пасив балансу складають власний капітал та зобов'язання.

Залучені кошти носять для банку нетривалий характер. Залучення в банк грошових коштів з різноманітних джерел з ціллю формування ресурсної бази здійснюється безперервно, фактично кожен день. При цьому повний розмір банківських ресурсів за підсумками дня може не змінитися або, навпаки, зменшитися.

Адже водночас проходить погашення зобов'язань банку, пов'язане з настанням терміну платежу або виникненням потреби в грошових коштах їх власників, списання грошових коштів з рахунків суб'єктів господарювання у оплату їх платіжних документів та інші поточні операції, що призводять до скорочення пасивів банку.

Постійним джерелом формування банківських ресурсів являються вклади фізичних та юридичних осіб, що є клієнтами банку. Розрізняють депозити юридичних і фізичних осіб.

Серед депозитів юридичних осіб найвищим джерелом залучення банком ресурсів в свій оборот є кошти клієнтів на розрахункових (поточних) рахунках в банку. За своєю економічною суттю ці рахунки позначають собою депозити до запитання. Режим роботи цих рахунків регулюється договорами.

Офіційно фізичними особами - вкладниками банку виступають громадяни України. Банк приймає вклади як в національній валюті, так і в іноземній валюті.

Різномовидністю строкових депозитів є банківські сертифікати та банківські векселі, які представляють собою власні боргові зобов'язання

банку.

Але в зв'язку з розширенням банківської діяльності повстає потреба у додаткових шляхах збільшення банківських ресурсів.

При недостатньому обсягу наявних залучених коштів для проведення активних операцій банку, то необхідно запозичити додаткові ресурси на фінансовому ринку.

Запозичені ресурси банку – це запозичені банком кошти у центрального банку, на міжбанківському ринку або шляхом продажу своїх боргових зобов'язань на грошовому ринку

Загальною рисою запозичених коштів є той факт, що у процесі формування таких ресурсів ініціатором є банк, а при створенні депозитної ресурсної бази ініціатором є клієнт.

При запозиченні коштів, банк самотужки установлює термін та загальний об'єм необхідних коштів які йому потрібні, а у процесі залучення вкладів термін та суму визначає клієнт на свій розсуд.

Детальніше розглянемо динаміку зобов'язань останніх п'яти років у таблиці 2.1.

Офіційні курси гривні до іноземних валют на кінець періоду, які використовував банк, представлені таким чином (рис 2.2):

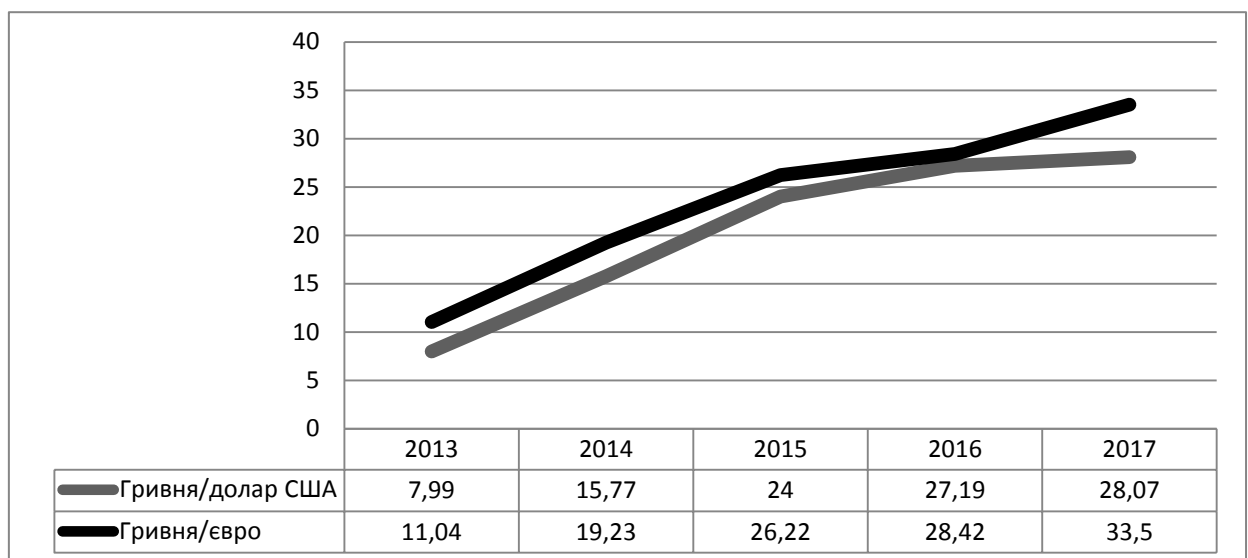

Рис. 2.2 Зміна курсу валют за 2013-2017 роки

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Таблиця 2.1

Динаміка зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2013 – 2017 рр.

Найменування статті	2017, млн. грн	2016, млн. грн	2015, млн. грн	2014, млн. грн	2013, млн. грн	Відхилення							
						абсолютне, млн грн				відносно, %			
						2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Зобов'язання													
Кошти клієнтів	6435	4639	16557	22176	24078	(17643)	(15741)	(10121)	1795	(73)	(71)	(61)	39
Рахунки клієнтів	150151	145586	94269	56265	46484	103666	93885	55882	4565	223	167	59	3
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34548	33418	29498	19339	9796	24752	15209	5050	1130	253	79	17	3
Інші запозичені кошти	7299	7039	7200	5451	1086	6213	1848	99	260	572	34	1	4
Інші зобов'язання	719	1001	1731	438	533	186	281	(1012)	(282)	35	64	(58)	(28)
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	533	374				533	533	533	159				43
Субординований борг	2903	2807	2536	1656	840	2063	1246	367	96	245	75	14	3
Всього зобов'язань	202590	194867	151792	105328	82819	119771	97262	50798	7723	145	92	33	4

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Переважним ресурсом для здійснення банком своїх активних операцій є залучені та запозичені кошти, загальний обсяг яких за 2017 рік, становить 87% від загального обсягу пасивів.

Зростання розміру говорить про збільшення банком розміру залучених ресурсів та збільшення джерел запозичених коштів у банку за аналізований період.

Приводом для занепокоєння є зростання суми субординованого боргу банку. Він повинен щорічно зменшуватися, але у нашому випадку збільшилася сума у вартісному виразі на 96 375 000 гривень. порівняно з 2016 роком.

Строкові кошти юридичних та фізичних осіб переважають над коштами на вимогу, що позитивно характеризує стабільність ресурсної бази АТ «Ощадбанк».

Динаміка зобов'язань за аналізований період представлена на рис. 2.3.

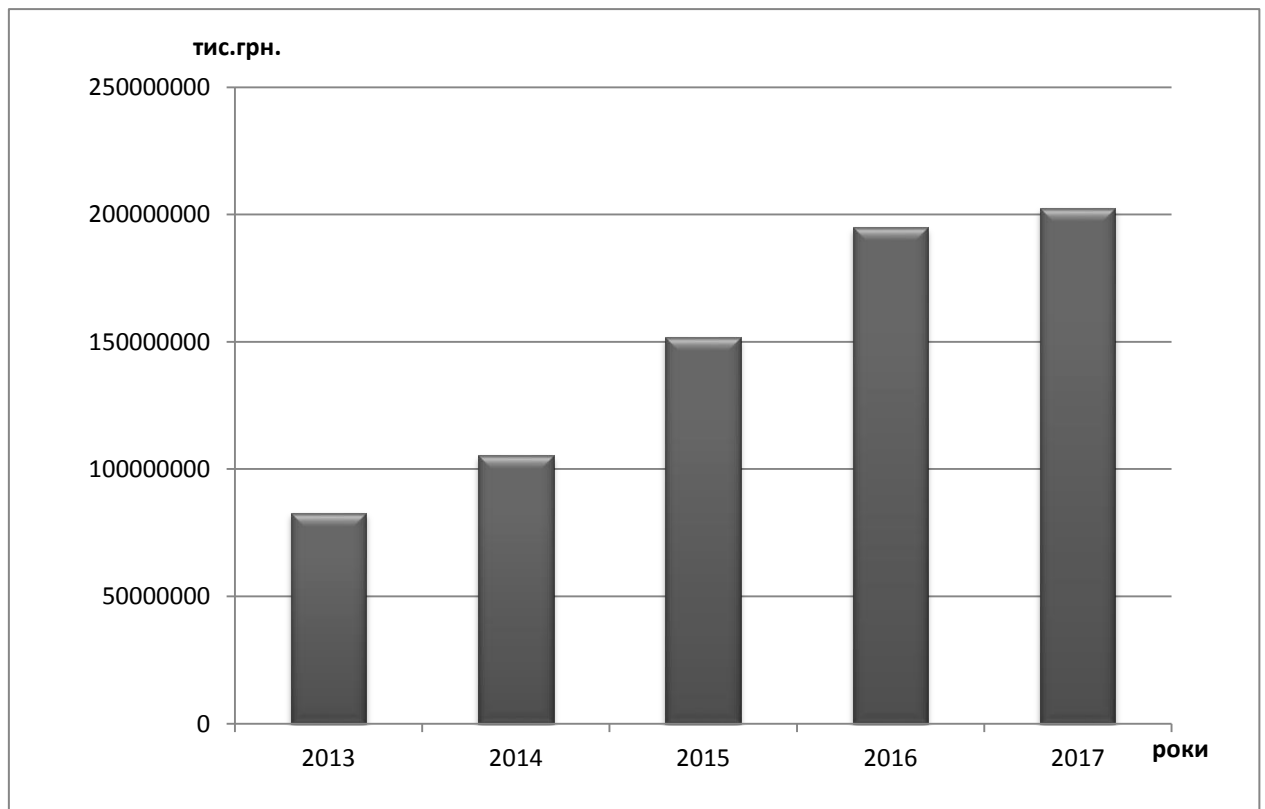

Рис.2.3 Динаміка зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2013 - 2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [50]

У процесі своєї звичайної діяльності банк надає кредити або розміщує депозити в інших банках на певні проміжки часу. Кошти в банках первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на проведення операції.

Кошти в банках зі встановленим терміном погашення оцінюються за амортизованою вартістю з використанням методу ефективної ставки процента. Ті кошти, що не мають встановленого терміну погашення, відображаються за амортизованою вартістю, виходячи зі строків погашення, визначених керівництвом.

Кошти в банках обліковуються за вирахуванням резерву на покриття збитків від знецінення. Витрати на обслуговування поточних рахунків, як правило, найменші. Це найдешевший ресурс.

Станом на 2017 та 2016 років кошти банків включали кредити, отримані від НБУ, у сумі 5 000 000 000 гривень (78%) та 2 559 005 000 гривень (55%), відповідно, що становить значну концентрацію у структурі коштів банків. [50]

Кошти банків представлені таким чином (таблиця 2.2):

Таблиця 2.2

Кошти банків за період 2013-2017 рр.

Показники	2017	2016	2015	2014	2013
Кредити, отримані від НБУ	5000000	2559005	14059825	18581757	14731757
Кореспондентські рахунки інших банків	1233990	2080312	2497263	142451	479322
Кредити та депозити, отримані від банків	201258	-	-	2448960	2961236
Кредити, отримані за угодами РЕПО, від Національного банку України	-	-	-	1003218	5906032
Всього коштів банків	6435248	4639317	16557088	22176386	24078347

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Процентні ставки за кредитами від НБУ складали 15,50% річних, коли у 2016 році складали 14,25% річних, з термінами погашення кредитів у межах від 07 лютого 2018 по 07 березня 2018 року.

Кредити, отримані від НБУ, були забезпечені борговими цінними паперами, що відображаються за амортизованою вартістю, із балансовою вартістю 2 679 282 000 гривень.

АТ «Ощадбанк» здійснив дострокове погашення в сумі 3 000 000 000 гривень (24 січня та 26 січня 2018 року у сумі 1 500 000 000 гривень кожне) кредиту рефінансування, отриманого від НБУ 15 листопада 2017 року зі строком погашення 7 лютого 2018 року.

5 березня 2018 року АТ «Ощадбанк» здійснив дострокове погашення в сумі 2 000 000 000 гривень кредиту рефінансування, який отримано від Національного банку України 13 грудня 2017 року зі строком погашення 7 березня 2018 року. Після 31 грудня 2017 року Банк здійснив повне дострокове погашення кредитів, які були отримані від НБУ в якості рефінансування. [50]

Ощадбанк демонстрував найкращий результат серед найбільших банків щодо приросту строкових коштів фізичних осіб у 2017 році. Приріст ресурсної бази за 2017 рік становив 17 900 000 000 гривень (поточні та строкові), або 35% приросту залучень від фізичних осіб по банківській системі.

Структура зобов'язань банку за 2017 представлена на рис 2.4.

Найбільшу частку у загальному обсязі зобов'язань банку станом на кінець 2017 займають рахунки клієнтів – 74%, кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій – 17%, кошти клієнтів – 3%, інші запозичені кошти - 4 %, інші зобов'язання та субординований борг по 1 %.

Першорядним завданням ресурсної політики банку при формуванні ресурсів є необхідність дотримання якнайкращої структури залучених ресурсів, формування яких безперервно підлягає впливу загальносвітових та внутрішніх економічних і політичних тенденцій в країні. Наслідком подібного впливу може стати непередбачене та небажане для банку перегрупування депозитних коштів у бік зменшення їх термінів, що

негативно впливатиме на можливості здійснювати довгострокові вкладення в економіку країни.

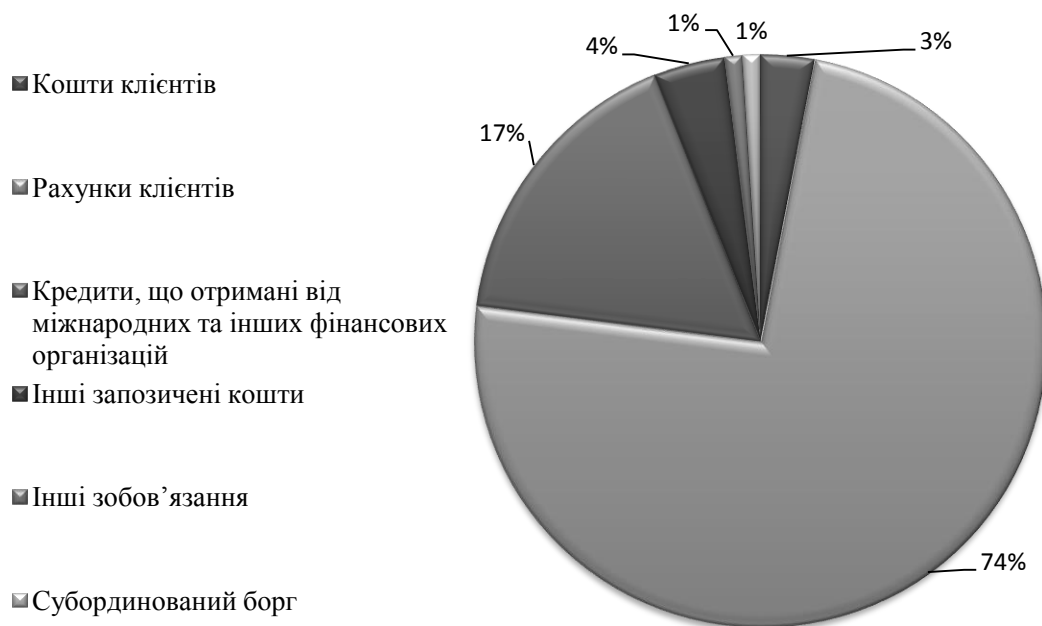

Рис. 2.4 Структура зобов'язань АТ «Ощадбанк» за 2017 рік

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Розглянемо становище банківських залучених ресурсів за термінами.

Рахунки клієнтів включають строкові депозити та рахунки до запитання.

Таблиця 2.3

Структура рахунків клієнтів за 2013 – 2017 рр.

Показники	2017	2016	2015	2014	2013
Строкові депозити	82039001	67724195	44822598	34572577	28636485
Рахунки до запитання	68112177	77862043	49447128	21693336	17847778
Всього рахунків клієнтів	150151178	145586238	94269726	56265913	46484263

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Впродовж аналізованого періоду кількість рахунків клієнтів збільшилась в 3 рази. Кількість строкових депозитів постійно зростає, що є

позитивною тенденцією, бо саме строкові депозити є більш стабільні. Стабільність цього ресурсу дозволяє банку розширяти активні операції, примножуючи при цьому свій дохід.

Депозити до запитання мають короткостроковий характер, оскільки власники можуть зняти кошти в будь-який момент часу. В період с 2013 до 2017 року рахунки до запитання збільшились в 4 рази, але на протязі 2017 року цей вид рахунків став менш популярним. Причиною даного явища є те, що строкові депозити мають більш високу проценту ставку для клієнтів.

На кінець 2017 року загальний залишок по рахунках десяти найбільших клієнтів складав 34 233 027 000 гривень, що становить 23% від загальної суми рахунків клієнтів.

Станом на 2014 та 2013 років загальний залишок по рахунках десяти найбільших клієнтів складав 8 665 071 000 гривень та 5 971 806 000 гривень, відповідно. Тобто порівняно з минулими роками загальна сума десяти найбільших клієнтів збільшилась в 5 разів.

У наведеному нижче рисунку представлена структура рахунків клієнтів станом на 2017 за секторами економіки.

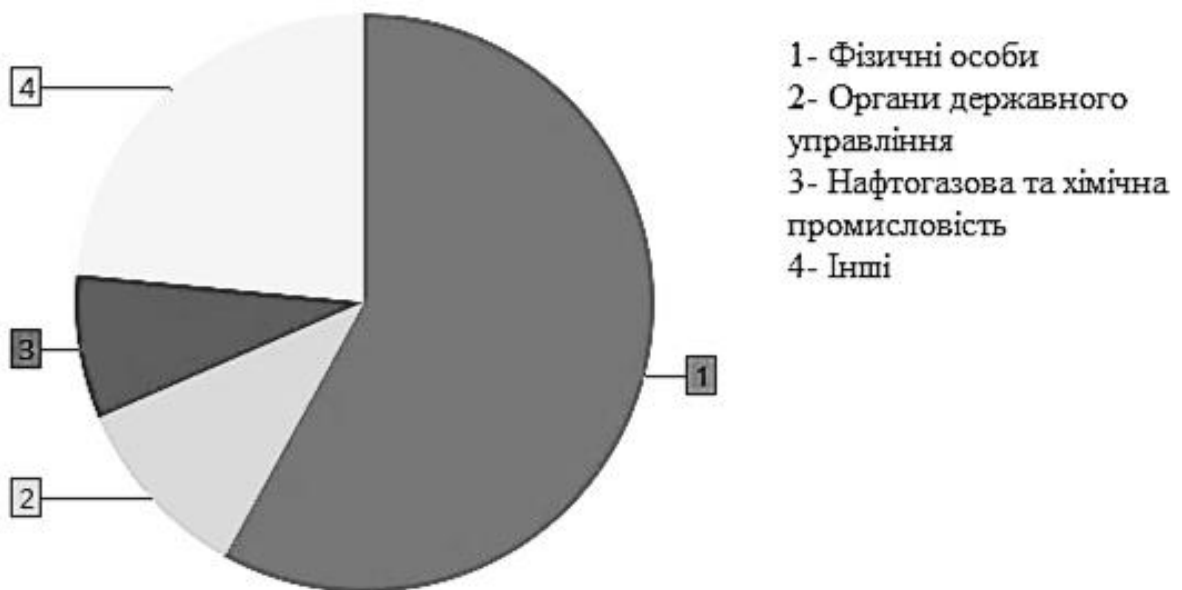

Рис. 2.5 Структура рахунків клієнтів за секторами економіки за 2017р.

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Можна зробити висновок згідно рисунку, що найбільша частка клієнтів банку є фізичні особи. Депозити від населення являються найбільшим джерелом фінансування банку. Ці депозити є ключовими для потенційного зростання банку. Ці кошти є зобов'язаннями банку, оскільки вони мають повертатися власникам за вимогою.

На кінець 2017 року до складу рахунків клієнтів входять депозити у сумі 197 566 000 гривень, що утримуються в якості забезпечення зобов'язань за виданими гарантіями та іншими зобов'язаннями.

На рисунку 2.6 представлена динаміка депозитів фізичних осіб за аналізований період.

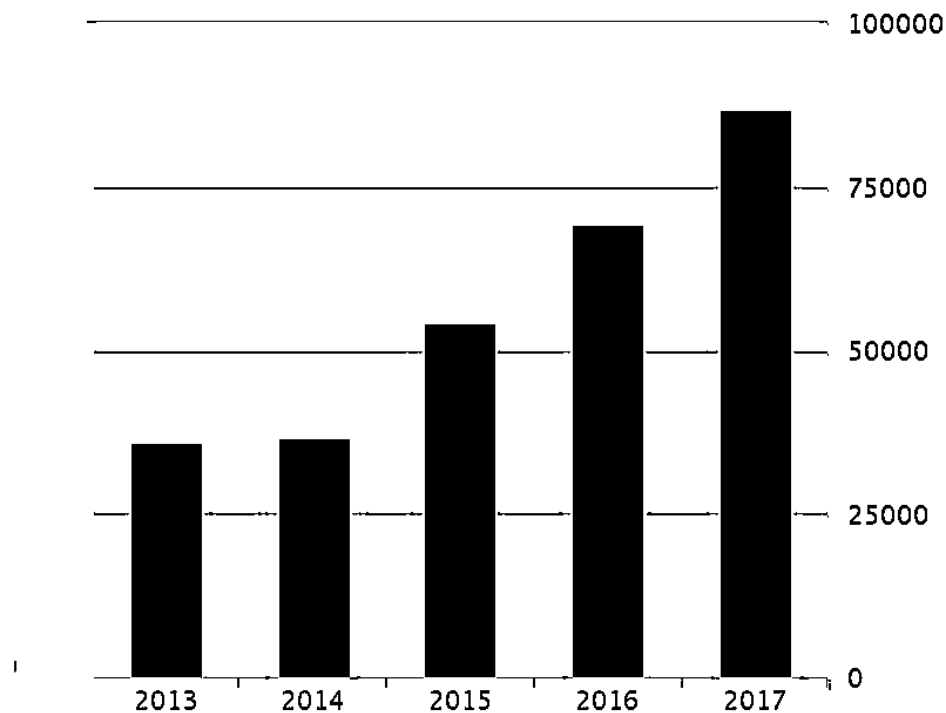

Рис. 2.6 Динаміка депозитів фізичних осіб за 2013-2017рр.

Джерело: розроблено автором на основі [38]

Банк являється одним із лідерів кредитування реального сектора економіки країни.

Обсяг кредитів, наданих клієнтам збільшився на 8 600 000 000 гривень і склав на 01.01.2018 року 74 500 000 000 гривень.

Отримання коштів від інших банків на міжбанківського ринку – головне джерело формування коштів на позичковій основі, що забезпечує підтримку кредитного потенціалу, поточної ліквідності банку або рентабельне вкладення коштів.

Плюсами отримання коштів на міжбанківському ринку відносно із залученням депозитів клієнтів є:

- оперативність доступу до ресурсів;
- відсутність резервування в центральному банку;
- відсутність витрат на маркетинг та інфраструктуру.

У березні 2011 року банк отримав кредит від SSB NO.1 Plc у сумі 500 мільйонів доларів США за ставкою 8,250% річних з терміном погашення у 2016 році. Надання кредиту було профінансоване SSB NO.1 Plc шляхом випуску єврооблігацій у формі 5-річних облігацій участі в кредиті номінальною вартістю 500 мільйонів доларів США з фіксованою ставкою купону 8.250% річних.

У липні 2011 року SSB NO.1 Plc надав банку кредит у сумі 200 мільйонів доларів США за ставкою 8.250% річних з терміном погашення у 2016 році, для чого додатково були випущені єврооблігації номінальною вартістю 200 мільйонів доларів США, які були об'єднані в єдину серію облігацій участі в кредиті на загальну суму 700 мільйонів доларів США з терміном погашення у 2016 році. Єврооблігації перебувають у лістингу на ірландській фондовій біржі.

У березні 2013 року банк отримав кредит від SSB NO.1 Plc у сумі 500 мільйонів доларів США за ставкою 8.875% річних з терміном погашення у 2018 році. Надання кредиту було профінансоване SSB NO.1 Plc шляхом випуску єврооблігацій у формі 5-річних облігацій участі в кредиті номінальною вартістю 500 мільйонів доларів США з фіксованою ставкою купону 8.875% річних. Єврооблігації перебувають у лістингу на Ірландській фондовій біржі.

Після 31 грудня 2017 року Ірландська фондова біржа ввійшла до складу Euronext та змінила назву на Euronext Dublin.

У 2015 році банк змінив умови єврооблігацій наступним чином:

- зміна умов випущених єврооблігацій із погашенням в 2016 році передбачає збільшення ставки купону до 9.375% та амортизаційну структуру з графіком погашення з 10 березня 2019 року до 10 березня 2023 року;
- зміна умов випущених єврооблігацій із погашенням в 2018 році передбачає збільшення ставки купону до 9.625% та амортизаційну структуру з графіком погашення з 20 березня 2020 року до 20 березня 2025 року.

На дату зміни умов, банк проаналізував дискontовану вартість майбутніх відтоків грошових коштів за новими умовами єврооблігацій і визначив, що зміна в умовах боргу не була істотною. Відповідно, банк продовжив визнання старого фінансового інструменту.

Банк має дотримуватися зобов'язань, які зазначено у кредитних угодах з SSB NO.1 Plc по відношенню до випущених єврооблігацій. Ці зобов'язання включають: вимогу надавати фінансову звітність відповідно до графіку, обмеження оголошувати та сплачувати дивіденди або інші виплати у випадку, якщо може виникнути затримка по виплатах за єврооблігаціями або якщо такі виплати сукупно перевищують 30% від чистого прибутку банку за результатами відповідного періоду, певні обмеження на операції з пов'язаними особами, та інші.

30 грудня 2013 року між АТ «Ощадбанк» та Європейським інвестиційним банком було укладено угоду про відкриття кредитної лінії обсягом 220 000 000 євро строком до 10 років. Надання коштів за кредитною лінією можливе у доларах США та євро. Ціль кредитної лінії - фінансування малих та середніх підприємств, компаній середньої капіталізації та інших пріоритетних проектів. Відсотки за наданими траншами сплачуються щопівроку.

За кредитною угодою з ЄІБ, банк повинен дотримуватися низки нефінансових зобов'язань та фінансових умов, що включають підтримання на певному рівні відповідних коефіцієнтів (нормативів).

27 березня 2017 року між ЄІБ та АТ «Ощадбанк» було підписано угоду щодо внесення змін до частини фінансових нормативів в сторону зниження відповідних коефіцієнтів.

25 листопада 2015 року банк змінив умови субординованого боргу, наданого The Royal Bank of Scotland.

Зміна умов кредитного договору включала продовження термінів погашення на сім років до 19 січня 2024 року, збільшення купону до 6 місяців USD Libor + 6.875% і профілю амортизації відповідно до якого:

- 50 відсотків основної суми субординованого кредиту буде погашено 19 січня 2020 року;

- основна сума субординованого кредиту, що залишилась буде погашена вісьмома рівними піврічними платежами, починаючи з 19 липня 2020 року з остаточним погашенням 19 січня 2024 року. [50]

Можна зробити, що строкові депозити фізичних осіб є найбільш постійним джерелом залучених банківських ресурсів. Стабільність цього ресурсу дозволяє банку розширяти активні операції, примножуючи при цьому свій дохід Банк активно працює в сфері залучення на розміщення строкових депозитів юридичних осіб. Що позитивно впливатиме на розмір залучених коштів в структурі пасивів.

Збільшення обсягу кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій зумовлено нестабільною економічною ситуацією у країні в 2014 році.

Отримання коштів від інших банків на міжбанківського ринку – головне джерело формування коштів на позичковій основі, що забезпечує підтримку кредитного потенціалу, поточної ліквідності банку або рентабельне вкладення коштів.

2.3. Аналіз власного капіталу АТ «Ощадбанк»

Найважливішим показником фінансового стану банку є величина його власного капіталу, котрий забезпечує його фінансову стійкість, а також використовується для надання банківських операцій з ціллю одержання прибутку.

Капітал банку – це залишкова ціна активів банку після вирахування усіх його зобов'язань.

Динаміка власного капіталу банку представлена в таблиці 2.4 та наглядно представлена на рисунку 2.7.

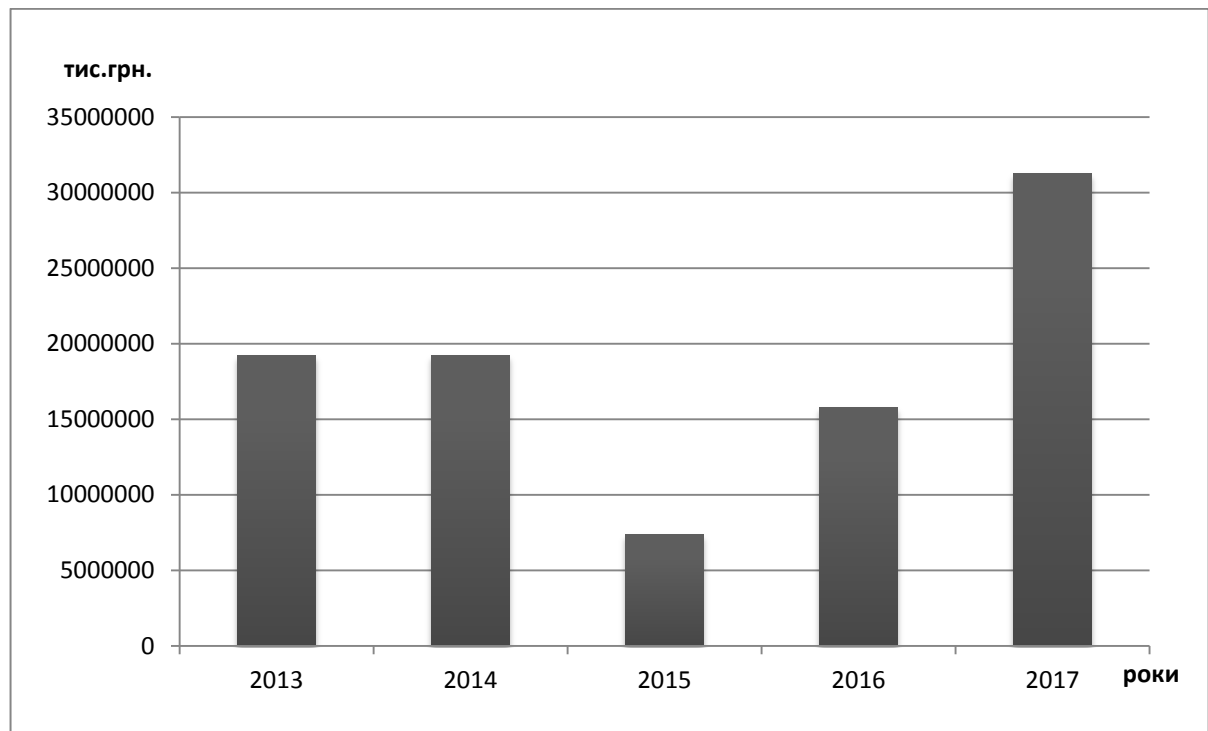

Рис. 2.7 Динаміка власного капіталу АТ «Ощадбанк» за 2013-2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Дослідимо побудову власного капіталу, який розкриває сукупність відмінних за призначенням цілком оплачених елементів, що убезпечують економічну самостійність, стабільність і сталу діяльність банку.

Таблиця 2.4

Динаміка власного капіталу АТ «Ощадбанк» за 2013 – 2017 рр.

Найменування статті	2017, млн.. грн	2016, млн.. грн	2015, млн.. грн	2014, млн.. грн	2013, млн.. грн	Відхилення							
						абсолютне, млн. грн				відносне, %			
						2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Власний капітал													
Акціонерний капітал	49724	35108	30153	30153	17481	32243	19571	19571	14616	184	65	65	42
Резерв переоцінки будівель	1822	1820	1193	1237	1332	490	585	629	2	37	47	53	0
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу	725	576	(800)	(1241)	(591)	1316	1966	1525	149	(223)	(158)	(191)	26
Непокритий збиток	(21020)	(21766)	(23206)	(10935)	965	(21985)	(10085)	2186	746	(2278)	92	(9)	(3)
Усього власного капіталу	31251	15740	7340	19213	19187	12064	12038	23911	15511	63	63	326	99

Джерело: розроблено автором на основі [46-50]

Неодмінною умовою для включення до складу власного капіталу других фондів для покриття неочікуваних збитків, що формуються у ході діяльності банку, дозволяючи продовжувати проведення поточних операцій в разі їх появи.

Проте не всі частки власного капіталу в однаковій мірі володіють такими захисними властивостями. Дана обставина породила необхідність виділення в структурі власного капіталу банку двох рівнів: основного капіталу та додаткового капіталу.

Власний капітал складається з акціонерного капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку.

Банківський капітал виступає як самострахування, забезпечуючи буфер проти неплатоспроможності, і, якщо він є достатньо позитивним, надання управління банком є стимулом керувати ризиками обережно.

У зіставленні з другими сферами діяльності власний капітал банку займає невелику питому вагу у структурі банківського капіталу та становить 13 % за 2017 рік.

Зв'язано це зі специфічною діяльністю банку, що виконує функцію фінансового посередника залучаючи внески фізичних і юридичних осіб та розташовуючи їх в активи, які дають дохід.

Повний об'єм власного капіталу за п'ять років збільшився на 2 063 794 000 гривень, що засвідчує про збільшення джерел для проведення активних операцій та збільшення рівня капіталізації банківської установи.

Власний капітал складає 31 300 000 000 гривень. Банк підготував та узгодив з урядом та НБУ програму капіталізації до кінця 2018 року.

Держава підтримує банк у вигляді додаткових внесків до капіталу банку і вже зробила внесок до капіталу у сумі 8 860 000 000 гривень протягом першого кварталу 2017 року та 5 750 000 000 гривень у грудні 2017 року. Банк дотримувався програми капіталізації та вимог НБУ до капіталу

Більшу частину у загальному об'ємі власного капіталу банку за аналізований період посідає акціонерний капітал.

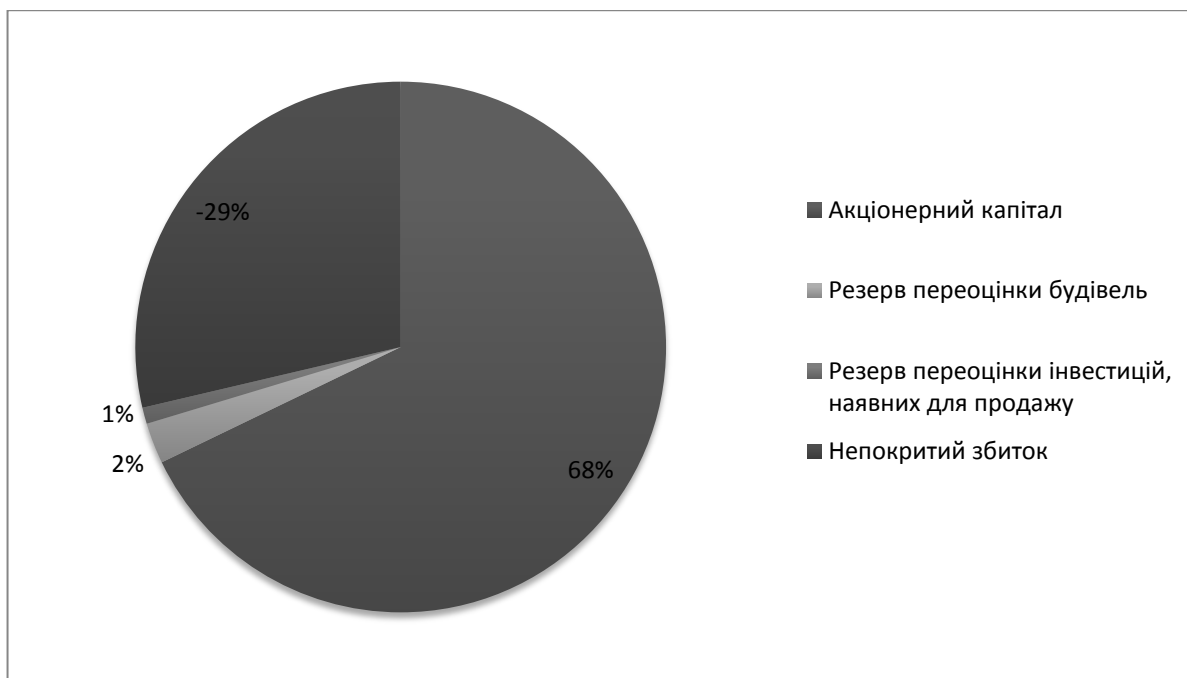

Рис. 2.8 Структура власного капіталу АТ «Ощадбанк» за 2017 рік

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Акціонерний капітал є важливою частиною капіталу банку. Кілька важливих регуляторних коефіцієнтів базуються на кількості акціонерного капіталу банку та капіталі акціонерів.

На кінець 2017 номінальна вартість однієї акції становила 1 160 000 гривень. Усі акції відносяться до одного класу та мають право на один голос.

27 січня 2016 року було прийнято рішення про збільшення акціонерного капіталу банку шляхом здійснення емісії 4 272 нових акцій із номінальною вартістю однієї нової акції 1 160 000 гривень.

Плата за новими акціями була здійснена облігаціями внутрішньої державної позики з індексованою вартістю спеціальної емісії номінальною вартістю 4 955 520 000 гривень.

Зміни в частині збільшення акціонерного капіталу були погоджені НБУ 29 квітня 2016 року та зареєстровані Державним реєстратором юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців Головного управління юстиції в м. Києві 18 травня 2016 року. Свідectво про реєстрацію випуску акцій було видано НКЦПФР 7 лютого 2017 року.

1 лютого 2017 року було прийнято рішення про збільшення акціонерного капіталу банку шляхом здійснення емісії 2987 нових акцій із номінальною вартістю однієї нової акції 1 160 000 гривень.

Плата за новими акціями була здійснена облігаціями внутрішньої державної позики з індексованою вартістю спеціальної емісії номінальною вартістю 3 464 920 000 гривень.

Відповідні зміни до статуту банку погоджені НБУ 6 березня 2017 року та зареєстровані Державним реєстратором юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців Головного управління юстиції в м. Києві 9 березня 2017 року. Свідectvo про реєстрацію випуску акцій було видано НКЦПФР 10 березня 2017 року.

6 березня 2017 року було прийнято рішення про збільшення акціонерного капіталу шляхом здійснення емісії 4656 нових акцій із номінальною вартістю однієї нової акції 1 160 000 гривень.

Плата за новими акціями була здійснена державними борговими цінними паперами – облігаціями внутрішньої державної позики з індексованою вартістю спеціальної емісії номінальною вартістю 5 400 960 000 гривень.

Зміни були погоджені НБУ 31 березня 2017 року та зареєстровані Державним реєстратором юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців Головного управління юстиції в м. Києві 3 квітня 2017 року. Свідectvo про реєстрацію випуску акцій було видано НКЦПФР 13 квітня 2017 року.

27 грудня 2017 року було прийнято рішення про збільшення акціонерного капіталу шляхом здійснення емісії 4957 нових акцій із номінальною вартістю однієї нової акції 1 160 000 гривень.

Плата за новими акціями була здійснена облігаціями внутрішньої державної позики спеціальної емісії номінальною вартістю 5,7 млрд гривень.

Згідно з постановою КМУ «Про збільшення статутного капіталу публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» та внесення змін до його Статуту» № 1039 від 27 грудня 2017 року і договору

щодо випуску облігацій внутрішньої державної позики та передання їх у власність банку на збільшення його статутного капіталу № 13010-05/223 від 28 грудня 2017 року було проведено розміщення 100% від запланованого об'єму розміщення власних іменних акцій та здійснене повне зарахування облігацій внутрішньої державної позики в збільшення статутного капіталу банку.

Зміни до статуту банку в частині збільшення акціонерного капіталу були погоджені НБУ 22 січня 2018 року та зареєстровані Державним реєстратором юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців Головного управління юстиції в Києві 25 січня 2018 року.

Банком отримано від НКЦПФР свідоцтво про реєстрацію цього випуску акцій № 117/1/2017 від 28 грудня 2017 року з датою видачі 13 березня 2018 року.

У 2017 році Банк виплатив частку прибутку на основі фінансового результату 2016 року до загального фонду Державного бюджету України відповідно до вимог статті 11 Закону України від 21 вересня 2006 року №185-V «Про управління об'єктами державної власності» в сумі 139 226 000 гривень.

На кінець 2017 року капітал банку сформований та внесений грошовими коштами, облігаціями внутрішньої державної позики і за рахунок прибутку, що спрямовувався на збільшення статутного капіталу, у розмірі 49 724 980 000 гривень, і враховував ефект гіперінфляції згідно з МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції». [50]

Отже, більша частина власних коштів капіталу була утворена за рахунок найстійкіших і стабільних засобів, і, спершу за все зі статутного капіталу. Тому, АТ «Ощадбанк» має достатньо власних коштів, які можуть забезпечити продовження ними операцій в разі неочікуваних втрат. А присутність у банку різноманітних фондів є важливим показником конкретної перспективи банку до організаційного зростання.

Банк виконує моніторинг адекватності капіталу за допомогою коефіцієнтів, встановлених Базельською угодою щодо компонентів капіталу 1988 року, та коефіцієнтів, визначених НБУ.

Банк виконує управління капіталом з ціллю забезпечення продовження діяльності банку, максимізуючи прибуток акціонера, шляхом оптимізації співвідношення запозичених коштів і власного капіталу.

Правління АТ «Ощадбанк» систематично переглядає структуру капіталу. У ході розглядає вартість капіталу та ризики, пов'язані з кожним класом капіталу.

На основі рекомендацій правління банку упроваджує коригування структури капіталу шляхом додаткового випуску акцій, залучення додаткових кредитних коштів або виплати по діючим кредитам.

Існує безліч співвідношень, які регулятори та інвестори банку використовують для оцінки того, наскільки ризикований баланс банку, а також ступінь, якою банк вразливий до несподіваного збільшення поганих кредитів. Коефіцієнт капіталу першого рівня банку аналізує власний капітал банку та розкриває резерви та розподіляє його на балансові активи банку.

Коефіцієнт достатності капіталу - це сума капіталу першого рівня та другого рівня, поділена на суму активів, зважених на ризик. Матеріальний коефіцієнт власного капіталу приймає власний капітал банку, вираховує нематеріальні активи, гудвіл та перевагу власного капіталу, а потім розподіляє його на матеріальні активи банку.

Кількісні показники, встановлені Базельським комітетом для забезпечення адекватності капіталу, вимагають підтримувати мінімальні суми та співвідношення загального (8%) та капіталу I рівня (4%) до суми зважених на ризик активів.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (H2). показує спроможність банку вчасно і в цілому обсязі розплатитися за своїми зобов'язаннями, що виникають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру.

Таблиця 2.5

Нормативи капіталу АТ «Ощадбанк» за 2013-2017рр

Показники	2017	2016	2015	2014	2013
Всього регулятивного капіталу (Н1)	33331871	18153376	9740471	19844290	19667415
Всього регулятивного капіталу, вираженого як процент від загальної суми активів, зважених на ризик (Н2)	18,77%	10,73%	11,47%	17,43%	-
Всього капіталу 1 рівня, вираженого як процент від активів, зважених на ризик (Н3)	16,22%	9,58%	4,49%	17,93%	23,05%

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частина ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку.

На кінець 2017 та 2016 років банк додержувався вимог Національного банку України щодо нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), значення якого на кінець дня 31 грудня 2017 року становило 18,77% (31 грудня 2016 року: 10,73%) при нормативному значенні не менше 10%.

На протязі аналізованого періоду банк постійно дотримувався нормативних значень показників регулятивного капіталу та достатності регулятивного капіталу.

Відповідно до встановлених кількісних показників з метою забезпечення достатності капіталу банк виконує вимоги на протязі аналізованого періоду, які стосуються співвідношення капіталу до активів, зважених з урахування ризику.

Спостерігається значне зменшення у 2015 та 2016 рр порівняно з 2014 роком.

Для оцінювання достатності власного капіталу банку використаємо коефіцієнт стабільності:

$$K = \frac{VKB}{ЗК}, \quad (2.1)$$

де ВКБ – власний капітал банку:

ЗК – залучені кошти.

$$K_{2017} = 15,43\%;$$

$$K_{2016} = 8,08\%;$$

$$K_{2015} = 4,84\%;$$

$$K_{2014} = 18,24\%;$$

$$K_{2013} = 23,17\%.$$

Даний коефіцієнт має оптимальне значення не менше 5%, за розрахунками можемо зробити висновок, що за 2013 рік цей показник досяг максимального значення, а у 2015 досяг мінімального значення, менше за оптимальне значення.

Але вже з 2016 спостерігається зростання та у 2017 році досяг до 15,43%.

Ефективність використання власного капіталу характеризує коефіцієнт його рентабельності(ROE):

$$ROE = \frac{ЧП}{L} \cdot 100\%, \quad (2.2)$$

де ЧП – чистий прибуток.

$$ROE_{2017} = 1,79\%;$$

$$ROE_{2016} = 2,95\%;$$

$$ROE_{2015} = -167,2\%;$$

$$ROE_{2014} = -52,13\%;$$

$$ROE_{2013} = 3,7\%.$$

За розрахунками можемо зробити висновок, що показник за 2014 та 2015 роки мав негативний рівень доходності за власними коштами, чому провиною є відсутність прибутку. Тільки у 2016 та 2017 році

банківський капітал має позитивний показник рентабельності, хоча і дуже малий. Але різниця між 2015 та 2016 роком складає 170,15%, що є вагомою зміною.

Також для аналізу ефективності банківської діяльності використовується показник рентабельності активів(ROA):

$$\bullet \text{ } L \frac{\dot{z}}{\cdot} H \text{ str}'' \quad , \quad (2.3)$$

- $_{2017} = 0,23\%$;
- $_{2016} = 0,22\%$;
- $_{2015} = -7,71\%$;
- $_{2014} = -8,04\%$;
- $_{2013} = 0,69\%$.

За даними розрахунками можемо зробити висновок, що знов таки за безприбуткові періоди показник був від'ємний. На кінець 2016 року рентабельність активів склала 0,22%, а на кінець 2017 збільшився на 0,01%, що є малим значенням.

Мультиплікатор капіталу характеризує рівень покриття активів за рахунок капіталу і обчислюється як відношення суми загальних активів до власного капіталу банку та розраховується за формулою:

$$\succ L \frac{\cdot}{\text{тм}} \quad , \quad (2.4)$$

де М – мультиплікатор капіталу;

А – активи банку;

ВКБ – власний капітал банку.

$M_{2017} = 7,48$ разів;

$M_{2016} = 13,38$ разів;

$M_{2015} = 21,68$ разів;

$M_{2014} = 6,48$ разів;

$M_{2013} = 5,32$ разів.

Мультиплікатор капіталу характеризує політику в області фінансування - вибрані джерела формування ресурсів банку: боргові зобов'язання чи акціонерний капітал.

Адже власний капітал зобов'язаний покривати збитки за активами банку, то чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку. Одночасно, чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал банку для більш високих виплат своїм власникам.

Після розрахунку показників можемо зробити висновок, що на кінець 2017 року управління капіталом є не дуже ефективним. Банк має мінімально рентабельний капітал, майже не рентабельні активи при достатньо ризикованому мультиплікатору капіталу, що не є оправданим. За даним мультиплікатором прибутковість капіталу повинна бути набагато вища, причиною відсутності бажаних показників є не прибуткові активи.

У 2017 році було сплачено податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджету на суму 2 600 000 000 гривень.

Банком забезпечено рентабельну діяльність, обсяг доходу склав 558 500 000 гривень, що на 20,3% перевищує результат попереднього року.

Активи банку мають тенденцію до зростання та на кінець 2017 року склали 233 800 000 000 гривень.

Провівши аналіз пасивів АТ «Ощадбанк» можна визначити, що за аналізований період з 2013 по 2017 роки, загальний обсяг пасивів збільшився на 131 835 380 000 гривень. За 2013-2017 роки спостерігається зростання пасивів на протязі кожного року.

Більша частина власних коштів капіталу була утворена за рахунок найстійкіших і стабільних засобів, і, спершу за все зі статутного капіталу. Тому, АТ «Ощадбанк» має вдосталь власних коштів, які можуть убезпечити продовження ними операцій в разі неочікуваних втрат. А присутність у банку

різноманітних фондів є важливим показником конкретної перспективи банку до організаційного зростання.

Строкові депозити фізичних осіб є найбільш постійним джерелом залучених банківських ресурсів. Стабільність цього ресурсу дозволяє банку розширювати активні операції, примножуючи при цьому свій дохід Банк активно працює в сфері залучення на розміщення строкових депозитів юридичних осіб. Що позитивно впливатиме на розмір залучених коштів в структурі пасивів.

Збільшення обсягу кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій зумовлено нестабільною економічною ситуацією у країні в 2014 році. Отримання коштів від інших банків на міжбанківського ринку – головне джерело формування коштів на позичковій основі, що забезпечує підтримку кредитного потенціалу, поточної ліквідності банку або рентабельне вкладення коштів.

АТ «Ощадбанк» здійснює процес управління ресурсною базою, який полягає в розробці внутрішньої нормативної бази, виконанні функцій органами управління та комітетами, застосуванні інструментів управління, які включають в себе планування, аналіз та контроль.

Для досягнення основних цілей управління необхідно дотримуватись основних вимог отримання ресурсів із мінімальними витратами та забезпечувати генерування максимального прибутку при врахуванні впливу внутрішнього середовища банку та зовнішнього середовища.

Правління АТ «Ощадбанк» систематично переглядає структуру капіталу. У ході розглядає вартість капіталу та ризики, пов'язані з кожним класом капіталу.

На основі рекомендацій правління банку упроваджує коригування структури капіталу шляхом додаткового випуску акцій, залучення додаткових кредитних коштів або виплати по діючим кредитам.

В процесі аналізу виявлені основні недоліки та проблеми. По-перше, через стрімке подорожчання курсу іноземної валюти відбулося зростання

залежності від міжбанківського кредитування. По-друге, причинами вилучення строкового ресурсу з боку суб'єктів господарської діяльності є економічна та політична нестабільність в державі, що зумовила виникнення фінансових труднощів, а також обмеженість доступу до кредитних ресурсів. Таким чином, підприємства змушені були вилучати власні депозити для фінансування поточної діяльності. У випадку ж з фізичними особами - вилучення строкових депозитів відбувалась на фоні зниження реальних доходів населення за одночасного підвищення рівня інфляції, а також зростання недовіри до банківської системи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

3.1. Стабілізація курсу валют, як основа формування власного капіталу банку

Різка девальвація гривні стимулює відтік гривневих депозитів із банківської системи та подальше зростання попиту на іноземну валюту. Кінцевим наслідком може стати повна дестабілізація банківської системи та економічний колапс.

Економічна політика попередніх років стала підґрунтям повномасштабної фінансової кризи 2014 року, що послаблює дію курсоутворюючих чинників, заходів щодо регулювання національного валютного курсу державою, а також знижує ефективність валютного курсу щодо виконання своїх основних функцій.

Штучне утримання фіксованого валютного курсу вплинуло на економіку України, яка поступово втрачала свою зовнішню конкурентоспроможність, результатом чого стало зростання дефіциту платіжного балансу та скорочення золотовалютних резервів.

Так, за даними НБУ станом на 01.01.2015 р. міжнародні резерви скоротилися до значення – 7 500 000 000 дол. США, зменшившись за рік на 12 900 000 000 дол. США, або на 63.2%.[41]

Зменшення обсягу міжнародних резервів відбулося за рахунок продажу НБУ іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України на суму еквівалентну 10 100 000 000 дол. США, платежів Уряду України з погашення та обслуговування державного та гарантованого державою боргу в іноземній валюті на загальну суму еквівалентну 6 600 000 000 дол. США, в тому числі платежів з погашення зобов'язань перед МВФ на суму еквівалентну 3 800 000 000 дол. США, платежів раніше

зарезервованих коштів для НАК «Нафтогаз України» у розмірі 3 100 000 000 дол. США.

Динаміка міжнародних резервів України за аналізований період представлена на рисунку 3.1.

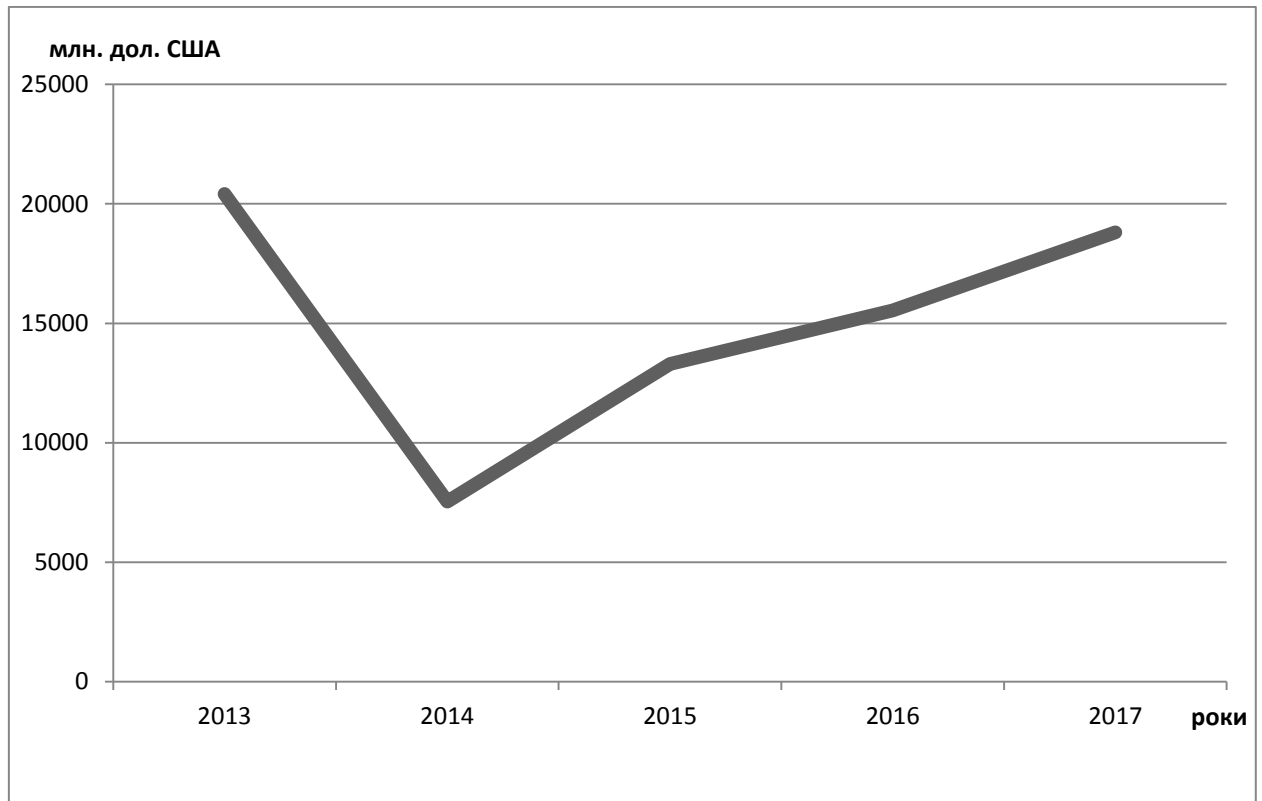

Рис 3.1 Офіційні міжнародні резерви України з 2013 по 2018 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [39-44]

Глибока фінансово-економічна криза, каталізатором якої стала анексія АР Крим та розгортання воєнних дій на сході держави, негативно вплинули на розвиток економіки, знизивши довіру споживачів фінансових послуг до банківського сектору та розбалансувавши фінансові ринки. Скорочення економічної активності, торговельні дисбаланси спричинили девальвацію та прискорення інфляції. Ці події призвели до погіршення якості кредитних портфелів банків, що зумовило необхідність очищення балансу банківської системи, яке розпочалося у 2014 році, та потребувало додаткового збільшення капіталу банків для створення значних резервів під активні операції.

Прагнення громадян зберегти власні заощадження за умов високої недовіри до банківської системи, невпевненість в стабільності національної валюти та високі інфляційні очікування сприяли скуповуванню населенням іноземної валюти.

Дефіцит готівкової іноземної валюти за одночасно високого рівня попиту з боку населення обумовлює виникнення незадоволеного валютного попиту та появу «чорного валютного ринку». В цілому, курс, за яким пропонується здійснення операцій на «чорному ринку» приблизно на +2-3 грн. відрізняється від офіційного. Однак, після переходу НБУ на ринковий курс, проблема множинності курсів на валютному ринку була усунута.

У зв'язку з цим НБУ був змушений перейти до впровадження жорстких заходів адміністративного впливу на валютний ринок.

Так, продовжено використання таких інструментів впливу на внутрішній валютний ринок, як обов'язковий продаж частини надходжень в іноземній валюті та вимоги щодо строків розрахунків за операціями з експорту й імпорту товарів.

У 2014 році вимоги щодо строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і обов'язкового продажу надходжень із-за меж України в іноземній валюті запроваджувалися й постійно переглядалися НБУ відповідно до ситуації. Зокрема з 03 грудня 2014 встановлено вимоги щодо обов'язкового продажу в розмірі 75% надходжень в іноземній валюті та 90-денний граничний строк розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів.

Вимога щодо 90-денного терміну завершення розрахунків резидентів за операціями з експорту та імпорту товарів має на меті насамперед запобігти непродуктивному відпливу капіталу за межі України в умовах напруженої ситуації на грошово-кредитному і валютному ринках України та нецільовому використанню іноземної валюти.

Вимога щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності спрямована на

забезпечення гарантованої пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України.

Також з метою забезпечення стабільності грошової одиниці, захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банків, виходячи із пріоритетності підтримки цінової стабільності в державі, сприяння стабільності банківської системи країни НБУ в 2014 році прийняв ряд постанов, якими було запроваджено комплекс антикризових заходів.

За 2014 рік гривня за офіційним курсом знецінилася до долара США на 97.3%. [40]

НБУ перейшов до встановлення офіційного курсу гривні до долара США на рівні його середньозважених ринкових котирувань. Була прийнята «Постанова Правління Національного банку України від 31.03.2014 № 180», відповідно до якої офіційний курс гривні до долара США визначається як середньозважений курс продавців і покупців, що склався протягом поточного дня на міжбанківському валютному ринку України.

Динаміка курсу долара США за 2013-2017 роки представлена на рисунку 3.2.

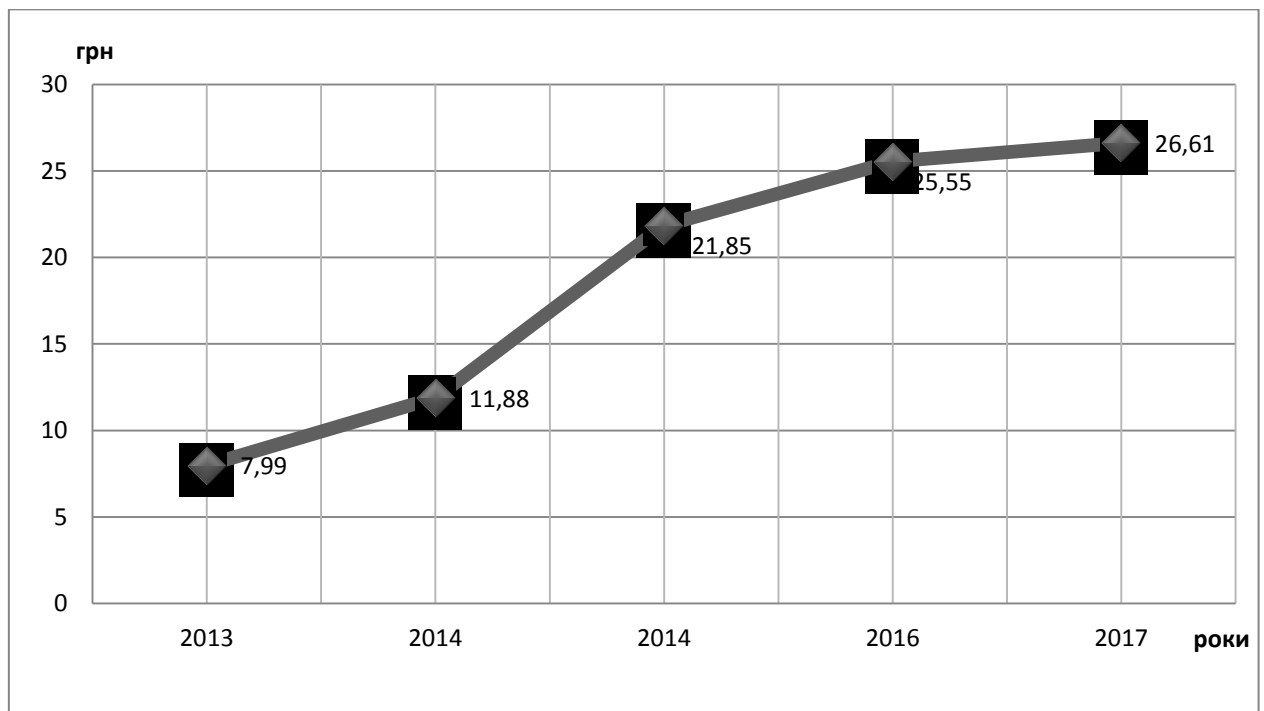

Рис 3.2 Динаміка курсу долара США за 2013 – 2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [39-44]

Завдяки цьому в 2014 році Україна отримала від МВФ кредитні ресурси майже на 4 600 000 000 дол. США (в еквіваленті) та додатково залучила на зовнішніх ринках і за двосторонніми фінансовими угодами ще майже 5 500 000 000 млрд. дол. США (в еквіваленті).

У лютому 2015 р. НБУ відмовився від політики фіксованого курсу, яка діяла від запровадження гривні, і перейшов до формування плаваючого курсу, який визначається на міжбанківському валютному ринку.

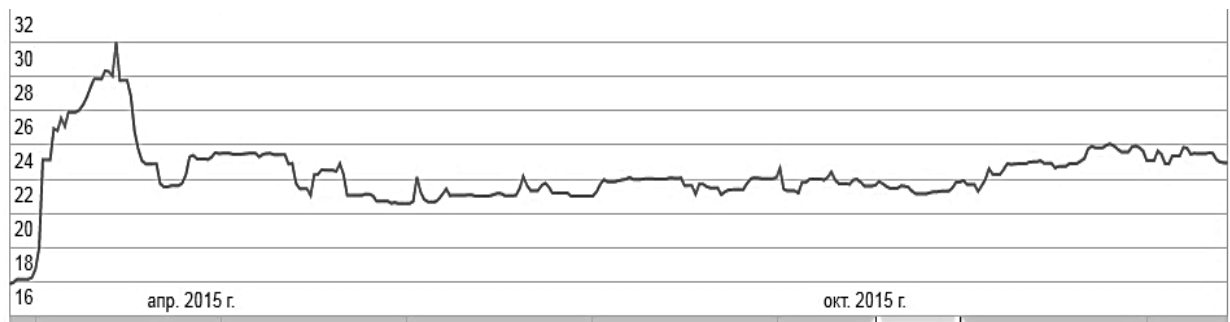

Рис 3.3 Графік зміни курсу НБУ долара США у 2015 році

Джерело: [34]

Однак це спричинило девальваційний шок (рис. 3.3): 26 лютого 2015р. курс гривні сягнув історичного мінімуму – понад 30 гривень за долар, а на тіньовому ринку досягав 40 гривень за долар.

Національний банк України вжив низку антикризових заходів на грошово-кредитному та валютному ринках.

По-перше, НБУ суттєво посилив монетарну політику. Він двічі підвищував облікову ставку (з 06.02.2015 – до 19,5% та з 04.03.2015 – до 30% річних) з відповідним коригуванням процентних ставок за власними операціями з комерційними банками, а також посилив вимоги до формування банками обов'язкових резервів.

По-друге, для подолання паніки на валютному ринку було посилено адміністративні обмеження, які діяли з 2014 року.

Зокрема, додатково до попередніх заходів:

- заборонив купувати іноземну валюту для клієнтів, які мають наявні кошти в іноземній валюті, розміщені на поточних і депозитних рахунках у банках;
- заборонив купівлю безготівкової іноземної валюти за рахунок кредитів у національній валюті та під забезпечення іноземної валюти;
- заборонив купувати та перераховувати іноземну валюту з метою зменшення статутних капіталів юридичних осіб і виходу з господарських товариств іноземних інвесторів;
- запровадив необхідність підтвердження того, що клієнт банку, який має намір як купити, так і перерахувати іноземну валюту за межі України, зокрема за імпортними операціями, є сумлінним платником податків;
- запровадив необхідність використання акредитивної форми розрахунку для здійснення платежів за імпортними контрактами клієнтів загальною вартістю понад 500 000 дол. США, за винятком імпортних операцій клієнтів з купівлі життєво необхідних товарів;
- заборонив авансові платежі за імпортними контрактами клієнтів загальною вартістю понад 50 000 дол. США без відповідного підтвердження НБУ.

Уживаючи цих заходів, НБУ залишався прихильником гнучкого обмінного курсу, рівень якого має визначатися фундаментальними економічними тенденціями. Натомість, запроваджені адміністративні обмеження мали на меті згладжування надмірних коливань обмінного курсу гривні, викликаних тимчасовими факторами. Насамперед, погіршенням очікувань населення та бізнесу.

Сукупний обсяг операцій з готівковою іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку за підсумком 2015 року склав лише 2 960 500 000 дол. США (в 2014 році – 13 918 000 000 дол. США). Тенденцією 2015 року є значне переважання обсягів продажу валюти з боку населення над обсягами купівлі. НБУ, зі свого боку стимулює це явище, шляхом пом'якшення адміністративних обмежень на валютному ринку. В

той же час така тенденція в значній мірі обумовлена вичерпанням фінансових ресурсів населення та вилученням валютних заощаджень для фінансування поточних витрат.

Як наслідок, поступова стабілізація ситуації на валютному ринку дала змогу НБУ розпочати лібералізацію валютного регулювання вже у другій половині 2015.

Було розроблено та затверджено «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року». Головною метою програми є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС.[40]

Комплексна програма буде реалізовуватися в 3 етапи впровадження реформ:

- I етап - вирішення проблем минулого та очищення фінансового сектору (2014 – 2016);
- II етап - закладення фундаменту для розвитку системи (2015 – 2017);
- III етап - реалізація заходів щодо самого розвитку (2017 – 2020).

Основними напрямками виконання програми визначено:

- забезпечення фінансової стабільності та динамічного розвитку фінансового сектору;
- розбудову інституційної спроможності регуляторів фінансового сектору;
- захист прав споживачів та інвесторів фінансового сектору.[37]

Монетарна політика Національного банку України зазнала кардинальних змін протягом 2015 року.

У серпні 2015 року Правлінням НБУ було схвалено проект «Стратегії монетарної політики на 2016 – 2020 роки». Вона передбачає перехід до інфляційного таргетування до кінця 2016 року, а також визначає чіткі

кількісні цілі щодо інфляції та механізми їх досягнення.

Основні принципи грошово-кредитної політики на 2016 – 2020 роки полягатимуть у такому:

- беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями грошово-кредитної політики;

- дотримання режиму плаваючого обмінного курсу. Обмінний курс значною мірою визначатиметься ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення. Водночас у разі потреби НБУ здійснюватиме інтервенції на валютному ринку з метою поповнення міжнародних резервів або для запобігання надмірним коливанням обмінного курсу;

- перспективний характер прийняття рішень. Рішення щодо параметрів грошово-кредитної політики ґрунтуються на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі;

- прозорість діяльності НБУ;

- інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку. НБУ не використовуватиме інструментів грошово-кредитної політики для досягнення будь-яких цілей, які загрожуватимуть досягненню цінової стабільності.

У 2015 році обсяг міжнародних резервів збільшився на 77% (рис.3.4), або на 5 800 000 000 дол. США, – до 13 300 000 000 дол. США. Зазначений обсяг покривав 3,4 місяця імпорту і був достатнім для виконання зобов'язань і поточних операцій уряду та НБУ.

Збільшення обсягу міжнародних резервів відбувалося насамперед за рахунок надходжень від МВФ та інших міжнародних організацій, розміщення державних облігацій України і облігацій зовнішньої державної позики, за операціями своп з іноземними банками та інших факторів.

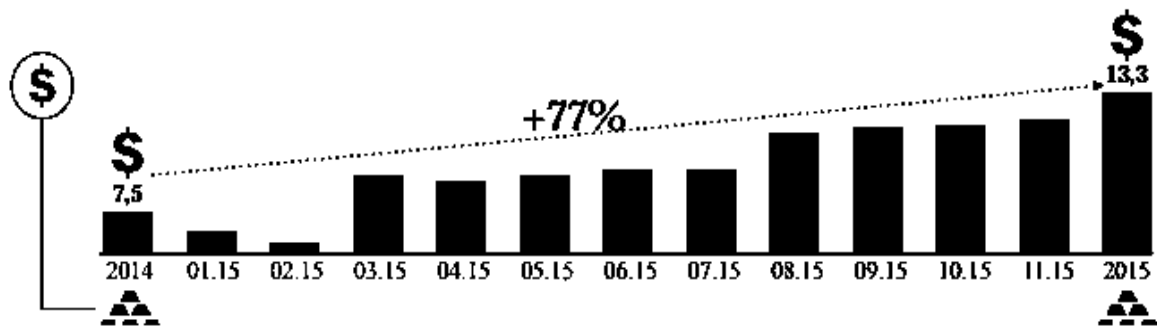

Рис 3.4 Міжнародні резерви України, млрд. дол. США

Джерело: [41]

Зокрема було отримано 6 500 000 000 дол. США від МВФ, 1 000 000 000 дол. США від Світового банку, розміщено урядові єврооблігації під гарантії уряду США на суму 1 000 000 000 дол. США, отримано кредити від Європейської комісії на суму 900 000 000 дол. США.

Стабілізація валютного ринку дали змогу пом'якшити адміністративні обмеження та спростити здійснення контролю уповноваженими банками за окремими операціями резидентів.

З початком 2016 р., виконуючи свою основну мету із забезпечення цінової стабільності, НБУ продовжував здійснювати заходи щодо підтримання валютного курсу. У 2016 р. Він затвердив «Стратегію валютних інтервенцій на 2016–2020 роки», яка визначила правила проведення операцій на міжбанківському валютному ринку в умовах режиму інфляційного таргетування.

Завданнями здійснення інтервенцій на міжбанківському валютному ринку України є :

- накопичення міжнародних резервів;
- згладжування функціонування валютного ринку;
- підтримання трансмісії ключової процентної ставки як основного інструменту грошово-кредитної політики.

Стратегією визначено такі форми валютних інтервенцій, як:

– валютний аукціон - операції проводяться шляхом розподілу визначеного обсягу інтервенції між тими суб'єктами ринку, які запропонували найкращу ціну на купівлю/продаж іноземної валюти. Така форма валютних інтервенцій є пріоритетною;

– інтервенція за єдиним курсом - здійснюється шляхом пропорційного задоволення заявленої суб'єктами ринку суми за єдиним визначеним обмінним курсом гривні до іноземної валюти. Така форма валютних інтервенцій є другорядною;

– запит найкращого курсу - здійснюється з метою оперативного реагування на зміни ситуації на валютному ринку шляхом запиту щодо ціни на купівлю/продаж іноземної валюти в суб'єктів ринку через торговельно-інформаційні системи та укладення угод із суб'єктом ринку, який запропонував найкращу ціну;

– адресна інтервенція - зумовлюється національними інтересами України та здійснюється у виняткових випадках на підставі звернення Уряду України.

Міжнародні резерви України збільшилися за 2017 рік на 3 300 000 000 дол. США, або на 21% і на 01 січня 2018 року сягнули максимуму з початку 2014 року – 18 800 000 000 дол. США в еквіваленті. [43]

Після переходу України на плаваючий обмінний курс гривні у 2015 році на валютному ринку спостерігається певна сезонність. Як наслідок, на початку кожного року тимчасово посилюється девальваційний тиск на курс гривні. Однак дія тимчасових факторів на початку року зазвичай нівелюється протягом лютого-березня.

На кінець 2017 року обмінний курс (рис 3.5) залишився на рівні, який приблизно дорівнював курсу на початок року, – курс гривні девальвував за минулий рік лише на 3,2% – до 28,07 гривень за дол. США попри окремі періоди посиленних коливань.

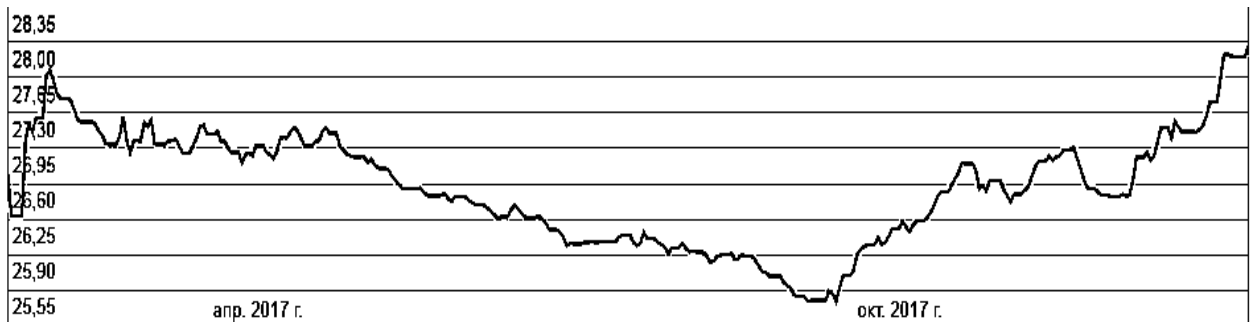

Рис 3.5 Графік зміни курсу НБУ долара США у 2017 році

Джерело: [34]

Сприятлива ситуація на валютному ринку дала НБУ активно послаблювати адміністративні обмеження на валютному ринку.

Курс валют є дуже важливим показником для банківської системи, бо завдяки різниці між курсами суб'єкт ринку, який здійснює котирування, має прибуток. Цю різницю також називають маржею або спредом. У результаті банки намагаються збільшити дану маржу, тому продають валюту дорожче, ніж купують.

Курс в основному формують загальноекономічні й політичні чинники. Тому для стабілізації гривні потрібно спочатку створити таку загальноекономічну ситуацію, щоб не було негативного впливу на фінансовий ринок. Тоді курс стабілізується самостійно – і жодного державного втручання не знадобиться.

Треба враховувати й чинники макроекономічного характеру, зокрема багато чого залежатиме від розвитку політичної ситуації. Потрібно вирішити ситуацію з воєнними діями в країні: якщо буде досягнуто домовленостей у цій сфері дипломатичним шляхом, – це вже буде перший позитивний чинник. Інша проблема, яку треба вирішити, – притік інвестицій. У складних умовах ніхто не вкладатиме гроші в українську економіку, бо це ризик їх втратити.

Для забезпечення стабільності курсу валют та фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища, на мою думку,

найефективніше буде втілення «Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року».

Також, однією з позитивних моментів вирішення даної проблеми є контроль над тіньовими оборотами коштів та боротьба зі спекулянтами.

Тобто, необхідно завершити виконання «Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року», контролювати тіньовий ринок шляхом збільшенням безготівкових коштів та вирішити ситуацію з воєнними діями в країні для залучення іноземних інвесторів.

3.2. Відновлення довіри клієнтів, як передумови збільшення ресурсної бази банку

Створення та робота банківської системи засновується на основі відносин між банком та клієнтами, між банками та НБУ, а також між банками. Дані відносини завбачають наявність довіри між собою один до одного. Довіра клієнтів до банку забезпечую зростання прибутку.

Економічна ситуація України в 2014 році значно погіршилась. Фінансова криза та військовий конфлікт негативно вплинули на розвиток економіки, знизивши довіру клієнтів банківського сектору.

Зростання рівня безробіття, підвищення цін, коливання курсу валют, закриття банківських установ та нестабільне фінансове середовище в країні загалом посилили недовіру населення. Люди почали масово знімати свої кошти у банках і як наслідок за 2014 рік банківська системи нашої країни втратила третину депозитних вкладів.

Для запобігання відтоку депозитів банки збільшували процентні ставки за новими депозитами на 1% порівняно з 2013 роком – 10,5% річних, що було зумовлено збільшенням протягом перших 7 місяців. Підвищення процентної ставки стримувалось вартістю активних операцій, що призвело до

зменшення процентної ставки в серпні до 10% річних.

Обсяги кредитів, надані протягом 2014 року, скоротились через зменшення платоспроможного попиту на кредити. Загалом обсяг нових кредитів зменшився на 10,3% - до 1 472 800 000 000 гривень . Банки посилювали жорсткість стандартів та критерій відбору контрагентів. Спочатку року процентна ставка за кредитами зросла до 16,1% річних та потім мала тенденцію зниження до 13,6% річних. Збільшилась частка недіючих кредитів та зросла вартість обслуговування валютних кредитів, що призвела до зростання збитковості банківської системи.

На протязі 2014 року НБУ активно впроваджував заходи підтримки стабільності та достатнього функціонування банківської системи. Особлива увага приділялась АТ «Ощадбанк» та АТ «Укрексімбанк», які обслуговують державні програми, зокрема з кредитування пріоритетних напрямів економіки, визначених державою, в тому числі паливно-енергетичний комплекс.

Національний банк України надавав кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб для підтримки його ліквідності для збереження довіри до банківської системи. Одночасно були удосконалені умови отримання кредитів НБУ для Фонда гарантування вкладів фізичних осіб, були пом'якшені умови щодо можливого прийняття забезпечення, передбачена можливість надання кредитів за допомогою відкриття кредитної лінії, розширено його перелік, збільшено строки надання кредитів з 1 до 3 років.

Для забезпечення достатнього рівня цінової стабільності головними завданнями являються:

- розбудова новітнього інструментарію та операційної системи монетарної політики відповідно до оптимальних практик центральних банків;
- зниження інфляції, а також інфляційних очікувань економічних агентів;

- проведення незалежної монетарної політики, що посиляється на середньостроковий прогноз інфляції;
- покращання процесу прийняття рішень з грошово-кредитної політики шляхом підвищення якості макроекономічного аналізу та прогнозування в НБУ;
- забезпечення прозорості та підзвітності діяльності НБУ згідно зі стандартами центральних банків країн світу;
- розвиток безготівкових розрахунків та зріст прозорості платіжних операцій банків;
- зниження валютних ризиків та мінімізація наслідків змін валютного курсу для економіки країни;
- створення довгострокових ресурсів у національній валюті та розвиток фінансових ринків.

Для забезпечення достатнього рівня фінансової стабільності необхідно:

- підвищення рівня капіталізації банківської системи;
- зростання захисту прав кредиторів;
- вирішення проблеми незадовільних активів банків;
- підвищення довіри до банківської системи;
- підвищення стандартів діяльності та корпоративного управління банків на основі світового досвіду;
- захист прав споживачів фінансових послуг і підвищення фінансової грамотності населення.

За напрямом розбудови інституційної спроможності Національного банку України вирішуватимуться наступні завдання:

- проведення реформи системи регулювання фінансових ринків;
- підвищення ефективності виконання регуляторної та наглядової функції НБУ;

- вдосконалення організаційної структури, спрощення внутрішніх процесів і оптимізації роботи НБУ на основі запровадження передових підходів з управління діяльністю центральних банків;

- підвищення прозорості фінансових операцій та протидії використанню банківської системи з метою відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму;

- поліпшення законодавчо-нормативної основи банківської системи;

- стимулювання вживання нових технологій у банківській системі.

Розвиток банківського сектору на протязі 2015 року свідчать, що більшість банків зуміли адаптуватись в умовах кризою.

Першим завданням для НБУ в 2015 році було очищення банківського сектору, тобто виведення недобросовісних учасників з ринку та підвищення прозорості банків.

Результати дій з очищення системи свідчать, що відбулися кількісні та якісні переміни у складі учасників банківського сектору.

Суттєво збільшилась частка державних банків та банків з іноземним капіталом. Так, на початок 2016 року частина держави у статутному капіталі платоспроможних банків становила 37,9%, а частка іноземного капіталу – 39,4%. [42]

Частка активів найбільших п'яти банків зросла до 54% наприкінці 2015 року порівняно з 45% у 2014 році. Збільшилась і концентрація за коштами фізичних осіб – 62%, що пов'язано як із виведеннями багатьох банків із ринку, так і збільшенням довіри вкладників до великих банків.

Після ліквідації 30 банків завершилась діагностика банків, відбулось послаблення тимчасових валютних обмежень, що призвело до відновлення довіри населення до банківської системи.

Кредитна активність банків залишалась низькою, через зменшення ресурсної бази та погіршення платоспроможності позичальників. Через високі ризики неповернення кредитів банки займались реструктуризацією боргів через продовження термінів кредитів та змінення процентних ставок

за кредитами.

Протягом 2016 року обсяг клієнтського кредитного портфелю скоротився на 0.4% та станом на 01.01.2017 р. відповідав 1 005 920 000 000 гривень проти 1 009 770 000 000 гривень на початок року.

Скорочення загального обсягу кредитного портфелю відбувалося внаслідок зменшення протягом року суми кредитів, наданих фізичним особам. За підсумком 2016 року їх обсяг знизився на 10.43% до 847 090 000 000 гривень. Кредити, надані суб'єктам господарювання за підсумком року навпаки збільшилися на 1,98% та на початок 2017 року досягли 157 390 000 000 гривень.

Курсові різниці виступають вагомим чинником коливання сукупного обсягу кредитного портфелю протягом року, оскільки близько половини виданих кредитів номіновані в іноземній валюті.

Корпоративний клієнтський кредитний портфель за видами економічної діяльності представлено на рис. 3.6.

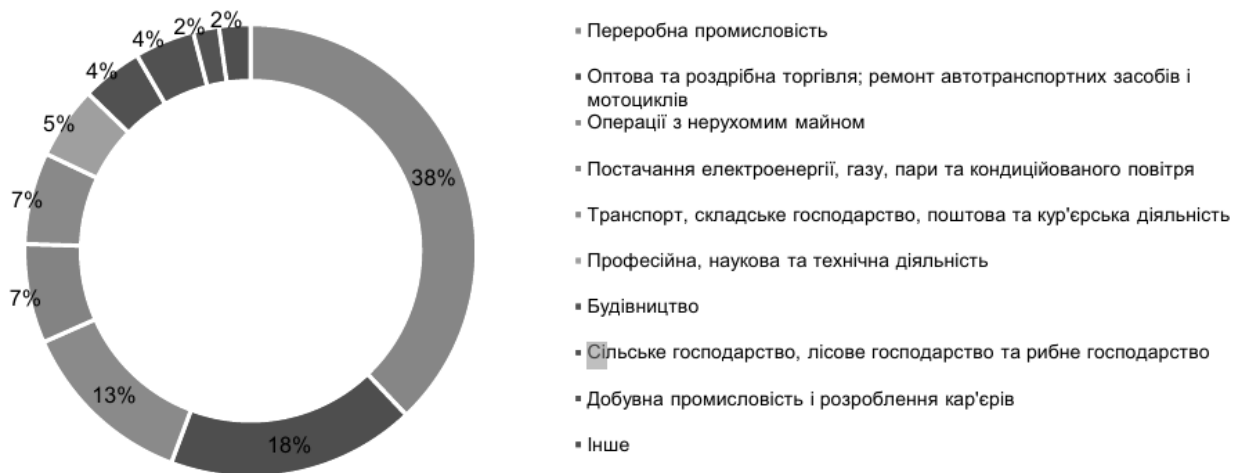

Рис.3.6 Корпоративний клієнтський кредитний портфель за видами економічної діяльності у 2016 році

Джерело: [32]

Кредитний портфель суб'єктів господарської діяльності за видами економічної діяльності був представлений переважно кредитами, наданими представникам сфери «Переробна промисловість» та «Оптова та роздрібна

торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів».

За результатами 2016 р. середнє значення відсоткової ставки за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, складало 17,5% в національній валюті та 8,0% в іноземній валюті.

Роздрібний клієнтський кредитний портфель протягом 2016 року скоротився на 10% та склав 164 980 000 гривень. Значний вплив на динаміку показника мало визнання неплатоспроможними ряду банківських установ, що володіли значними за обсягами кредитними портфелями, в тому числі роздрібними. [32]

Основною складовою роздрібного клієнтського кредитного портфелю є споживчі кредити. Обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам, відповідав 37% роздрібного кредитного портфелю. В цілому, невисокі темпи розвитку іпотечного кредитування обумовлені доволі низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженістю та високою вартістю довгострокового ресурсу, а також невисоким платоспроможним попитом населення на довгострокове кредитування.

За результатами 2016 р. середнє значення відсоткової ставки за кредитами, наданими фізичним особам в національній валюті складало 30,7% (31,6% в 2015 році), та 4,9% в іноземній валюті (4,0% в 2015 році).

У 2016 році тривало поступове зняття обмежень на валютному ринку, запроваджених у 2014 року, досягнуто 100% прозорості банківської системи. Тепер українці зможуть приймати більш зважені рішення щодо вибору обслуговуючої банківської установи.

Популярність в Україні безготівкових платежів зростає. Частка безготівкових платежів із використанням карток порівняно з минулим роком зросла на 5 відсоткових пунктів. У 2016 році було розпочато проект Cashless economy – небачений за масштабністю проект загальноукраїнського значення, спрямований на просування безготівкових розрахунків в Україні.

Cashless economy – це безпрецедентно великий проект, що об'єднає усіх учасників ринку та державні відомства. Реалізація проекту підведе нашу

країну до європейських стандартів життя, допоможе українському бізнесу вийти на продуктивніший рівень та зробити нашу економіку більш прозорою.

Реалізація «Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року» відбувається відповідно до запланованих етапів.

Головною метою Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року (далі – Програма) є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС.

Досягнення мети Програми забезпечуватиметься шляхом реалізації низки взаємопов'язаних заходів, спрямованих на комплексне реформування фінансового сектору. В основу Програми покладено такі базові принципи:

- європейська інтеграція;
- лібералізація фінансових ринків та набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг;
- збалансованість економічних інтересів, через формування ринкового конкурентоспроможного середовища;
- незалежність та ефективність роботи регуляторів, здійснення нагляду на основі оцінки ризиків;
- прозорість та високі стандарти розкриття інформації учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- відповідальність та довіра між учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- цілісність фінансової системи, всебічний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів.

У процесі реалізації напрямів та виконання завдань Програми очікується, що до 2020 року будуть створені передумови стабільного розвитку економіки України, перетворення фінансового сектору України у

конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом. Програма реформування фінансового сектору має на меті досягнення таких цілей до 2020 року:

- кількість банків зменшилась, банківський сектор став більш консолідованим та має диверсифіковану структуру - система більш конкурентоспроможна та менш фрагментарна;

- банківське кредитування відновлено, його обсяги збільшуються темпами, що забезпечують бажану динаміку економічного зростання і не створюють інфляційного тиску;

- баланси фінансових установ очищено від проблемних активів, резерви за ризиками формуються вчасно та в повному обсязі, ліміти кредитування великих позичальників та пов'язаних осіб дотримуються в повному обсязі;

- сталий приплив депозитів до банківської системи, суттєве зростання частки депозитів із терміном розміщення понад дев'ять місяців;

- впроваджено макропруденційний та мікропруденційний нагляд на основі оцінки наявних і потенційних ризиків (risk based supervision);

- досягнуто стійкість фінансової системи до макроекономічних шоків і контрциклічність фінансового сектору;

- показник достатності капіталу по системі перевищує 10% відповідно до принципів Базель III, запроваджено додаткові буфери капіталу;

- банки більш незалежні в оцінці кредитних ризиків і формуванні необхідних резервів за активними операціями;

- запроваджено єдині правила ЄС щодо вільного руху капіталу, лібералізоване валютне законодавство, впроваджено механізми хеджування валютних ризиків – доларизація пасивів українських банків на рівні нижче 40%;

- фінансові установи виконують виключно функції фінансового посередництва;

- зменшено кількість державних банків та їх вплив на економіку, визначено місію, напрями діяльності та інструментарій державних банків, підвищено стандарти корпоративного управління шляхом упровадження практик приватного сектору;
- підвищено роль та функції наглядових рад банків і небанківських фінансових установ, впроваджено нові вимоги до систем внутрішнього аудиту та контролю в банках і в небанківських фінансових установах;
- зменшено частку готівкових розрахунків і частку готівки у грошовій масі за рахунок упровадження відкритих процедур і принципів функціонування, регулювання діяльності платіжних систем в Україні та створення сприятливих умов для використання електронних платіжних засобів;
- створено конкурентне середовище для впровадження та використання інноваційних платіжних інструментів та сервісів;
- запроваджено накопичувальну систему пенсійного забезпечення;
- кількість страхових компаній зменшилась, а рівень проникнення страхування збільшився з 0,7% до 7% ВВП за рахунок зростання чистих премій;
- запроваджено накопичувальне страхування;
- обсяг довгострокових інвестицій в економіку України за рахунок довгострокових резервів страховиків зі страхування життя збільшився з 5 млрд. грн. до 15 млрд. грн.;
- створені передумови для розвитку агрострахування та добровільного медичного страхування;
- забезпечено функціонування інфраструктури фондового ринку, впроваджені нові вимоги до перебування цінних паперів у лістингу бірж;
- модернізовано систему клірингу та розрахунків, забезпечено здійснення Центральним депозитарієм депозитарного обліку всіх емісійних цінних паперів;

- посилено вимоги до діяльності професійних учасників на ринку цінних паперів, зокрема запроваджено нові підходи до боротьби з маніпулюванням на фінансових ринках;
- дієздатна система гарантування вкладів населення забезпечує отримання гарантованої суми в термін до двох місяців;
- створено єдиний державний реєстр кредитних історій, забезпечено доступ кредитних бюро до інформації в усіх відкритих реєстрах;
- забезпечено можливість компенсації втрат за кредитними операціями за рахунок швидкої реалізації застав;
- запроваджено гарантії компенсації втрат інвесторів, вкладників та позичальників у разі порушення законодавства банками та небанківськими фінансовими установами;
- посилено захист прав споживачів послуги зі страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за рахунок підвищення лімітів відповідальності страховиків;
- проведено трансформацію і перерозподіл функцій між регуляторами фінансового сектору, оптимізовані організаційні структури та спрощені внутрішні процеси регуляторів;
- впроваджено ефективний консолідований нагляд за фінансовим сектором на основі принципів IOSCO, IAIS, Basel III, Solvency II, EIOPA, BIS, що надало можливість ефективно діагностувати, попереджати розвиток системних ризиків та оцінювати реальну і потенційну дію шоків на фінансовий сектор та учасників;
- використовується зважений на ризик підхід оцінки випадків відмивання грошей та створена ефективна система діяльності наглядової служби і відповідно до рекомендацій та вимог FATF діють системи протидії фінансуванню тероризму, а також механізми викриття шахрайства;
- запроваджено необхідну законодавчу базу для використання новітніх технологій у банківській сфері, розширено методи ідентифікації

клієнтів;

- у банківському секторі впроваджено МСФЗ;
- створено єдину інформаційну систему даних для формування статистичної, регуляторної та фіскальної звітності, впроваджено єдині стандарти електронного документообігу у фінансовому секторі.

Реалізація Програми відбуватиметься у три етапи.

Перший етап – це очищення фінансового сектору – кардинальне вирішення проблеми «баластів» минулого, виведення із ринку недобросовісних гравців, розкриття власників учасників фінансового сектору.

Другий етап – це перезавантаження фінансового сектору – забезпечення прозорості та рівноправності в ланцюжку «акціонер-менеджмент-клієнт», скасування усіх обумовлених кризою адміністративних обмежень, підвищення капіталізації учасників фінансового сектору, посилення захисту прав позичальників, кредиторів та інвесторів.

Третій етап – це створення передумов для довгострокового сталого розвитку фінансового сектору – забезпечення стійкості та надійності фінансового сектору в довгостроковій перспективі, наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до рекомендацій Базельського комітету, запровадження накопичувального пенсійного забезпечення, стимулювання ринку страхових та інших фінансових послуг і розвитку інфраструктури та інструментів фінансового сектору, створення додаткових гарантій фінансової надійності на випадок економічної рецесії, підвищення надійності системно важливих банків, підвищення інституційної спроможності регуляторів.[37]

У 2016 році завершено перший етап (рис. 3.7) «Вирішення проблем минулого та очищення фінансового сектору», а також активно реалізовувався другий етап «Створення передумов для стійкого розвитку та перезавантаження фінансового сектору».

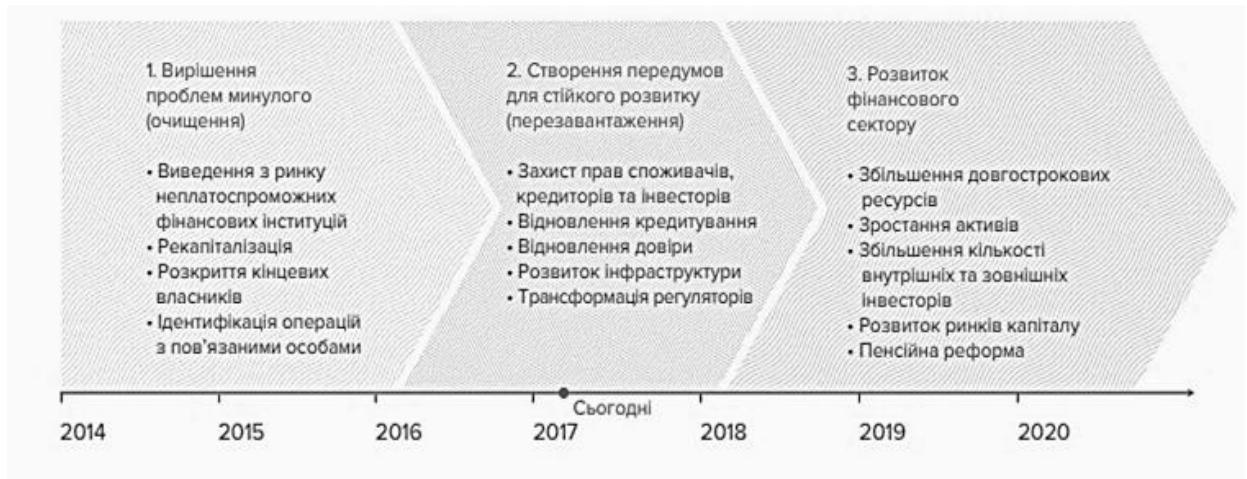

Рис 3.7 Етапи виконання комплексної програми

Джерело: [43]

Результати очищення:

- клієнти можуть бути упевнені у поверненні коштів своєчасно та у повному обсязі;
- залучені кошти банком спрямовуються на кредитування малого, середнього бізнесу;
- розміри кредитних ресурсів, призначені для підприємств, зростають;
- вартість кредитів знижується, адже залучені кошти спрямовуються на внутрішній ринок;
- завдяки відкритій структурі власності банків клієнти можуть зробити власний висновок, наскільки вони довіряють акціонерам;
- стійкість банків до макроекономічних шоків підвищилася, банки мають достатній запас ліквідності та капіталу, для постійної роботи навіть в умовах рецесії.[37]

У 2016 році банки дедалі більше покладалися на внутрішні джерела фінансування, а не на зовнішнє фінансування. Вклади клієнтів банків зросли на 94 400 000 000 гривень, або 12,8%. Частина коштів людей та бізнесу у зобов'язаннях банків збільшилася за рік із 64% до 73,4%, повернувшись до рівня 2006 року, коли почалася експансія в Україну іноземних банків.

Основна тенденція – значне збільшення обсягів депозитів корпорацій. Фінансове оздоровлення державних підприємств, зростання доходів експортерів у другій половині року та поповнення оборотних коштів за рахунок банківських кредитів призвели до зростання залишків на рахунках бізнесу на 13,7% у гривні та на 10,3% в доларовому еквіваленті.

Поетапне скасування обмежень на зняття вкладів позитивно позначилося на довіру населення до банків та динаміку депозитів. Кошти фізичних осіб у платоспроможних на 01.01.2017 банках у гривні зросли на 9,1%, а у валюті – на 1%. Частки депозитів суб'єктів господарювання та фізичних осіб у зобов'язаннях банків на кінець року майже зрівнялися – 36% та 37% відповідно.

Залучення нових депозитів дало змогу банкам повернути Національному банку 30 200 000 000 гривень рефінансування. Частка кредитів Національного банку у зобов'язаннях фінансових установ за рік знизилася з 4,6% до 2,0%. Банки, що мали потребу в до капіталізації, частково конвертували в капітал зобов'язання перед материнськими структурами у формі субординованого боргу та міжбанківських кредитів.

Поліпшення ліквідності внаслідок повернення до банків коштів клієнтів, а також поступове зменшення НБУ облікової ставки з 22% до 14% впродовж року створили передумови для зниження ставок за депозитами. Відсоток за 12-місячними депозитами фізичних осіб за рік знизився до 17,5% річних у гривні та до 5,7% річних у доларах США.

Вартість депозитів у доларах та євро досягла нових історичних мінімумів, адже попит банків на валютне фрондування лишається низьким. Зниження вартості фрондування дозволило банкам у другому півріччі опустити відсоткові ставки за кредитами для бізнесу більше, ніж дешевшали депозити населення. Проте вартість нових кредитів іще залишається високою, а тому вони залучаються здебільшого на короткий термін на фінансування обігового капіталу.

У цілому кредитна активність банків (рис. 3.8) залишалася низькою,

особливо у першому півріччі 2016 року. З урахуванням ефекту обмінного курсу кредитний портфель суб'єктів господарювання та фізичних осіб у платоспроможних на 01 січня 2017 банках знизився на 3,5%.

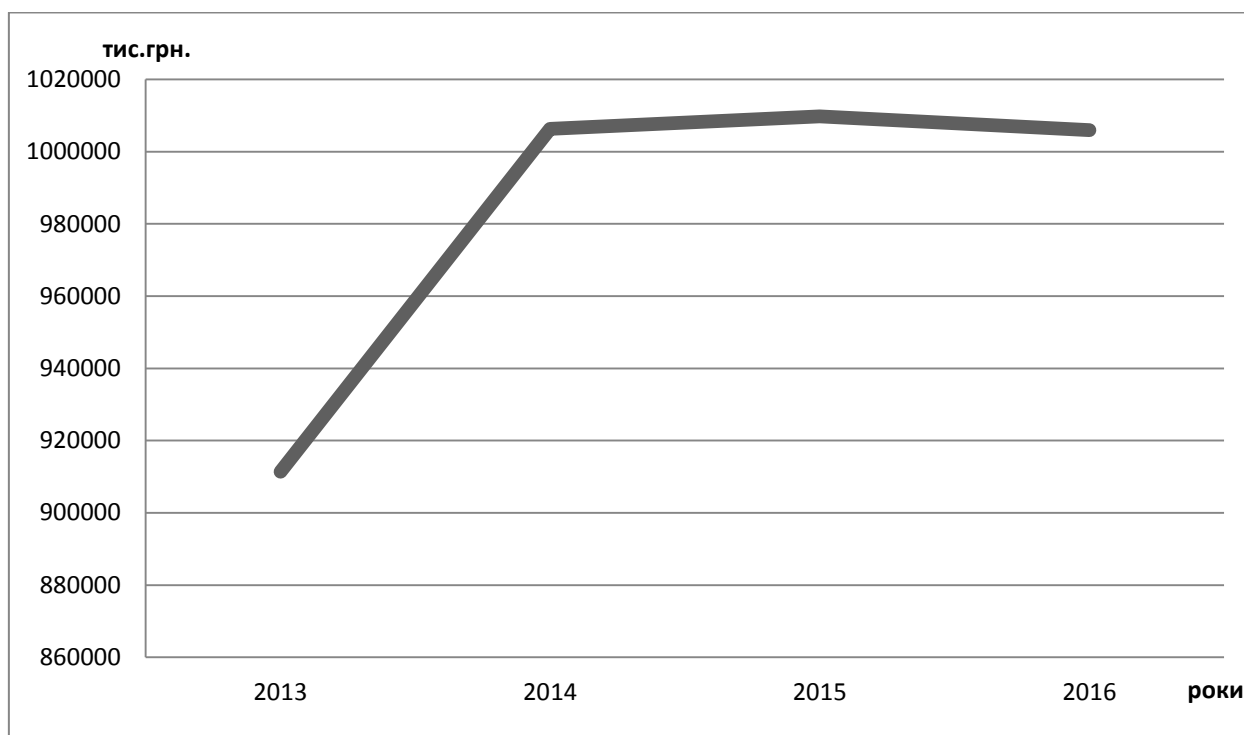

Рис. 3.8 Кредити надані банківськими установами за 2013-2017 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [39-44]

У другій половині року кредитування в гривні трохи пожвавилася, а його основою стали кредити державних банків держмонополіям. Нові кредити також отримала низка великих агропромислових корпорацій. Крім того, виростили обсяги реструктуризації валютних кредитів у гривневі, завдяки чому покращилися перспективи обслуговування боргів позичальниками.

Гривневі кредити суб'єктам господарювання за рік збільшилися на 71 800 000 000 гривень, або 21%, а в іноземній валюті скоротилися на 4,5 млрд дол. США в еквіваленті. Значення валютних кредитів суб'єктам господарювання у кредитному портфелі знизилася з 59% до 53%. Кредитування населення зменшилося як у гривні, так і у валюті у цілому – на 10%.

За 2017 рік обсяг кредитів наданих як фізичним, так і юридичним особам збільшився у порівнянні з попереднім роком. Кредити фізичним особам відповідали сукупно 170 940 000 000 гривень, для юридичних осіб цей показник складав 870 300 000 000 гривень. Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зріс на 8,6%, юридичним особам - на 2,7% у порівнянні з початком року.

Корпоративний клієнтський кредитний портфель представлений в основному коротко- та середньостроковими кредитами переважно в гривні (54%). Середнє значення відсоткової ставки за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, складало 14,9% в національній валюті та 6,4% в іноземній валюті (14,6% та 6,4% відповідно на початку 2017 року).

Роздрібний клієнтський кредитний портфель зріс на 6,6% та склав 174 180 000 гривень. Значний вплив на динаміку показника мала тенденція до зниження вартості кредитного ресурсу. [33]

Основною складовою роздрібного клієнтського кредитного портфелю є споживчі кредити, переважно в національній валюті (в т.ч. «кешові» кредити). Обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам відповідав 22,16% роздрібного кредитного портфелю. В цілому, невисокі темпи розвитку іпотечного кредитування обумовлені доволі низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженістю та високою вартістю довгострокового ресурсу, а також невисоким платоспроможним попитом населення на довгострокове кредитування.

У 2017 році позитивався приплив депозитів до банківської системи. Загальні залишки депозитів за підсумками року зросли більше ніж на 13%. Випереджаючими темпами збільшувалися кошти в національній валюті, чому сприяло як поступове поліпшення фінансового стану бізнесу, так і зростання доходів населення.

За строковим характером в клієнтському портфелі переважають короткострокові депозитні вклади строком до 1 року. Слід зауважити, що в 2017 році депозитний ринок почав демонструвати ознаки відновлення, обсяг

залучених депозитів в цьому році вперше за останні декілька років показує зростання.

Частка коштів, залучених на строк 1-2 роки, поступово зростає, проте загальний їх вклад у сукупний показник є незначним.

Найбільш активно зростали гривневі кошти на рахунках домогосподарств – їх приріст за рік становив близько 20%. У свою чергу, бізнес наростив гривневі вклади в платоспроможних банках на 12%. Цьому допомагало послідовне покращення фінансового стану бізнесу, а також збільшення номінальних доходів населення.

Частка коштів, залучених в іноземній валюті, в сукупному клієнтському портфелі залишається значною. Зміна частки валютних депозитів протягом 2017 року відбувається внаслідок сезонних коливань курсу.

Банківська система не відрізняється стабільністю та не викликає довіри у населення. Але ж все таки за аналізований період банківська система зазнала значних змін у позитивну сторону, що призвело до відновлення довіри клієнтів.

Отже, починаючи з 2014 року розпочалась фінансова криза в Україні передумовами якої були політичні та економічні проблеми. Ця криза призвела до зменшення обсягу міжнародних резервів, різкого скачку курсу валют, зменшення обсягів депозитів, зменшенню кредитного портфелю банків та ліквідації неплатоспроможних банків.

Завдяки новій монетарної політиці, прийняттю нових законів та законодавчих актів, залучення коштів у державу, НБУ вдалося стабілізувати економіку, зокрема банківський сектор.

Було розроблено та затверджено «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року». Після закінчення програми, на мою думку, буде створена фінансова система, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток.

Стале політичне та економічне становище в країні – запорука

стабільності та надійності банківської системи, що відновить довіру населення до банків.

Можна зробити висновок, що збільшення курсу валют та збільшення обсягів зобов'язань АТ «Ощадбанк» було зумовлено фінансової кризою у країні. Також, зменшення кількості депозитів обумовлено недовірою клієнтів до банківської системи у часи кризи. Але незважаючи на нестабільну економіку АТ «Ощадбанк» продовжив свою роботу та почав реформування для створення «банку майбутнього».

Більша частка продуктів банку орієнтована на обслуговування фізичних осіб, але я вважаю, що більш ефективним буде не тільки розвиток спрямований у роздрібному бізнесу, а й розвиток продуктів для малого, середнього та корпоративного бізнесу.

Дуже ефективним кроком, на мою думку, для збільшення людей, які користуються банківськими послугами, є збільшення фінансової грамотності населення. Це зумовить збільшення безготівкових фінансових транзакцій, що є більш дешевими і зручними, ніж користування готівкою.

Впровадження розвитку інтернет-банкінгу є дуже позитивним моментом у банківській сфері. Бо обслуговування клієнтів в альтернативних каналах є більш дешевим для банку, а для самих клієнтів більш зручним. Це дає змогу зменшувати кількість людей у відділеннях банку та приділяти увагу пошуку нових клієнтів. Наразі у таких системах можна стежити за своїми фінансами, робити виписку, переказувати кошти, відкривати депозити, купувати квитки, сплачувати різноманітні платежі, слідкувати за новинами та акціями банку. У перспективах даної сфери є переведення більшої кількості банківських послуг саме в інтернет – банкінг.

Застосування банками цінових та нецінових методів маркетингової політики, які будуються на основах тенденції ринку банківських послуг. Для залучення клієнтів необхідно розробити пакети послуг, які формуються у двох напрямках: типові та індивідуальні. Удосконалити систему регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб.

Значну увагу треба приділити персоналу. Необхідно збільшити вимогу щодо набору нового персоналу, приділити час для постійного навчання персоналу у сфері їх діяльності. За певні досягнення, наприклад, залучення клієнтів, продаж банківських продуктів, зробити систему мотивацій.

Особливу увагу треба приділяти інформаційному обслуговуванню. Постійно інформувати клієнтів про нові банківські послуги та новини. Значний інтерес клієнтів виявляють до інформаційного супроводу їх рахунків. Також треба створити систему доступності та правдивості щодо основних показників банку, що призведе до більш тісної взаємодії банку та клієнтів.

Відновлення довіри є дуже нелегке завдання, але дуже необхідним завданням для банків. Адже, довіра клієнтів – це запорука забезпечення прибутку банку та створення передумов для економічного зростання країни.

Управління депозитними операціями необхідно формувати так, щоб забезпечити постійне збільшення прибутку найближчим часом або в перспективі, заснувавши для цього потрібні умови. Реалізуючи відповідну депозитну політику, варто розширяти коло клієнтів, використовуючи до них неоднакові умови вкладень, які б повніше відповідали їхнім вигодам.

Першорядними шляхами даної діяльності є:

- розвиток сучасних різновидів вкладів, які б підходили зростаючим попитам клієнтів;
- стимулювання залучення ресурсів через зростання процентної ставки;
- поліпшення порядку виплати відсотків;
- розвиток діапазону додаткових послуг вкладникам;
- підвищення якості обслуговування клієнтів.

Оптимізація витрат АТ «Ощадбанк» дозволить забезпечити подальший ріст бізнесу з високим рівнем ефективності.

Порядок управління ресурсним запасом банку має реалізувати наступні завдання:

- моніторинг рівня ресурсного потенціалу;
- визначення зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на ресурсний потенціал банку;
- визначення результативної структури управління ресурсним потенціалом банку, яка забезпечить оптимальний процес його формування, розподілу і використання;
- визначення способів підвищення достатності ресурсного потенціалу, враховуючи оперативні, тактичні та стратегічні цілі банку;
- підвищення ефективності діяльності банку.

АТ «Ощадбанк» з 2018 по 2022 роки виконую стратегію розвитку Ощадбанк.

Діяльність Ощадбанку спрямована на імплементацію стратегії розвитку і дорожньої карти трансформацій, передбаченої угодою про стратегічне співробітництво між Ощадбанком і ЄБРР, на забезпечення конкурентоспроможних позицій на банківському ринку України за ключовими показниками за рахунок підвищення прибутковості, на підвищення операційної ефективності та якості надання послуг.

На мою думку, виконання до кінця цієї стратегії повністю вирішить недоліки ресурсної бази банку. У результаті реалізації нової стратегії вартість Ощадбанку зросте, і він буде готовий до часткової приватизації за участю Європейського банку реконструкції і розвитку.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Тема магістерської роботи: «Управління ресурсами комерційного банку».

Робота передбачає робоче місце у відділенні банку АТ «Ощадбанк».

Обладнання яке безпосередньо забезпечує ефективну діяльність на робочому місці: меблі, персональний комп'ютер та комп'ютерна периферія, канцелярія, телефон.

В результаті виконання усіх етапів діяльності банківської справи та за врахуванням облаштування робочого місця співробітник може піддаватися впливу різних чинників, згубно впливають в тій чи іншій мірі на організм.

Можливе виникнення наступних потенційних небезпек:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електорообладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;
- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;
- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань;
- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

– негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

– недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

– підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

– незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

– вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

– неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

– негативний вплив незадовільних параметрів повітряного середовища робочої зони на здоров'я працюючого через пил, не часте вологе прибирання, відсутності провітрювання приміщення ;

– постійна ймовірність стресового стану працівників банківської установи, зумовлена важливістю прийняття рішень, відповідальністю за користування чужими грошами та страхом помилитися у процесі здійснення фінансових операцій.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо.

Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання.

Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеже небезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до I класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має

заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-

обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

При прийнятті людей на роботу окрім співбесіди з керівником, проводиться співбесіда з психологом на відповідність до потребуючих умов стресостійкості, здатності прийняття рішень, ставлення до грошей та інших. Проходження стажування, вивчення інструкцій пов'язаних з виконанням роботи та проходження тестів після навчання підготує нового співробітника до його роботи. Спеціальне банківське обладнання та програмне забезпечення допоможе працівнику мінімізувати допущення помилки.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку».

Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках.

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны».

Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

– у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Також необхідно проводити полого прибирання мінімум два рази на день, мінімізувати кількість паперових носіїв на яких накопичується пил та провітрювати приміщення обслуговування клієнтів.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аерофонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють

прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахуємо оптимальне штучне освітлення.

Вихідні дані:

- розміри приміщення (А х В х Н), м = 16 х 8 х 3,1;
 - тип світильника – ЛПО (растровий);
 - $L/h - 1,4$;
 - колір стелі, стін, підлоги ($\rho_{ст}$, $\rho_{с}$, $\rho_{п}$), % - 70%, 50%, 30%;
 - приміщення - операційний зал;
 - площа нормування освітленості, висота площини над підлогою (h_p), м - Г - 0,8 на робочих столах;
 - розряд і подразряд зорової роботи – А-2;
 - освітленість робочих поверхонь при загальному освітленні (E_n), лк – 400;
 - коефіцієнт запасу (K_z) при проектуванні штучного освітлення - 1,4.
- Розрахуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \quad (4.1)$$

де В – ширина приміщення, м;

Н – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{8}{(3.1 - 0.8) \cdot 1.4} = 3 \text{ шт.}$$

Тобто, три ряди світильників в приміщенні.

Визначимо максимально припустиму відстань між рядами світильників L_{max} за допомогою формули 4.2:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \quad (4.2)$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = \frac{8}{3} = 2,67 \text{ м}$$

Тобто, максимальна відстань між рядами світильників становить 2,67 м.

Визначимо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}, \quad (4.3)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{16 \cdot 8}{(3,1 - 0,8) \cdot (16 + 8)} = 2,32$$

Коефіцієнт використання світлового потоку η , % при індексі 2,32 дорівнює 56%.

Визначимо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_s \cdot z}{\eta}, \quad (4.4)$$

де E_n – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{400 \cdot 16 \cdot 8 \cdot 1.4 \cdot 1.1}{0.56} = 140800_{\text{лм}}$$

Визначимо умовну загальну кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}^*$:

$$N_{\text{св}}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\text{max}}^2}, \quad (4.5)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{\text{св}}^* = \frac{16 \cdot 8}{2.67^2} = 18_{\text{шт.}}$$

Умовна загальна кількість світильників у приміщенні 18 штук.

Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{\text{л}}^*}, \quad (4.6)$$

де Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, шт.

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{140800}{72} = 1955_{\text{лм}}$$

Обраний тип стандартної лампи - BASIC T8 з позначенням L 18W/640.

Вибрати тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}}$, і знайти коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$):

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}} \quad (4.7)$$

$$m = \frac{1955}{1200} = 1.63.$$

Визначимо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \quad (4.8)$$

де $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 18 \cdot 1.63 = 30 \text{ шт.}$$

Визначимо фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} \cdot n, \quad (4.9)$$

де $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт.;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{\text{л}} = 30 \cdot 4 = 120 \text{ шт.}$$

Визначимо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_l \cdot N_l \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \quad (4.10)$$

де Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_l – фактична кількість ламп у приміщенні, шт.;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{1200 \cdot 120 \cdot 0.56}{16 \cdot 8 \cdot 1.4 \cdot 1.1} = 409_{лк}$$

Загальна розрахункова освітленість у приміщенні дорівнює 409 лк при використанні звичайних ламп.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

У банківському приміщенні де виконувалися роботи по дипломному проекту до можливих джерел спалаху можна віднести: персональний комп'ютер та периферію, кондиціонер, освітлювальні прилади та електропроводку.

Виходячи з особливостей приміщення банку та джерел спалаху можна визначити можливі класи пожеж згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)»:

- клас А – горіння твердих горючих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, текстиль, папір);

- клас Е – пожежі пов'язані з горінням електроустановок.

Приміщення банківської установи не є вибухо- та пожежонебезпечним і відноситься до категорії Д з пожежної небезпеки, відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».

Встановлена електрична пожежна сигналізація з комбінованим сповіщувачем.

Для ліквідації загорянь присутні два переносні вуглекислотні вогнегасники місткістю п'ять кг.

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях

Заходи попереджувального характеру:

- здійснити комплексне обстеження стану надійності охорони об'єкта, посилити пропускний режим щодо допуску на об'єкт автотранспорту, персоналу і відвідувачів, проводити ретельну перевірку ввезеного на об'єкт майна і внесеної ручної поклажі. Для цих цілей використовувати технічні засоби (металодетектори, газоаналізатори, дзеркала для огляду автомобілів та ін.);

- вжити додаткових заходів щодо інженерно-технічної оснащеності об'єкта, додатково встановити модернізовані системи сигналізації та відеоспостереження в зонах підвищеного ризику;

- оснастити телефони об'єкта, зазначені в офіційних довідниках, автоматичними визначниками номера і звукозаписною апаратурою;

- силами співробітників охорони і персоналу організувати проведення систематичних обходів й
- оглядів об'єкта і прилеглої до нього території з метою своєчасного виявлення підозрілих предметів і запобігання закладки вибухових пристроїв, а також встановлення сторонніх осіб, що виявляють підвищений інтерес до об'єкта;
- регулярно проводити перевірки підсобних приміщень і територій, не допускати перекриття шляхів евакуації людей і транспорту;
- ввести у практику систематичне проведення перевірок проходження сигналів оповіщення від чергової зміни охорони до посадових осіб об'єкта;
- організувати практичні тренування зі співробітниками охорони і персоналом щодо дій при виникненні надзвичайної ситуації терористичного характеру;
- провести інструктивні заняття з персоналом про порядок дій при прийомі телефонних повідомлень з погрозами терористичного характеру і правила поведінки з письмовими анонімними матеріалами;
- при укладанні договорів оренди приміщень об'єкта обов'язково включати умови, що дають право підрозділам безпеки здійснювати перевірку зданих в оренду приміщень;
- здійснювати заходи щодо більш ретельного підбору персоналу об'єкта, у тому числі допоміжного складу, ретельно здійснювати перевірку допуску на об'єкт фахівців сторонніх організацій.

При виявленні підозрілого предмета на об'єкті:

- точно визначити місце перебування підозрілого предмета;
- дати вказівку не наближатися, не торкатися, не розкривати, не переміщати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском, не користуватися радіо - й електроапаратурою, переговорними пристроями;
- повідомити про подію правоохоронні органи;

- установити час виявлення предмета;
- зафіксувати установчі дані осіб, які знайшли предмет, і забезпечити їхню присутність до моменту прибуття оперативно-слідчої групи правоохоронних органів;
- організувати евакуацію персоналу, використовуючи маршрути, віддалені від місця перебування підозрілого предмета;
- дати вказівку співробітникам охорони оточити місце розташування предмета, знаходитися на безпечній відстані від нього;
- при необхідності організувати відключення побутових і виробничих комунікацій газу, води й електрики;
- не знижуючи рівень охорони об'єкта, забезпечити можливість безперешкодного проходу або проїзду до предмета співробітників і транспорту оперативно-слідчої групи;
- надати можливість фахівцям оперативно-слідчої групи опитати заявника та інших осіб, які підходили до підозрілого предмета;
- підсилити контроль за роботою особового складу охорони по всьому об'єкту.

Вибух на території об'єкта:

- за списком екстреного оповіщення викликати на об'єкт пожежних, швидку допомогу, рятувальників, комунальні служби (газові, енергетичні);
- за списком екстреного оповіщення повідомити про подію керівництво (адміністрацію) підприємства та правоохоронні органи;
- організувати евакуацію персоналу із зони вибуху, зруйнованих або ушкоджених приміщень;
- до прибуття служби швидкої допомоги надати постраждалим медичну допомогу;
- відключити подачу електроенергії, газу, води, тепла в ушкоджені вибухом приміщення;
- оточити місце вибуху та забезпечити його ізоляцію до прибуття представників правоохоронних органів;

– при виникненні пожежі вжити заходів щодо його гасіння власними силами і наявними протипожежними засобами.

У ході роботи було проаналізовано робоче місце у відділенні АТ «Ощадбанк», розглянуті потенційні небезпеки які можуть виникнути на будь-якому з етапів банківської діяльності. Розглянуто заходи по забезпеченню безпеки у відділенні. Розібрані заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці. Розраховано оптимальне штучне освітлення для приміщення.

Фактична кількість світильників у приміщенні дорівнює 30 шт., кількість ламп складає 120 шт. Загальна розрахункова освітленість у приміщенні дорівнює 409 лк при використанні звичайних ламп, що практично відповідає нормативу (400лм).

Приділена увага заходам з пожежної безпеки у приміщенні банку. Встановлена електрична пожежна сигналізація. Відповідними класами пожеж є А та Е, приміщення не є вибухо- та пожежонебезпечним. Для ліквідації загорянь присутні два переносні вуглекислотні вогнегасники.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сформовано наступні висновки:

1. Висвітлені основні теоретичні аспекти, а саме:

- ресурси банку – це сукупність власних, запозичених чи залучених коштів до системи, які перебувають у повному розпорядженні банку задля здійснення активних операцій з метою отримання прибутку;

- капітал банку являє собою грошові активи, які були внесені акціонерами, засновниками банку, а також грошові активи, отримані у процесі успішної роботи банку;

- запозичені ресурси банку – це запозичені банком кошти у центрального банку, на міжбанківському ринку або шляхом продажу своїх боргових зобов'язань на грошовому ринку;

- система управління фінансовими ресурсами банку - це процес формування і наступного регулювання такої структури активів і пасивів балансу банку, яка забезпечувала б досягнення певних стратегій і цілей фінансового менеджменту;

- банківське законодавство - це сукупність законодавчих актів, які є формою прояву правових норм, цілеспрямованих на регулювання повноважень, обов'язків та відповідальності сторін у правовідносинах за участю банку.

2. Банківські ресурси класифікують за джерелом формування, місцем мобілізації, строком використання, можливістю прогнозування та можливістю управління.

3. Правовою базою для регулювання ресурсної бази банків є: ЗУ «Про банки і банківську діяльність», ЗУ «Про Національний банк України», Декрети КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

4. АТ «Ощадбанк» здійснює процес управління ресурсною базою, який полягає в розробці внутрішньої нормативної бази, виконанні функцій

органами управління та комітетами, застосуванні інструментів управління, які включають в себе планування, аналіз та контроль.

Правління АТ «Ощадбанк» систематично переглядає структуру капіталу. У ході розглядає вартість капіталу та ризики, пов'язані з кожним класом капіталу.

На основі рекомендацій правління банку упроваджує коригування структури капіталу шляхом додаткового випуску акцій, залучення додаткових кредитних коштів або виплати по діючим кредитам.

5. Проаналізувавши фінансові ресурси АТ «Ощадбанк» за допомогою аналізу даних за 2013 – 2017 роки були знайдені основні проблеми формування та управління фінансовими ресурсами банку. А саме, по-перше, через стрімке подорожчання курсу іноземної валюти відбулося зростання залежності банку від міжбанківського кредитування. Також прагнення громадян зберегти власні заощадження за умов високої недовіри до банківської системи, невпевненість в стабільності національної валюти та високі інфляційні очікування сприяли скуповуванню населенням іноземної валюти.

По-друге, причинами вилучення строкового ресурсу з боку суб'єктів господарської діяльності є економічна та політична нестабільність в державі, що зумовила виникнення фінансових труднощів, а також обмеженість доступу до кредитних ресурсів. Таким чином, підприємства змушені були вилучати власні депозити для фінансування поточної діяльності. У випадку ж з фізичними особами - вилучення строкових депозитів відбувалась на фоні зниження реальних доходів населення за одночасного підвищення рівня інфляції, а також зростання недовіри до банківської системи.

6. Для вирішення знайдених проблем запропоновані рекомендації їх усунення. Для забезпечення стабільності курсу валют та повернені довіри людей необхідно у повному обсязі та згідно графіку виконати «Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року».

Контроль над тіньовими оборотами коштів можна забезпечити за допомогою використання безготівкового розрахунку. Для цього банку необхідно розробити та пропонувати клієнтам різноманітні акційні пропозиції, які несуть у себе систему заохочень клієнтів, що користуються безготівковим розрахунком.

Значну увагу треба приділити персоналу. Необхідно збільшити вимогу щодо набору нового персоналу, приділити час для постійного навчання персоналу у сфері їх діяльності. За певні досягнення, наприклад, залучення клієнтів, продаж банківських продуктів, вдосконалити систему мотивацій.

Застосувати цінові та нецінові методи маркетингової політики, які будуються на основах тенденцій ринку банківських послуг. Для залучення клієнтів необхідно розробити пакети послуг, які формуються у двох напрямках: типові та індивідуальні. Удосконалити систему регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб.

Першорядними шляхами даної діяльності є:

- розвиток сучасних різновидів вкладів, які б підходили зростаючим попитам клієнтів;
- стимулювання залучення ресурсів через зростання процентної ставки;
- поліпшення порядку виплати відсотків;
- розвиток діапазону додаткових послуг вкладникам.

7. В результаті комплексного використання запропонованих рекомендацій забезпечить подальше зростання бізнесу АТ «Ощадбанк» з високим рівнем ефективності.

Безготівкові операції є більш дешевими для банку, що в результаті зменшить його витрати, які можна буде спрямувати на розробку нових банківських продуктів. Також це призведе до зменшення клієнтів у відділеннях банку, що дозволить зменшити кількість відділень та персоналу. Також дозволить приділяти увагу пошуку нових клієнтів.

Після закінчення програми, на мою думку, буде створена фінансова система, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток. Це поверне повністю довіру населення і забезпечить залучення нових вільних коштів у банк.

Залучення нових грошей забезпечить розширення спектру кредитів для клієнтів. Також прискорить розрахунок за зобов'язаннями банку.

Загалом, для банку це призведе до збільшення кредитної активності на 20%. Приплив нових депозитів збільшиться на 10%. Збільшиться на 40% коло своїх клієнтів.

Для клієнтів дані зміни забезпечать широкий спектр банківських продуктів, можливість здійснювати практично усі 90% банківських послуг у альтернативних каналах обслуговування. Отримувати додатковий прибуток за допомогою розміщення депозитів у банку.

Стабільність банку та його прибутку забезпечить постійне поповнення бюджету країни.

8. АТ «Ощадбанк» з 2018 по 2022 роки виконую стратегію розвитку Ощадбанк.

Діяльність Ощадбанку спрямована на імплементацію стратегії розвитку і дорожньої карти трансформацій, передбаченої угодою про стратегічне співробітництво між Ощадбанком і ЄБРР, на забезпечення конкурентоспроможних позицій на банківському ринку України за ключовими показниками за рахунок підвищення прибутковості, на підвищення операційної ефективності та якості надання послуг.

Стратегічні пріоритети:

- утримувати значний портфель в корпоративному сегменті для підтримки розміру активів;
- нарощувати кредитування ММСБ у прибутковий спосіб, із застосуванням низько затратної операційної моделі;
- збільшити роздрібне кредитування за рахунок нарощування забезпечених кредитів та кредитних карток;

- збільшити присутність у сегменті заможного населення та продовжувати виконувати соціальні зобов'язання;
- закриття неефективних відділень та доведення розміру мережі до 1900-2100 відділень;
- побудувати централізовану технологічну основу банку для стабілізації бізнесу;
- посилити інформаційної безпеки;
- покращити навички оцінки ризиків для того, щоб безпечно розширюватися в нові клієнтські та продуктові сегменти, та утримувати низький рівень вартості ризику;
- визначити підхід до повернення непрацюючих кредитів та максимізувати залишкову вартість для акціонерів.

На мою думку, виконання до кінця цієї стратегії повністю вирішить недоліки ресурсної бази банку.

9. Окрім вищезазначеного, були досліджені заходи техніки безпеки для запобігання виробничого травматизму та визначені заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

3. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

4. Засади стратегічного розвитку державного банківського сектору від 21.02.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/sadovnychy/ss-88586455>

5. Меморандум порозуміння між урядом України та АТ «Державний ощадний банк України» та Європейським банком реконструкції та розвитку відносно підтримки реформ Ощадбанку та його підготовки до приватизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/MoU_Final_UKR_execution%20version_24_11_16.pdf

6. Постанова КМУ «Деякі питання діяльності публічного акціонерного товариства "Державний ощадний банк України"» від 25.02.2003 №261 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/261-2003-%D0%BF/page>.

7. Постанова 28.08.2001 № 368 (Редакція від 03.08.2017) Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/paran105#n105>

8. Бодрецький М. В. Управління власним капіталом банків / М. В. Бодрецький // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 23. - С. 66-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_23_15
9. Бойко Ю. Теоретичні та практичні аспекти вдосконалення фінансово-кредитного механізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vtneu/2010_1/1_2010/01Bojko.pdf.
10. Вовчак О. Д. Банківська справа: навч. посібник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. - Львів : Новий Світ-2000, 2008. - 560 с.
11. Герасименко В. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи / В. Герасименко, Р. Герасименко // Вісник НБУ, - 2010. - №10. – С.12-17
12. Д'яконова І. І. Теоретичні аспекти і класифікація депозитних ресурсів комерційних банків / І. І. Д'яконова, А. А. Ашурбекова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 1 (11). – С. 286–289.
13. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків [Текст]: навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми: Університетська книга, 2007. – 523 с.
14. Коваленко В. В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення [Текст]: монографія / В. В. Коваленко, К.Ф.Черкашина. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 153 с.
15. Коваленко В. В. Управління фінансовими ресурсами банку: сутність та принципи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201263/67-72.html>.
16. Коцовська, Р.Р. Банківські операції [Текст] : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль. – К. : Знання, 2010. – 390с.
17. Криклій О. А. Фінансовий менеджмент у банку [Текст]: навч. посіб. / О. А. Криклій, І. В. Сало. – Суми: Університетська книга, 2007. – 314 с. – ISBN 978-966-680-312-5.

18. Кутідзе Л. С. Структура залучення фінансових ресурсів комерційним банком: деформація під впливом світової фінансової кризи / Л. С. Кутідзе, О. А. Гранько. – 2009. – С.131-139.
19. Луців Б. Л. Інвестиційна політика банків : навч. посіб. / Б. Л. Луців, А. О. Тимків. – Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 266 с.
20. Матлага Л. О. Перспективи оптимізації управління власним капіталом банків в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vsuem/2010_2/pdf/Vovkanych.pdf.
21. Михайловська І. М. Банківські операції [Текст]: навч. пос. / І. М. Михайловська, А. В. Олійник. – Львів: Магнолія, 2011. – 646 с.
22. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2007. - С. 87 - 89
23. Прасолова С. П. Банківські операції [Текст]: навч. посіб. та практ. / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 568 с.
24. Присяжнюк О. П. Джерела формування та зміцнення ресурсної бази комерційних банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011_31/11_31_27.pdf.
25. Савлук С. М. Економічні засади аналізу руху власного капіталу банків // Формування ринкових відносин в Україні.- 2010.- №5.- С. 58-61.
26. Сокиринська Ю. І. Фінансовий менеджмент у банку. [Текст] Навчальний посібник. /за ред. І.Г.Сокиринської, Т.О.Журавльової – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. - 192 с.
27. Торконяк Н. М. Стратегічний аспект управління фінансовими ресурсами банку / Н. М. Торконяк // Фінанси, грошовий обіг і кредит. – 2012. – № 1 (37).

28. Шульга К. В. Аналіз операцій із залучення коштів на міжбанківському ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2012_18/u1218shu.pdf.
29. Якімлюк Я. П. Фінансові ресурси банку: підходи до їх аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Economics/39443.
30. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf.
31. Аналітичний огляд банківської системи України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2015.pdf.
32. Аналітичний огляд банківської системи України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf.
33. Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2017.pdf.
34. Архів офіційного курсу НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/currency/nbu/usd/2017-01-01/2017-12-31/>
35. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/sadovnychy/ss-88586455>
36. Золотовалютні резерви України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>.
37. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73007243/>.
38. Офіційний сайт Ощадбанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>.

39. Річний звіт НБУ за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?id=8253030>.
40. Річний звіт НБУ за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?id=17568764>.
41. Річний звіт НБУ за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?cat_id=34667022.
42. Річний звіт НБУ за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?cat_id=49064002.
43. Річний звіт НБУ за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?cat_id=71165710.
44. Річний звіт НБУ за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category;jsessionid=E67E9F91C0279356D6054E4D23829EB1?cat_id=71165710.
45. Стратегія розвитку Ощадбанку за 2018 – 2022 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.oschadbank.ua/zvit/doc/Oschadbank%20Strategy%202018-2022.pdf>
46. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.oschadbank.ua/upload/iblock/a74/70c0107e70aedd23b3c6fdf97307c53c.pdf>.
47. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.oschadbank.ua/upload/iblock/32f/2f382d8e0e66bdeca9988763c7e09a3c.pdf>.
48. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2015 рік [Електронний

ресурс].. – Режим доступ:
<https://www.oschadbank.ua/upload/iblock/3c7/FS%20SSBU%202015%20consolidated%20ukr%20ISA.pdf>.

49. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://www.oschadbank.ua/upload/iblock/483/SSBU_16fsu_separate.pdf.

50. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://www.oschadbank.ua/upload/iblock/e9f/SSBU_17fsu_Separate_UKR_26.04_protected.pdf.

ДОДАТОК А

Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013-2017 рр.

Таблиця А.1

**Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2017 року, у
тисячах гривень**

Показники	2017	2016
Активи		
Грошові кошти та рахунки в НБУ	12228420	10438941
Кошти в банках	17028838	31150549
Фінансові інструменти	21767424	17148763
Кредити, надані клієнтам	74502538	65946584
Інвестиції, утримувані до погашення	98129193	77674874
Основні засоби та нематеріальні активи	7614578	6535809
Відстрочені активи з податку на прибуток		
Передплата з податку на прибуток	294694	271521
Інші активи	2276811	1440173
Всього активів	233842496	210607214
Зобов'язання і власний капітал		
Зобов'язання		
Кошти клієнтів	6435248	4639317
Рахунки клієнтів	150151178	145586238
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34548265	33418838
Інші запозичені кошти	7299686	7039869
Інші зобов'язання	719458	1001614
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	533569	374063
Субординований борг	2903463	2807088
Всього зобов'язань	202590867	194867027
Власний капітал		
Акціонерний капітал	49724980	35108980
Резерв переоцінки будівель	1822086	1820998
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу	725456	576751
Непокритий збиток	(21020893)	(21766542)
Усього власного капіталу	31251629	15740187
Всього зобов'язань і капіталу	233842496	210607214

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013-2017 рр.

Таблиця Б.1

**Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2015 року, у
тисячах гривень**

Показники	2015	2014
Активи		
Грошові кошти та рахунки в НБУ	5632365	4532863
Кошти в банках	17775189	7985265
Фінансові інструменти	10095933	4252179
Кредити, надані клієнтам	65462189	70236315
Інвестиції, утримувані до погашення	7195975	6890726
Основні засоби та нематеріальні активи	3945327	3374366
Відстрочені активи з податку на прибуток	80672	80180
Передплата з податку на прибуток	299817	303058
Інші активи	48645544	26886805
Всього активів	159133011	124541757
Зобов'язання і власний капітал		
Зобов'язання		
Кошти клієнтів	16557088	22176386
Рахунки клієнтів	94269726	56265913
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	29498132	19339635
Інші запозичені кошти	7200519	5451113
Інші зобов'язання	1731009	438433
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток		
Субординований борг	2536133	1656729
Всього зобов'язань	151792607	105328209
Власний капітал		
Акціонерний капітал	30153460	30153460
Резерв переоцінки будівель	1193252	1237084
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу	(800037)	(1241604)
Непокритий збиток	(23206271)	(10935392)
Усього власного капіталу	7340404	19213548
Всього зобов'язань і капіталу	159133011	124541757

ДОДАТОК В

Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2013-2017 рр.

Таблиця В.1

**Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2014 року, у
тисячах гривень**

Показники	2014	2013
Активи		
Грошові кошти та рахунки в НБУ	4532863	4816954
Кошти в банках	7985265	7618215
Фінансові інструменти	4252179	
Кредити, надані клієнтам	70236315	52179567
Інвестиції, утримувані до погашення	6890726	
Основні засоби та нематеріальні активи	3374366	3450559
Відстрочені активи з податку на прибуток	80180	50218
Передплата з податку на прибуток	303058	
Інші активи	26886805	33891603
Всього активів	124541757	102007116
Зобов'язання і власний капітал		
Зобов'язання		
Кошти клієнтів	22176386	24078347
Рахунки клієнтів	56265913	46484263
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	19339635	9796423
Інші запозичені кошти	5451113	1086225
Інші зобов'язання	438433	533617
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток		
Субординований борг	1656729	840406
Всього зобов'язань	105328209	82819281
Власний капітал		
Акціонерний капітал	30153460	17481716
Резерв переоцінки будівель	1237084	1332844
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу	(1241604)	(591815)
Непокритий збиток	(10935392)	965090
Усього власного капіталу	19213548	19187835
Всього зобов'язань і капіталу	124541757	102007116